

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

ภาษาแห่งอำนาจ: การวิเคราะห์วิวัฒนาการของภาษากฎหมาย ภาษา
การเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการของสังคมไทย

*Language of Power: A Stylistic Analysis of Thai Society's Legal Language,
Political Language, Media language and Academic Language*

บทสังเคราะห์ภาษาแห่งอำนาจ

A Synthesis of Language of Power

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

สิงหาคม 2558

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

ภาษาแห่งอำนาจ: การวิเคราะห์ห้วงหล้าของภาษากฎหมาย ภาษา
การเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการของสังคมไทย

*Language of Power: A Stylistic Analysis of Thai Society's Legal Language,
Political Language, Media language and Academic Language*

บทสังเคราะห์ภาษาแห่งอำนาจ

A Synthesis of Language of Power

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

โครงการวิจัย **ภาษาแห่งอำนาจ: การวิเคราะห์พลังของภาษากฎหมาย ภาษา
การเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการของสังคมไทย**
***Language of Power: A Stylistic Analysis of Thai Society's Legal
Language, Political Language, Media language and Academic
Language***

บทคัดย่อ

ภาษากับอำนาจมีความสัมพันธ์กัน ผลงานส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มุ่งไปที่อำนาจในสังคม แต่มีงานวิจัยน้อยมากที่เชื่อมโยงให้เห็นลักษณะทางภาษากับอำนาจทางสังคม ประเด็นนี้จึงเป็นคำถามที่ยังไม่มีคำตอบ กล่าวคือ ลักษณะใดในตัวภาษาที่ทำให้ภาษามีอำนาจในสังคม งานวิจัยนี้จึงต้องการตอบโจทย์นี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์**ลักษณะเด่นทางภาษา** ด้านการใช้รูปประโยค การใช้คำ และโครงสร้างสัมพันธสาร (discourse structure) ในทำเนียบภาษา 4 ประเภท ได้แก่ ภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการ และกำหนด**คุณลักษณะทางพลังของ**ทำเนียบภาษาดังกล่าวโดยใช้ลักษณะเด่นทางภาษาที่วิเคราะห์ได้เป็นตัวบ่งชี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังประสงค์ที่จะตีความความหมายของอำนาจของทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภทจากผลการวิเคราะห์ภาษา ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ กลุ่มตัวอย่างเอกสารสิ่งตีพิมพ์ประเภทต่างๆ ซึ่งคัดเลือกอย่างเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ครอบคลุมทั้ง 4 ทำเนียบภาษาและชนิดย่อยของแต่ละทำเนียบภาษาให้มากที่สุด แนวการวิเคราะห์ใช้วิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบคุณลักษณะสำคัญทั้งหมด 14 ประการ ได้แก่ ความแจ่มชัด ความซับซ้อน ความเป็นวัตรวีสัย ความเป็นทางการ ความขัดแย้งขัดคำ ความถูกต้องแม่นยำ ความซื่อสัตย์ ความสั้นกระชับ การบังคับชี้หน้า ความเบี่ยงเบน ความเป็นปึกแผ่น ความปิดบังอำพราง การโน้มน้าว และความเป็นอัตวิสัย แต่ละคุณลักษณะได้รับการยืนยันโดยตัวบ่งชี้ทางภาษา เช่น ความเป็นวัตรวีสัยมีตัวบ่งชี้ คือ นามวลีแปลง ประโยคไร้ประธาน ประโยคกรรมวาจก การใช้คำบุรุษที่สามเรียกตนเอง และการไม่ใช้คำแสดงอารมณ์ เป็นต้น การตีความจากคุณลักษณะทำให้เห็นว่าภาษากฎหมายและภาษาวิชาการซึ่งมีคุณลักษณะส่วนใหญ่ร่วมกัน มีอำนาจแบบเป็นผู้อยู่เหนือคนทั่วไปในสังคม มีความน่าเชื่อถือ มีอำนาจตัดสินชี้ขาด เป็นแหล่งอ้างอิง และเป็นต้นแบบ ส่วนภาษาสื่อและการเมือง ซึ่งมีคุณลักษณะเหมือนกันหลายประการ มีอำนาจเชิงชักจูงผู้อื่นให้เปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมโดยไม่รู้ตัวโดยสร้างความสนิสนม และแสดงความเป็นพวกเดียวกัน

คำสำคัญ: ภาษากฎหมาย, ภาษาการเมือง, ภาษาสื่อ, ภาษาวิชาการ, ทำเนียบภาษา, พลัง, คุณลักษณะ, ตัวบ่งชี้, อำนาจ

ABSTRACT

Language and power are related. The majority of past studies on this relationship mostly focus on the social power of language. There has been little research that clearly shows the connection between linguistic features and social power. There still remains a question that needs to be answered—what features in language lead to its power in society? This study, therefore, intends to answer such a question. It aims to analyze significant linguistic features, such as particular sentence patterns, words, and discourse structure in four registers in Thai; namely, legal register, political register, media register, and academic register and use those features to determine stylistic attributes of the four registers. In addition, this study also aims to infer the meanings of “power” from the result of the stylistic analysis. The data was taken from purposive samples of texts covering varieties of each of the four registers. Both quantitative and qualitative methods were adopted in the analysis. The results show a total of 14 attributes of the four registers; namely, *explicitness, formality, complexity, objectivity, precision, accuracy, conciseness, directiveness, solidarity, hedging, concealing, persuasion, subjectivity, and solidarity*. Each of these is signified by linguistic features. For instance, objectivity is signified by nominalization, passive sentences, subjectless sentences, use of third-person pronouns to refer to oneself, and the avoidance of subjective words. The inferences of the meanings of power from those stylistic attributes reveal that academic language and legal language, which share many attributes, possess power in terms of “the more learned,” “source of reference and model of the society”. On the other hand, media language and political language are grouped together because they share many features and their power is like “an intentional plan” to change others by getting close to them and making them feel as members of the same group.

Key words: *academic language, legal language, media language, political language, register, style, attribute, linguistic marker, power*

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive summary)

1. ชื่อโครงการวิจัย

ภาษาแห่งอำนาจ: การวิเคราะห์วจัณลีลาของภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และ
ภาษาวิชาการของสังคมไทย

Language of Power: A Stylistic Analysis of Thai Society's Legal Language,
Political Language, Media language and Academic Language

2. ทูลสนับสนุน

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประเภททุนส่งเสริม
กลุ่มวิจัย หรือทุนเมธีวิจัยอาวุโส

3. คณะผู้วิจัย

คณะผู้วิจัยมี 8 คนดังนี้

หัวหน้าโครงการ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.กิติมา อินทร์มพรรย์
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ
สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาสินี ปิยพสุนทรา
ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ ดร. ปณันดา เลอเลิศยุติธรรม
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์ ดร.นัทธินัน นาถประทาน
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์อรรถนันทนา นุศาสตร์เลิศ
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์นัฐภูมิ ไชยเจริญ (นักวิชาการอิสระ)

4. โจทย์วิจัย

- 4.1 ภาษาแห่งอำนาจ หรือภาษาที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคมมีคุณลักษณะทางวัจนลีลาอย่างไร
- 4.2 ลักษณะเด่นอะไรในตัวภาษาที่บ่งชี้คุณลักษณะดังกล่าว
- 4.3 คุณลักษณะดังกล่าวแสดงอำนาจของภาษาในมิติอะไรบ้าง

5. ตอบโจทย์ (ผลการวิจัย)

- 5.1 ในจำนวนภาษาแห่งอำนาจที่เลือกมาศึกษามี 4 ประเภท ภาษากฎหมาย และ ภาษาวิชาการ มีคุณลักษณะร่วมกันเกือบทุกคุณลักษณะ และอยู่คนละขั้วกับภาษาสื่อและภาษาเมือง ซึ่งทั้งสองนี้มีคุณลักษณะเหมือนกันมาก
- 5.2 คุณลักษณะที่ร่วมกันของภาษากฎหมายและภาษาวิชาการ ได้แก่ ความซับซ้อน ความเป็นทางการ ความแจ่มชัด ความเป็นวัตถุวิสัย ความถูกต้องแม่นยำ ความขัดแย้งขัดคำ (ความเที่ยงตรง) และ ความซื่อสัตย์ อย่างไรก็ตามภาษากฎหมายต่างกับภาษาวิชาการตรงที่มีคุณลักษณะบังคับ-ชี้้นำ แต่คุณลักษณะนี้ไม่เด่นในภาษาวิชาการ นอกจากนั้น ภาษาวิชาการมีคุณลักษณะความเบี่ยงบัง (hedging) ที่แสดงความไม่แน่ใจของผู้พูดหรือผู้เขียน แต่ภาษากฎหมายไม่มีคุณลักษณะนี้เลย
- 5.3 คุณลักษณะเด่นที่ภาษาสื่อและภาษาการเมืองมีร่วมกัน ได้แก่ คุณลักษณะการโน้มน้าว การปิดบังอำพราง การชี้้นำ และความเป็นปึกแผ่นกับผู้ฟัง แต่ภาษาสื่อมีความสันกระชับและความเบี่ยงบังด้วย ซึ่งไม่พบว่าเด่นในภาษาการเมือง
- 5.4 คุณลักษณะดังกล่าวทำให้ภาษาทั้ง 4 ประเภทมีวัจนลีลาแบบที่เป็น และงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าแต่ละคุณลักษณะมีลักษณะเด่นทางภาษาเป็นตัวบ่งชี้และยืนยัน เช่น ความเป็นวัตถุวิสัยมีตัวบ่งชี้ คือ นามวลีแปลง ประโยคไร้ประธาน ประโยคกรรมจาก การใช้คำบุรุษที่สามเรียกตนเอง และการไม่ใช้คำแสดงอารมณ์ เป็นต้น
- 5.5 การตีความจากคุณลักษณะทำให้เห็นว่าภาษากฎหมายและภาษาวิชาการมีอำนาจแบบเป็นผู้อยู่เหนือคนทั่วไปในสังคม มีความน่าเชื่อถือ มีอำนาจตัดสินใจเด็ดขาด เป็นแหล่งอ้างอิง และเป็นต้นแบบ ส่วนภาษาสื่อและการเมืองมีอำนาจเชิงจูงใจชักจูงผู้อื่นให้เปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมอย่างไม่รู้ตัวโดยสร้างความสนิทสนม และแสดงความเป็นพวกเดียวกัน

6. ผลลัพธ์ในเชิงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 6.1 เพิ่มองค์ความรู้ทางทฤษฎีภาษากับสังคม
- 6.2 ให้แนวคิดใหม่ในการวิเคราะห์วิภาษาน้ำที่ (functional variety) วัจนลีลา และทำเนียบภาษา
- 6.3 สร้างองค์ความรู้ด้านไวยากรณ์ของภาษาไทยที่ใช้แตกต่างกันตามหน้าที่หรือสถานการณ์ ทำให้ไวยากรณ์ของภาษาไทยสมบูรณ์ขึ้น

6.4 การทำงานวิจัยเป็นกลุ่มทำให้นักวิจัยเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และทำให้ผู้ไม่มีประสบการณ์ หรือที่ไม่สนใจในหัวข้อที่เสนอ มีโอกาสเรียนรู้ทั้งเนื้อหาทางภาษาศาสตร์ และวิธีวิจัย เป็นผลให้สังคมไทยมีนักวิจัยที่มีความสามารถมากขึ้น

6.5 ผลการวิจัยมีประโยชน์เชิงสาธารณะ คือ สามารถนำไปใช้ในการสอนวิชาการเขียนทำเนียบภาษาต่างๆของภาษาไทย และนำไปพัฒนาเป็นตำราเรื่องการเขียนภาษาไทยระดับสูงอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะมีประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง

6.6 ผลการวิจัยมีประโยชน์เชิงนโยบาย คือ เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายภาษาและการวางแผนภาษาระดับชาติเกี่ยวกับการสอนและการใช้ภาษาของกลุ่มอาชีพที่มีผลกระทบสูงต่อสังคมไทย

7. ผลกระทบ

งานวิจัยนี้เสนอแนวคิดใหม่ในการวิเคราะห์ภาษาที่สัมพันธ์กับสังคม ผลการวิจัยน่าจะมีผลกระทบดังนี้

7.1 มีผลกระทบต่อความคิดของนักภาษาศาสตร์ คือทำให้มองภาษากว้างขึ้น เป็นจริงมากขึ้น และเป็นเชิงปฏิบัติมากขึ้น

7.2 มีผลกระทบต่อทฤษฎีเรื่องวจนลีลาและทำเนียบภาษา ซึ่ง ณ ปัจจุบันยังไม่มีทฤษฎีและแนวการวิเคราะห์ที่แจ่มชัด

7.3 มีผลกระทบต่อครูสอนภาษาไทย และผู้สร้างหลักสูตรการสอนภาษาไทยในแง่ที่ต้องปรับปรุงการสอนเพื่อให้คนไทยใช้ภาษาไทยที่สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อสังคม

7.4 มีผลกระทบต่อกลุ่มวิชาชีพที่มีอำนาจ หรืออิทธิพลในสังคม ในแง่ที่ทำให้ตระหนักว่าไม่ใช่เพียงพฤติกรรมหรือผลงานเท่านั้นที่สำคัญ แต่การใช้ภาษาของพวกเขาก็มีความสำคัญมากเช่นกัน

7.5 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้อาจช่วยให้คนในสังคมตระหนักรู้และไม่ตกเป็นเหยื่อของคนที่ใช้อำนาจในภาษาเพื่อหลอกลวงผู้อื่น

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ทุนประเภทส่งเสริมกลุ่มวิจัย ทำให้คณะผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ถือว่าโครงการนี้ได้ให้โอกาสนักวิจัยรุ่นใหม่ในการพัฒนาทักษะการวิจัย และพร้อมที่จะบุกเบิกงานวิจัยของตนเองต่อไป

ในการทำวิจัย คณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัด และผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยทุกคนขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

นอกจากนั้น คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ช่วยวิจัยทุกคนที่มีส่วนทำให้งานนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณวริสรา จันทรฐ และคุณกุสุมา ทองเนียม ที่ช่วยทำงานอย่างขยันหมั่นเพียร และมีประสิทธิภาพ

สุดท้าย ผู้วิจัยทุกคนขอขอบคุณครอบครัว ญาติพี่น้อง และเพื่อนๆ ที่ให้กำลังใจ และมีความเข้าใจเรื่องการทำงานหนักของผู้วิจัย ซึ่งมีส่วนทำให้ผู้วิจัยทำงานวิจัยนี้สำเร็จด้วยดี

บทคัดย่อ

ภาษากับอำนาจมีความสัมพันธ์กัน ผลงานส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มุ่งไปที่อำนาจในสังคม แต่มีงานวิจัยน้อยมากที่เชื่อมโยงให้เห็นลักษณะทางภาษากับอำนาจทางสังคม ประเด็นนี้จึงเป็นคำถามที่ยังไม่มีคำตอบ กล่าวคือ ลักษณะใดในตัวภาษาที่ทำให้ภาษามีอำนาจในสังคม งานวิจัยนี้จึงต้องการตอบโจทย์นี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะเด่นทางภาษา ด้านการใช้รูปประโยค การใช้คำ และโครงสร้างสัมพันธ์สาร (discourse structure) ในทำเนียบภาษา 4 ประเภท ได้แก่ ภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการ และกำหนดคุณลักษณะทางวัจนลีลาของทำเนียบภาษาดังกล่าวโดยใช้ลักษณะเด่นทางภาษาที่วิเคราะห์ได้เป็นตัวบ่งชี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังประสงค์ที่จะตีความความหมายของอำนาจของทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภทจากผลการวิเคราะห์ภาษา ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ กลุ่มตัวอย่างเอกสารสิ่งตีพิมพ์ประเภทต่างๆ ซึ่งคัดเลือกอย่างเจาะจงเพื่อให้ครอบคลุมทั้ง 4 ทำเนียบภาษาและชนิดย่อยของแต่ละทำเนียบภาษาให้มากที่สุด แนวการวิเคราะห์ใช้วิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบคุณลักษณะสำคัญทั้งหมด 14 ประการ ได้แก่ ความแจ่มชัด ความซับซ้อน ความเป็นวัตุวิสัย ความเป็นทางการ ความขัดถ้อยขัดคำ ความถูกต้องแม่นยำ ความซื่อสัตย์ ความสั้นกระชับ การบังคับ-ชี้หน้า ความเบี่ยงเบน ความเป็นปึกแผ่น ความปิดบังอำพราง การโน้มถ่วง และความเป็นอัตวิสัย แต่ละคุณลักษณะได้รับการยืนยันโดยตัวบ่งชี้ทางภาษา เช่น ความเป็นวัตุวิสัยมีตัวบ่งชี้ คือ นามวลีแปลง ประโยคไร้ประธาน ประโยคกรรมจาก การใช้คำบุรุษที่สามเรียกตนเอง และการไม่ใช้คำแสดงอารมณ์ เป็นต้น การตีความจากคุณลักษณะทำให้เห็นว่าภาษากฎหมายและภาษาวิชาการซึ่งมีคุณลักษณะส่วนใหญ่ร่วมกัน มีอำนาจแบบเป็นผู้อยู่เหนือคนทั่วไปในสังคม มีความน่าเชื่อถือ มีอำนาจตัดสินชี้ขาด เป็นแหล่งอ้างอิง และเป็นต้นแบบ ส่วนภาษาสื่อและการเมือง ซึ่งมีคุณลักษณะเหมือนกันหลายประการ มีอำนาจเชิงชักจูงผู้อื่นให้เปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมโดยไม่รู้ตัวโดยสร้างความสนิทสนม และแสดงความเป็นพวกเดียวกัน

คำสำคัญ: ภาษากฎหมาย, ภาษาการเมือง, ภาษาสื่อ, ภาษาวิชาการ, ทำเนียบภาษา, วัจนลีลา, คุณลักษณะ, ตัวบ่งชี้, อำนาจ

ABSTRACT

Language and power are related. The majority of past studies on this relationship mostly focus on the social power of language. There has been little research that clearly shows the connection between linguistic features and social power. There still remains a question that needs to be answered—what features in language lead to its power in society? This study, therefore, intends to answer such a question. It aims to analyze significant linguistic features, such as particular sentence patterns, words, and discourse structure in four registers in Thai; namely, legal register, political register, media register, and academic register and use those features to determine stylistic attributes of the four registers. In addition, this study also aims to infer the meanings of “power” from the result of the stylistic analysis. The data was taken from purposive samples of texts covering varieties of each of the four registers. Both quantitative and qualitative methods were adopted in the analysis. The results show a total of 14 attributes of the four registers; namely, *explicitness, formality, complexity, objectivity, precision, accuracy, conciseness, directiveness, solidarity, hedging, concealing, persuasion, subjectivity, and solidarity*. Each of these is signified by linguistic features. For instance, objectivity is signified by nominalization, passive sentences, subjectless sentences, use of third-person pronouns to refer to oneself, and the avoidance of subjective words. The inferences of the meanings of power from those stylistic attributes reveal that academic language and legal language, which share many attributes, possess power in terms of “the more learned,” “source of reference and model of the society”. On the other hand, media language and political language are grouped together because they share many features and their power is like “an intentional plan” to change others by getting close to them and making them feel as members of the same group.

Key words: *academic language, legal language, media language, political language, register, style, attribute, linguistic marker, power*

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive summary)

1. ชื่อโครงการวิจัย

ภาษาแห่งอำนาจ: การวิเคราะห์วิวัฒนาการของภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และ
ภาษาวิชาการของสังคมไทย

Language of Power: A Stylistic Analysis of Thai Society's Legal Language,
Political Language, Media language and Academic Language

2. ทูสนับสนุน

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประเภททุนส่งเสริม
กลุ่มวิจัย หรือทุนเมธีวิจัยอาวุโส

3. คณะผู้วิจัย

คณะผู้วิจัยมี 8 คนดังนี้

หัวหน้าโครงการ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.กิติมา อินทร์มพรรย์
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ
สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธสินี ปิยพสุนทรา
ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ ดร. ปณันดา เลอเลิศยติธรรม
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์ ดร.นัทธชนัน นาถประทาน
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์อนงค์นาฏ นุศาสตร์เลิศ
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์นัฐวุฒิ ไชยเจริญ (นักวิชาการอิสระ)

4. โจทย์วิจัย

- 4.1 ภาษาแห่งอำนาจ หรือภาษาที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคมมีคุณลักษณะทางวจนลีลาอย่างไร
- 4.2 ลักษณะเด่นอะไรในตัวภาษาที่บ่งชี้คุณลักษณะดังกล่าว
- 4.3 คุณลักษณะดังกล่าวแสดงอำนาจของภาษาในมิติอะไรบ้าง

5. ตอบโจทย์ (ผลการวิจัย)

- 5.1 ในจำนวนภาษาแห่งอำนาจที่เลือกมาศึกษามี 4 ประเภท ภาษากฎหมาย และ ภาษาวิชาการ มีคุณลักษณะร่วมกันเกือบทุกคุณลักษณะ และอยู่คนละขั้วกับภาษาสื่อและภาษาเมือง ซึ่งทั้งสองนี้ มีคุณลักษณะเหมือนกันมาก
- 5.2 คุณลักษณะที่ร่วมกันของภาษากฎหมายและภาษาวิชาการ ได้แก่ ความซับซ้อน ความเป็นทางการ ความแจ่มชัด ความเป็นวัตถุวิสัย ความถูกต้องแม่นยำ ความขัดแย้งขัดคำ (ความเที่ยงตรง) และ ความซื่อสัตย์ อย่างไรก็ตามภาษากฎหมายต่างกับภาษาวิชาการตรงที่มีคุณลักษณะบังคับ-ชี้นำ แต่คุณลักษณะนี้ไม่เด่นในภาษาวิชาการ นอกจากนั้น ภาษาวิชาการมีคุณลักษณะความเบี่ยงบัง (hedging) ที่แสดงความไม่แน่ใจของผู้พูดหรือผู้เขียน แต่ภาษากฎหมายไม่มีคุณลักษณะนี้เลย
- 5.3 คุณลักษณะเด่นที่ภาษาสื่อและภาษาการเมืองมีร่วมกัน ได้แก่ คุณลักษณะการโน้มน้าว การปิดบังอำพราง การชี้นำ และความเป็นปึกแผ่นกับผู้ฟัง แต่ภาษาสื่อมีความสั่นกระชับและความเบี่ยงบังด้วย ซึ่งไม่พบว่าเด่นในภาษาการเมือง
- 5.4 คุณลักษณะดังกล่าวทำให้ภาษาทั้ง 4 ประเภทมีวจนลีลาแบบที่เป็น และงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าแต่ละคุณลักษณะมีลักษณะเด่นทางภาษาเป็นตัวบ่งชี้และยืนยัน เช่น ความเป็นวัตถุวิสัยมีตัวบ่งชี้ คือ นามวลีแปลง ประโยคไร้ประธาน ประโยคกรรมวาจก การใช้คำบุรุษที่สามเรียกตนเอง และการไม่ใช้คำแสดงอารมณ์ เป็นต้น
- 5.5 การตีความจากคุณลักษณะทำให้เห็นว่าภาษากฎหมายและภาษาวิชาการมีอำนาจแบบเป็นผู้ อยู่เหนือคนทั่วไปในสังคม มีความน่าเชื่อถือ มีอำนาจตัดสินใจเด็ดขาด เป็นแหล่งอ้างอิง และเป็นต้นแบบ ส่วนภาษาสื่อและการเมืองมีอำนาจเชิงจูงใจชักจูงผู้อื่นให้เปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมอย่างไม่รู้ตัวโดยสร้างความสนิทสนม และแสดงความเป็นพวกเดียวกัน

6. ผลลัพธ์ในเชิงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 6.1 เพิ่มองค์ความรู้ทางทฤษฎีภาษากับสังคม
- 6.2 ให้แนวคิดใหม่ในการวิเคราะห์วิภาษาน้ำที่ (functional variety) วจนลีลา และทำเนียบภาษา
- 6.3 สร้างองค์ความรู้ด้านไวยากรณ์ของภาษาไทยที่ใช้แตกต่างกันตามหน้าที่หรือสถานการณ์ ทำใหไวยากรณ์ของภาษาไทยสมบูรณ์ขึ้น

6.4 การทำงานวิจัยเป็นกลุ่มทำให้นักวิจัยเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และทำให้ผู้ไม่มีประสบการณ์ หรือที่ไม่สนใจในหัวข้อที่เสนอ มีโอกาสเรียนรู้ทั้งเนื้อหาทางภาษาศาสตร์ และวิธีวิจัย เป็นผลให้สังคมไทยมีนักวิจัยที่มีความสามารถมากขึ้น

6.5 ผลการวิจัยมีประโยชน์เชิงสาธารณะ คือ สามารถนำไปใช้ในการสอนวิชาการเขียนทำเนียบภาษาต่างๆของภาษาไทย และนำไปพัฒนาเป็นตำราเรื่องการเขียนภาษาไทยระดับสูงอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะมีประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง

6.6 ผลการวิจัยมีประโยชน์เชิงนโยบาย คือ เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายภาษาและการวางแผนภาษาระดับชาติเกี่ยวกับการสอนและการใช้ภาษาของกลุ่มอาชีพที่มีผลกระทบสูงต่อสังคมไทย

7. ผลกระทบ

งานวิจัยนี้เสนอแนวคิดใหม่ในการวิเคราะห์ภาษาที่สัมพันธ์กับสังคม ผลการวิจัยน่าจะมีผลกระทบดังนี้

7.1 มีผลกระทบต่อความคิดของนักภาษาศาสตร์ คือทำให้มองภาษากว้างขึ้น เป็นจริงมากขึ้น และเป็นเชิงปฏิบัติมากขึ้น

7.2 มีผลกระทบต่อทฤษฎีเรื่องวจนลีลาและทำเนียบภาษา ซึ่ง ณ ปัจจุบันยังไม่มีทฤษฎีและแนวการวิเคราะห์ที่แจ่มชัด

7.3 มีผลกระทบต่อครูสอนภาษาไทย และผู้สร้างหลักสูตรการสอนภาษาไทยในแง่ที่ต้องปรับปรุงการสอนเพื่อให้คนไทยใช้ภาษาไทยที่สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อสังคม

7.4 มีผลกระทบต่อกลุ่มวิชาชีพที่มีอำนาจ หรืออิทธิพลในสังคม ในแง่ที่ทำให้ตระหนักว่าไม่ใช่เพียงพฤติกรรมหรือผลงานเท่านั้นที่สำคัญ แต่การใช้ภาษาของพวกเขาก็มีความสำคัญมากเช่นกัน

7.5 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้อาจช่วยให้คนในสังคมตระหนักรู้และไม่ตกเป็นเหยื่อของคนที่ใช้อำนาจในภาษาเพื่อหลอกลวงผู้อื่น

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(1)
บทคัดย่อ	(2)
Abstract	(3)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive summary)	(4)
สารบัญ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 สมมติฐาน	4
1.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย	10
1.6 ขอบเขตของการวิจัย	14
1.7 ประโยชน์ของการวิจัยโครงการนี้	14
1.8 การเผยแพร่ผลการวิจัย	14
บทที่ 2 บทสังเคราะห์ภาษาแห่งอำนาจ	16
2.1 ภาษามนุษย์	16
2.2 ภาษากับสังคม	18
2.3 ทำเนียบภาษากับวจนลีลา	18
2.4 คุณลักษณะทางวจนลีลากับตัวบ่งชี้ทางภาษา	19
2.5 คุณลักษณะทางวจนลีลากับตัวบ่งชี้ทางภาษา	20
2.6 คุณลักษณะของภาษากฎหมาย ภาษาวิชาการ ภาษาสื่อ และภาษาการเมือง	38
2.7 ลำดับความสำคัญของคุณลักษณะในภาษาแห่งอำนาจ	41
2.8 “อำนาจ” ในภาษา	43
2.9 สรุป	46
รายการอ้างอิง	48

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

ภาษาแห่งอำนาจ: การวิเคราะห์พลังของภาษากฎหมาย ภาษา
การเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการของสังคมไทย

*Language of Power: A Stylistic Analysis of Thai Society's Legal Language,
Political Language, Media language and Academic Language*

บทสังเคราะห์ภาษาแห่งอำนาจ

A Synthesis of Language of Power

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ทุนประเภทส่งเสริมกลุ่มวิจัย ทำให้คณะผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ถือว่าโครงการนี้ได้ให้ออกาสนักวิจัยรุ่นใหม่ในการพัฒนาทักษะการวิจัย และพร้อมที่จะบุกเบิกงานวิจัยของตนเองต่อไป

ในการทำวิจัย คณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัด และผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยทุกคนขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

นอกจากนั้น คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ช่วยวิจัยทุกคนที่มีส่วนทำให้งานนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณวรวิสา จันทรัฐ และคุณกุสุมา ทองเนียม ที่ช่วยทำงานอย่างขยันหมั่นเพียร และมีประสิทธิภาพ

สุดท้าย ผู้วิจัยทุกคนขอขอบคุณครอบครัว ญาติพี่น้อง และเพื่อนๆ ที่ให้กำลังใจ และมีความเข้าใจเรื่องการทำงานหนักของผู้วิจัย ซึ่งมีส่วนทำให้ผู้วิจัยทำงานวิจัยนี้สำเร็จด้วยดี

บทคัดย่อ

ภาษากับอำนาจมีความสัมพันธ์กัน ผลงานส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มุ่งไปที่อำนาจในสังคม แต่มีงานวิจัยน้อยมากที่เชื่อมโยงให้เห็นลักษณะทางภาษากับอำนาจทางสังคม ประเด็นนี้จึงเป็นคำถามที่ยังไม่มีคำตอบ กล่าวคือ ลักษณะใดในตัวภาษาที่ทำให้ภาษามีอำนาจในสังคม งานวิจัยนี้จึงต้องการตอบโจทย์นี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะเด่นทางภาษา ด้านการใช้รูปประโยค การใช้คำ และโครงสร้างสัมพันธสาร (discourse structure) ในทำเนียบภาษา 4 ประเภท ได้แก่ ภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการ และกำหนดคุณลักษณะทางวัจนลีลาของทำเนียบภาษาดังกล่าวโดยใช้ลักษณะเด่นทางภาษาที่วิเคราะห์ได้เป็นตัวบ่งชี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังประสงค์ที่จะตีความความหมายของอำนาจของทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภทจากผลการวิเคราะห์ภาษา ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ กลุ่มตัวอย่างเอกสารสิ่งตีพิมพ์ประเภทต่างๆ ซึ่งคัดเลือกอย่างเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ครอบคลุมทั้ง 4 ทำเนียบภาษาและชนิดย่อยของแต่ละทำเนียบภาษาให้มากที่สุด แนวการวิเคราะห์ใช้วิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบคุณลักษณะสำคัญทั้งหมด 14 ประการ ได้แก่ ความแจ่มชัด ความซับซ้อน ความเป็นวัถตุวิสัย ความเป็นทางการ ความขัดถ้อยขัดคำ ความถูกต้องแม่นยำ ความซื่อสัตย์ ความสั้นกระชับ การบังคับ-ชี้หน้า ความเบี่ยงเบน ความเป็นปึกแผ่น ความปิดบังอำพราง การโน้มถ่วง และความเป็นอัตวิสัย แต่ละคุณลักษณะได้รับการยืนยันโดยตัวบ่งชี้ทางภาษา เช่น ความเป็นวัถตุวิสัย มีตัวบ่งชี้ คือ นามวลีแปลง ประโยคไร้ประธาน ประโยคกรรมจาก การใช้คำบุรุษที่สามเรียกตนเอง และการไม่ใช้คำแสดงอารมณ์ เป็นต้น การตีความจากคุณลักษณะทำให้เห็นว่าภาษากฎหมายและภาษาวิชาการซึ่งมีคุณลักษณะส่วนใหญ่ร่วมกัน มีอำนาจแบบเป็นผู้อยู่เหนือคนทั่วไปในสังคม มีความน่าเชื่อถือ มีอำนาจตัดสินชี้ขาด เป็นแหล่งอ้างอิง และเป็นต้นแบบ ส่วนภาษาสื่อและการเมือง ซึ่งมีคุณลักษณะเหมือนกันหลายประการ มีอำนาจเชิงชักจูงผู้อื่นให้เปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมโดยไม่รู้ตัวโดยสร้างความสนิทสนม และแสดงความเป็นพวกเดียวกัน

คำสำคัญ: ภาษากฎหมาย, ภาษาการเมือง, ภาษาสื่อ, ภาษาวิชาการ, ทำเนียบภาษา, วัจนลีลา, คุณลักษณะ, ตัวบ่งชี้, อำนาจ

ABSTRACT

Language and power are related. The majority of past studies on this relationship mostly focus on the social power of language. There has been little research that clearly shows the connection between linguistic features and social power. There still remains a question that needs to be answered—what features in language lead to its power in society? This study, therefore, intends to answer such a question. It aims to analyze significant linguistic features, such as particular sentence patterns, words, and discourse structure in four registers in Thai; namely, legal register, political register, media register, and academic register and use those features to determine stylistic attributes of the four registers. In addition, this study also aims to infer the meanings of “power” from the result of the stylistic analysis. The data was taken from purposive samples of texts covering varieties of each of the four registers. Both quantitative and qualitative methods were adopted in the analysis. The results show a total of 14 attributes of the four registers; namely, *explicitness, formality, complexity, objectivity, precision, accuracy, conciseness, directiveness, solidarity, hedging, concealing, persuasion, subjectivity, and solidarity*. Each of these is signified by linguistic features. For instance, objectivity is signified by nominalization, passive sentences, subjectless sentences, use of third-person pronouns to refer to oneself, and the avoidance of subjective words. The inferences of the meanings of power from those stylistic attributes reveal that academic language and legal language, which share many attributes, possess power in terms of “the more learned,” “source of reference and model of the society”. On the other hand, media language and political language are grouped together because they share many features and their power is like “an intentional plan” to change others by getting close to them and making them feel as members of the same group.

Key words: *academic language, legal language, media language, political language, register, style, attribute, linguistic marker, power*

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive summary)

1. ชื่อโครงการวิจัย

ภาษาแห่งอำนาจ: การวิเคราะห์วิวัฒนาการของภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และ
ภาษาวิชาการของสังคมไทย

Language of Power: A Stylistic Analysis of Thai Society's Legal Language,
Political Language, Media language and Academic Language

2. ทูลสนับสนุน

ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประเภททุนส่งเสริม
กลุ่มวิจัย หรือทุนเมธีวิจัยอาวุโส

3. คณะผู้วิจัย

คณะผู้วิจัยมี 8 คนดังนี้

หัวหน้าโครงการ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.กิติมา อินทร์มพรรย์
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ
สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธสินี ปิยพสุนทรา
ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ ดร. ปณันดา เลอเลิศยุติธรรม
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์ ดร.นัทธชนัน นาถประทาน
ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์อนงค์นาฏ นุศาสตร์เลิศ
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์นัฐวุฒิ ไชยเจริญ (นักวิชาการอิสระ)

4. โจทย์วิจัย

- 4.1 ภาษาแห่งอำนาจ หรือภาษาที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคมมีคุณลักษณะทางวจนลีลาอย่างไร
- 4.2 ลักษณะเด่นอะไรในตัวภาษาที่บ่งชี้คุณลักษณะดังกล่าว
- 4.3 คุณลักษณะดังกล่าวแสดงอำนาจของภาษาในมิติอะไรบ้าง

5. ตอบโจทย์ (ผลการวิจัย)

- 5.1 ในจำนวนภาษาแห่งอำนาจที่เลือกมาศึกษามี 4 ประเภท ภาษากฎหมาย และ ภาษาวิชาการ มีคุณลักษณะร่วมกันเกือบทุกคุณลักษณะ และอยู่คนละขั้วกับภาษาสื่อและภาษาเมือง ซึ่งทั้งสองนี้มีคุณลักษณะเหมือนกันมาก
- 5.2 คุณลักษณะที่ร่วมกันของภาษากฎหมายและภาษาวิชาการ ได้แก่ ความซับซ้อน ความเป็นทางการ ความแจ่มชัด ความเป็นวัตถุวิสัย ความถูกต้องแม่นยำ ความขัดแย้งขัดคำ (ความเที่ยงตรง) และ ความซื่อสัตย์ อย่างไรก็ตามภาษากฎหมายต่างกับภาษาวิชาการตรงที่มีคุณลักษณะบังคับ-ชี้นำ แต่คุณลักษณะนี้ไม่เด่นในภาษาวิชาการ นอกจากนั้น ภาษาวิชาการมีคุณลักษณะความเบี่ยงบัง (hedging) ที่แสดงความไม่แน่ใจของผู้พูดหรือผู้เขียน แต่ภาษากฎหมายไม่มีคุณลักษณะนี้เลย
- 5.3 คุณลักษณะเด่นที่ภาษาสื่อและภาษาการเมืองมีร่วมกัน ได้แก่ คุณลักษณะการโน้มน้าว การปิดบังอำพราง การชี้นำ และความเป็นปึกแผ่นกับผู้ฟัง แต่ภาษาสื่อมีความสันกระชับและความเบี่ยงบังด้วย ซึ่งไม่พบว่าเด่นในภาษาการเมือง
- 5.4 คุณลักษณะดังกล่าวทำให้ภาษาทั้ง 4 ประเภทมีวจนลีลาแบบที่เป็น และงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าแต่ละคุณลักษณะมีลักษณะเด่นทางภาษาเป็นตัวบ่งชี้และยืนยัน เช่น ความเป็นวัตถุวิสัยมีตัวบ่งชี้ คือ นามวลีแปลง ประโยคไร้ประธาน ประโยคกรรมวาจก การใช้คำบุรุษที่สามเรียกตนเอง และการไม่ใช้คำแสดงอารมณ์ เป็นต้น
- 5.5 การตีความจากคุณลักษณะทำให้เห็นว่าภาษากฎหมายและภาษาวิชาการมีอำนาจแบบเป็นผู้อยู่เหนือคนทั่วไปในสังคม มีความน่าเชื่อถือ มีอำนาจตัดสินใจเด็ดขาด เป็นแหล่งอ้างอิง และเป็นต้นแบบ ส่วนภาษาสื่อและการเมืองมีอำนาจเชิงจูงใจชักจูงผู้อื่นให้เปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมอย่างไม่รู้ตัวโดยสร้างความสนิทสนม และแสดงความเป็นพวกเดียวกัน

6. ผลลัพธ์ในเชิงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 6.1 เพิ่มองค์ความรู้ทางทฤษฎีภาษากับสังคม
- 6.2 ให้แนวคิดใหม่ในการวิเคราะห์วิภาษาน้ำที่ (functional variety) วจนลีลา และทำเนียบภาษา
- 6.3 สร้างองค์ความรู้ด้านไวยากรณ์ของภาษาไทยที่ใช้แตกต่างกันตามหน้าที่หรือสถานการณ์ ทำให่วิทยากรณ์ของภาษาไทยสมบูรณ์ขึ้น

6.4 การทำงานวิจัยเป็นกลุ่มทำให้นักวิจัยเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และทำให้ผู้ไม่มีประสบการณ์ หรือที่ไม่สนใจในหัวข้อที่เสนอ มีโอกาสเรียนรู้ทั้งเนื้อหาทางภาษาศาสตร์ และวิธีวิจัย เป็นผลให้สังคมไทยมีนักวิจัยที่มีความสามารถมากขึ้น

6.5 ผลการวิจัยมีประโยชน์เชิงสาธารณะ คือ สามารถนำไปใช้ในการสอนวิชาการเขียนทำเนียบภาษาต่างๆของภาษาไทย และนำไปพัฒนาเป็นตำราเรื่องการเขียนภาษาไทยระดับสูงอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะมีประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง

6.6 ผลการวิจัยมีประโยชน์เชิงนโยบาย คือ เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายภาษาและการวางแผนภาษาระดับชาติเกี่ยวกับการสอนและการใช้ภาษาของกลุ่มอาชีพที่มีผลกระทบสูงต่อสังคมไทย

7. ผลกระทบ

งานวิจัยนี้เสนอแนวคิดใหม่ในการวิเคราะห์ภาษาที่สัมพันธ์กับสังคม ผลการวิจัยน่าจะมีผลกระทบดังนี้

7.1 มีผลกระทบต่อความคิดของนักภาษาศาสตร์ คือทำให้มองภาษากว้างขึ้น เป็นจริงมากขึ้น และเป็นเชิงปฏิบัติมากขึ้น

7.2 มีผลกระทบต่อทฤษฎีเรื่องวจนลีลาและทำเนียบภาษา ซึ่ง ณ ปัจจุบันยังไม่มีทฤษฎีและแนวการวิเคราะห์ที่แจ่มชัด

7.3 มีผลกระทบต่อครูสอนภาษาไทย และผู้สร้างหลักสูตรการสอนภาษาไทยในแง่ที่ต้องปรับปรุงการสอนเพื่อให้คนไทยใช้ภาษาไทยที่สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อสังคม

7.4 มีผลกระทบต่อกลุ่มวิชาชีพที่มีอำนาจ หรืออิทธิพลในสังคม ในแง่ที่ทำให้ตระหนักว่าไม่ใช่เพียงพฤติกรรมหรือผลงานเท่านั้นที่สำคัญ แต่การใช้ภาษาของพวกเขาก็มีความสำคัญมากเช่นกัน

7.5 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้อาจช่วยให้คนในสังคมตระหนักรู้และไม่ตกเป็นเหยื่อของคนที่ใช้อำนาจในภาษาเพื่อหลอกลวงผู้อื่น

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(1)
บทคัดย่อ	(2)
Abstract	(3)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive summary)	(4)
สารบัญ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 สมมติฐาน	4
1.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย	10
1.6 ขอบเขตของการวิจัย	14
1.7 ประโยชน์ของการวิจัยโครงการนี้	14
1.8 การเผยแพร่ผลการวิจัย	14
บทที่ 2 บทสังเคราะห์ภาษาแห่งอำนาจ	16
2.1 ภาษามนุษย์	16
2.2 ภาษากับสังคม	18
2.3 ทำเนียบภาษากับวจนลีลา	18
2.4 คุณลักษณะทางวจนลีลากับตัวบ่งชี้ทางภาษา	19
2.5 คุณลักษณะทางวจนลีลากับตัวบ่งชี้ทางภาษา	20
2.6 คุณลักษณะของภาษากฎหมาย ภาษาวิชาการ ภาษาสื่อ และภาษาการเมือง	38
2.7 ลำดับความสำคัญของคุณลักษณะในภาษาแห่งอำนาจ	41
2.8 “อำนาจ” ในภาษา	43
2.9 สรุป	46
รายการอ้างอิง	48

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาวิจัย

โครงการวิจัยนี้ศึกษา **วจนลีลา** (speech style) ของภาษาไทย **วจนลีลา** หมายถึงรูปแบบของภาษาที่ต่างกันตามสถานการณ์การใช้ภาษาในสังคม รูปแบบที่ต่างกันแสดงให้เห็นจาก **ลักษณะเด่นทางไวยากรณ์** โดยเฉพาะด้านวากยสัมพันธ์ ลักษณะเด่นดังกล่าวถูกกำหนดโดย **คุณลักษณะ** (attribute) ของภาษาแต่ละประเภท **คุณลักษณะ** หมายถึง คุณสมบัติ หรือคุณภาพของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในที่นี้หมายถึง คุณสมบัติที่ใช้ประเมินคุณค่าหรือกำหนดลักษณะเฉพาะของภาษาประเภทใดประเภทหนึ่ง เช่น ความเป็นทางการ มีความเที่ยงตรง ความเป็นวัตถุวิสัย ประเภทของภาษาที่เลือกมาศึกษาในโครงการนี้เป็นประเภทของภาษาที่ในที่นี้เรียกว่า **“ภาษาแห่งอำนาจ”** (language of power)

ภาษาแห่งอำนาจ หมายถึง ภาษาที่นอกจากจะสื่ออารมณ์ ความรู้สึก ความรู้ ความคิดให้ผู้รับรู้และเข้าใจแล้ว ยังมีอิทธิพลอย่างมากต่อมนุษย์ในสังคม สามารถควบคุมและชี้นำให้มนุษย์รู้สึก คิด เชื่อ หรือปฏิบัติตามคนที่ใช้ภาษาได้

ในอดีตที่ผ่านมา มีผู้สนใจศึกษาวิจัยแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับภาษากับอำนาจไว้มากพอสมควร ส่วนใหญ่เน้นด้านสังคม เช่น จอห์น อี โจเซฟ (Joseph 2006) แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่แทบแยกไม่ออกระหว่างภาษากับการเมือง การเมืองแทรกอยู่ในภาษาตลอดเวลา โดยเฉพาะในการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) ทำให้ภาษาเป็นสิ่งที่มีความอำนาจในสังคม จอห์น กิบบอน (Gibbons 1994) ชี้ให้เห็นความเกี่ยวพันของภาษากับกฎหมาย เพราะภาษากฎหมายผูกพันกับชีวิตประจำวัน และแฝงไว้ด้วยค่านิยมและความเชื่อของสังคม ทำให้ภาษากฎหมายเป็นภาษาที่มีความอำนาจ ผลงานของ จอร์จ เลคอฟ (Lakoff 2006) แสดงให้เห็นว่าคำทุกคำที่ผู้มีอำนาจในสังคมใช้สร้างกรอบ (frame) ให้คนคิดอย่างที่ต้องการและไม่เป็นความจริง ทำให้คนระดับล่างในสังคมอเมริกันตกเป็นเหยื่อของนายทุนที่เป็นชนชั้นระดับบน พวกนายทุนจึงร่ำรวยมากขึ้นๆ เลคอฟเรียกภาษาที่สร้างกรอบให้คนเชื่อว่า “ภาษาหลอกลวง” (deceptive language) ซึ่งเลคอฟกล่าวว่านักภาษาศาสตร์มักรู้ทันคนใช้ภาษาดังกล่าว พร้อมกับเรียกร้องให้ช่วยกัน “แก้กรอบ” (reframe) คำเหล่านั้นเสียใหม่โดยเปิดเผยให้สังคมรู้ความหมายที่แท้จริง เพื่อจะได้ไม่ถูกหลอกลวงโดยภาษาของผู้มีอำนาจอีกต่อไป

องค์ความรู้เรื่องภาษากับอำนาจในสังคมไทยยังมีน้อยมาก ผลงานที่พบมักเน้นปัจจัยทางสังคมที่ทำให้ภาษามีอำนาจ เช่น ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2551) กล่าวว่าอำนาจในภาษาเกิดขึ้นเมื่อผู้ใดก็ตามใช้ภาษาแล้วมีอำนาจเหนือคนอื่น และตัดทอนอำนาจของคนอื่น ภาษาเช่นนี้เรียกว่า “ภาษาของอำนาจ” (language of power) เช่น ภาษาวิชาการ หรือภาษาเฉพาะวงการที่คนนอกฟัง

ไม่เข้าใจ ทำให้รู้สึกว่ายากกว่าคนพูด ภาษาเช่นนั้นจึงเป็นภาษาที่มีอำนาจ วิโรจน์ อรุณมานะกุล (2547) ชี้ให้เห็นอำนาจที่ซ่อนอยู่ในภาษา ซึ่งนักการเมืองรู้จักนำมาใช้ เพื่อโฆษณาตนเอง เพื่อเบี่ยงเบนประเด็น และเพื่อเสกสร้างความเป็นจริง ฯลฯ ทำให้ตนเองได้มาซึ่งอำนาจในสังคม

จะเห็นได้ว่าผลงานดังกล่าวตอกย้ำความจริงที่ว่ามนุษย์ในสังคมบางกลุ่ม ใช้ภาษาเพื่อประโยชน์ของตนเอง เพื่อสร้างความได้เปรียบให้ตนเอง และความเสียเปรียบให้ผู้อื่น ผลงานเหล่านี้เน้นด้านสังคมและการเมือง ผลงานที่มีลักษณะต่างออกไป คือ งานวิจัยที่เน้นด้านภาษาอย่างเดียว ซึ่งมุ่งวิเคราะห์ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของวิธภาษาตามหน้าที่ เช่น งานของดักลาสไบเบอร์ (Biber 1988, 1995, 2006) ที่วิเคราะห์**ทำเนียบภาษา (register)**¹ ต่างๆ เช่น ภาษากฎหมาย ภาษาสนทนา ภาษาหนังสือพิมพ์ ภาษานวนิยาย ฯลฯ และงานที่อลาทิสและคณะร่วมกันเป็นบรรณาธิการ (Alatis et al 2002) พรรณนาให้เห็นบทบาทและลักษณะของภาษาวิชาชีพต่างๆ ได้แก่ ภาษาครุศาสตร์ ภาษากฎหมาย ภาษาหนังสือพิมพ์ ภาษาแพทย์ และภาษาเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังมีผลงานจำนวนมากที่อยู่ในรูปของตำราหรือคู่มือสอนการเขียนภาษาให้มีประสิทธิภาพในทำเนียบภาษาต่างๆ เช่น การเขียนแบบวิชาการ การเขียนภาษาหนังสือพิมพ์ การเขียนโฆษณา การเขียนรายงาน การเขียนนวนิยาย การเขียนทางธุรกิจ ฯลฯ

เป็นที่สังเกตได้ว่า ผลงานในอดีตเกี่ยวกับภาษากับอำนาจแบ่งออกเป็น 2 แนวใหญ่ๆ คือ แนวการศึกษาจากมุมมองทางสังคมซึ่งขาดการวิเคราะห์ภาษาอย่างละเอียด และอีกแนวคือการศึกษาจากมุมมองทางภาษาศาสตร์ซึ่งไม่ได้เชื่อมโยงกับมิติทางสังคมอย่างชัดเจน ยังไม่มีงานวิจัยที่ผสมผสานแนวทางทั้งสอง กล่าวคือ ยังไม่พบงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่วิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เห็นชัดเจนว่าคุณลักษณะ (attribute) ที่เป็นนามธรรมของภาษาแต่ละประเภท เช่น “มีความเป็นอัตวิสัย” (subjective) “แสดงอำนาจ” (authoritative) “มีการเบี่ยงบังเพื่ออำพรางความจริง” (hedging) ฯลฯ นั้นแสดงหรือบ่งชี้โดยรูปประโยคหรือการใช้คำอย่างไร การศึกษาแนวนี้เป็นการศึกษาภาษาที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในสังคมด้านวจนลีลา ซึ่งยังไม่พบในผลงานในอดีตรวมทั้งในภาษาไทยด้วย นับเป็นช่องว่างทางองค์ความรู้ที่โครงการวิจัยนี้ต้องการเติมเต็ม

อันที่จริงภาษาทุกประเภทหรือทุกทำเนียบภาษา ต่างมีความสำคัญ และน่าศึกษาวิจัยทั้งสิ้น แต่โครงการนี้ต้องการเน้นแต่ภาษาที่มีอำนาจมากที่สุด (ซึ่งเรียกว่า “ภาษาแห่งอำนาจ”) คือมีอิทธิพล หรือผลกระทบอย่างสูงต่อสังคม ที่เห็นชัดๆ ในสังคมไทย ได้แก่ ภาษากฎหมาย (legal language) ภาษาการเมือง (political language) ภาษาสื่อ (media language) ภาษาวิชาการ (academic language) ทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภทนี้มีอิทธิพลต่อสังคมในแง่ต่างๆ กัน ข้อความในภาษากฎหมายสามารถชี้ถูกชี้ผิด หรือชี้เป็นชี้ตายให้สังคม เป็นผู้ตัดสินกรณีขัดแย้ง และธำรงความยุติธรรม ความชัดเจนและไม่คลุมเครือในภาษากฎหมายจึงเป็นที่ปรารถนาของ

¹ ทำเนียบภาษา ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า register หมายถึง ภาษาแบบหนึ่งที่ตั้งจากภาษาแบบอื่นตามบริบทของการใช้ภาษา และแวดวงอาชีพ เช่น ภาษากฎหมาย ภาษาโฆษณา ภาษาธุรกิจ ฯลฯ งานวิจัยนี้ศึกษาทำเนียบภาษา 4 ประเภท ซึ่งเมื่อเอ่ยถึงจะใช้คำว่า “ภาษา” เพื่อความสะดวก และเข้าใจง่าย คือ ภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการ

สังคมเป็นอย่างยิ่ง ภาษาการเมืองมีอำนาจในแง่ทำให้คนคล้อยตาม เชื่อตาม และปฏิบัติตามได้ สามารถโน้มนำให้เกิดความรักหรือความเกลียด ความสามัคคีหรือความแตกสามัคคีของคนในสังคม นักการเมืองที่ใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพมักประสบผลสำเร็จในแวดวงการเมืองการปกครอง ภาษาสื่อมีความสำคัญในแง่ที่ทำให้คนรู้และเข้าใจข้อเท็จจริง การกระจายของข่าวสารหรือสารสนเทศใหม่เป็นไปในวงกว้างมากจนกล่าวได้ว่าสื่อมีอิทธิพลต่อทุกองูของสังคมเลยทีเดียว ถ้าสื่อสื่อความเท็จหรือสิ่งที่ไม่สร้างสรรค์ สังคมก็พัฒนาไปในทางลบ ถ้าสื่อเผยแพร่สารสนเทศที่เป็นความจริงและสร้างสรรค์ สังคมก็พัฒนาไปในทางบวก ส่วนภาษาวិชาการมีอิทธิพลต่อสังคมในแง่ที่เป็นครูประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ทุกคน มีอำนาจพอที่จะเปลี่ยนให้สังคมเป็นสังคมความรู้ สังคมตาสว่าง สังคมปัญญาได้หากภาษาวิชาการเสนอแต่ความจริงที่ผ่านการทดสอบหรือวิจัยมาแล้ว หากภาษาวิชาการบิดเบือนหรือเสนอข้อสรุปที่หลอกลวงก็จะเกิดผลเสีย ทำให้สังคมหลงผิดได้ โครงการวิจัยนี้สนใจศึกษาทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภทนี้ด้านวจนลีลาสังคม (social stylistics) คือ **เน้นการค้นหาลักษณะทางภาษาศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับคุณลักษณะที่เกิดจากหน้าที่ทางสังคมของทำเนียบภาษาแต่ละประเภท** แนวการศึกษาเช่นนี้เป็นความคิดริเริ่มที่ไม่เหมือนกับแนวการศึกษาในอดีต ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัยนี้คือแนวการวิเคราะห์ระบบไวยากรณ์ไทยที่อาศัยข้อมูลการใช้ภาษาจริง ทฤษฎีเกี่ยวกับทำเนียบภาษาและบทสังเคราะห์วจนลีลาของภาษาประเภทเหล่านี้ ผลการวิจัยนอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจโครงสร้างของภาษาและเนื้อแท้ของเจตนาผู้ใช้ภาษา ยังจะทำให้คนในสังคมแยกแยะภาษาที่ดีออกจากภาษาที่ไม่ดีได้ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังสามารถนำผลการสังเคราะห์มาเรียบเรียงเป็นตำราการเขียนหรือพูดทำเนียบภาษาที่มีลักษณะเด่นต่างกัน เช่น ตำราการเขียนแบบวิชาการ คู่มือการเขียนสำหรับสื่อมวลชน ฯลฯ อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยในวงกว้าง ผลที่ได้จากการวิจัยโครงการนี้จะทำให้ได้ภาพไวยากรณ์ภาษาไทยที่สมบูรณ์มากขึ้น และสามารถนำผลไปใช้สอนการเขียนทำเนียบภาษาต่างๆ ให้สามารถสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1.2.1 วิเคราะห์ลักษณะเด่นทางภาษา ด้านการใช้รูปประโยค การใช้คำ และโครงสร้างสัมพันธ์สาร (discourse structure) ของทำเนียบภาษา 4 ประเภท ได้แก่ ภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการ

1.2.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเด่นทางภาษาที่พบในข้อ 1 กับคุณลักษณะของทำเนียบภาษา (ตามที่คาดการณ์ไว้ในสมมติฐาน) และเปรียบเทียบเพื่อสรุปภาพรวมวจนลีลาของทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภท และตัวบ่งชี้ (marker) ของทำเนียบภาษาแต่ละประเภท

1.2.3 สังเคราะห์ไวยากรณ์อุดมคติของภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการ

1.3 สมมติฐาน

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามสมมติฐานดังนี้

- (1) ลักษณะเด่นทางภาษาที่พบในทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภท มีที่เหมือนกันในลักษณะใหญ่ๆ แตกต่างกันในระยะละเอียดของรูปแบบ และความถี่ในการใช้รูปแบบ
- (2) คุณลักษณะที่สำคัญ ของทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ แจ่มชัด (explicit) สั้นกะทัดรัด (concise) แสดงอำนาจ (authoritative) แสดงทัศนคติ (attitudinal) สุภาพนุ่มนวล (polite and gentle) เบี่ยงบัง (hedging) มุ่งให้สารสนเทศ (informative) เป็นส่วนตัว (personal) เว้นระยะห่างจากผู้ฟัง (distanced) เป็นแบบเรื่องเล่า (narrative) ชักนำให้คนเชื่อ (persuasive) เป็นอัตวิสัย (subjective) คุณลักษณะเหล่านี้มีตัวบ่งชี้ต่างกันตามลักษณะเด่นทางภาษา และมีความสำคัญไม่เท่ากันในการทำเนียบภาษาที่ต่างกันเมื่อเปรียบเทียบกัน
- (3) ไวยากรณ์อุดมคติของทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภท มีลักษณะแจ่มชัด ไม่อ้อมค้อมอำพรางความจริง มุ่งให้สารสนเทศ ไม่มีความเป็นส่วนตัว และสุภาพนุ่มนวล

1.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยนี้ในภาพรวมแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ 1) งานวิจัยเกี่ยวกับภาษากับอำนาจในสังคม 2) งานวิจัยเกี่ยวกับวจนลีลาและทำเนียบภาษา

1.4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับภาษากับอำนาจในสังคม

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับภาษากับอำนาจมีจำนวนมากพอสมควร ที่เก่าแก่มากที่สุดน่าจะเป็นงานของ แลสเวลล์และคณะ (Lasswell et al 1949) ซึ่งใช้คำว่า “ภาษาแห่งอำนาจ” เรียกภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่นการโฆษณาชวนเชื่อของพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศรัสเซีย และประเทศจีน ที่หลอกลวงให้คนเชื่อ เครธ (Craith 2007) มองเรื่องภาษากับอำนาจระดับมหัพภาคภาษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สังคมธำรงอัตลักษณ์ไว้ได้ แต่ในยุคโลกาภิวัตน์ ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นภาษาที่มีอำนาจมากที่สุด และภาษาของประเทศต่างๆ กำลังต่อสู้กับอำนาจนี้ เพื่อไม่ให้ตนเองพ่ายแพ้และสูญหายไป โทมัส และคณะ (Thomas et al 1999) พิจารณาอิทธิพลของภาษาต่อความคิด โดยเฉพาะในสื่อและการเมือง ซึ่งภาษาสามารถสร้างอัตลักษณ์ให้ผู้ใดก็ได้ตามปรารถนา มิลลาร์ (Millar 2005) อภิปรายปัญหาของความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากภาษาในสังคม กล่าวคือ ผู้ใดใช้ภาษาที่มีศักดิ์ศรี หรือมาตรฐานจะมีอำนาจเหนือคนที่ไม่รู้ภาษาดังกล่าว ที่แคลง

ไปกว่าผลงานเหล่านี้ได้แก่ผลงานที่เจาะจงไปที่ภาษากับการเมือง โบลมแม็ตและบูลแคน (Blommaert and Bulcaen 1997) วิเคราะห์ “ภาษากับการเมือง การเมืองของภาษา และภาษาศาสตร์การเมือง” โดยแสดงให้เห็นลักษณะของสัมพันธสารการเมือง ซึ่งใช้แนววิเคราะห์ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics) เบียร์ด (Beard 2000) และวิลสัน (Wilson 1990) แสดงให้เห็นอำนาจของภาษาการเมืองโดยวิเคราะห์ประเด็นเรื่องความจริง การใช้อุปลักษณ์ การพูดทางการเมือง และการสร้างคำขวัญต่างๆ นอกจากนั้นยังมิงานที่เน้นความเสียเปรียบทางสังคมอันเกิดจากการใช้ภาษาที่มีอำนาจ เช่น โจเซฟ (Joseph 2006) แสดงให้เห็นอิทธิพลของการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) ทำให้ภาษาเป็นสิ่งที่มีความอำนาจในสังคม กีบบอน (Gibbons 1994) ซึ่งให้เห็นอิทธิพลของภาษากฎหมายที่ฝังลึกในสังคมเพราะภาษากฎหมายผูกพันกับชีวิตประจำวันและแฝงไว้ด้วยค่านิยมและความเชื่อของสังคม ผลงานของเลคอฟ (Lakoff 2006) แสดงให้เห็นว่าคำทุกคำที่ผู้มีอำนาจในสังคมใช้ สร้างกรอบ (frame) ให้คนคิดอย่างที่ต้องการและไม่เป็นความจริง เลคอฟเรียกภาษาที่สร้างกรอบให้คนเชื่อว่า “ภาษาหลอกลวง” (deceptive language) คนที่เชื่อก็จะตกเป็นเหยื่อและเป็นผู้เสียเปรียบทางสังคม

ในสังคมไทยมีผู้สนใจประเด็นภาษากับอำนาจพอสมควร หนังสือของไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2551) เรื่องภาษากับการเมือง หรือความเป็นการเมือง อธิบายความสำคัญของภาษา และความหมายของการเมืองเพื่อเป็นพื้นฐาน หลังจากนั้นก็พูดถึงสิ่งที่ไชยรัตน์เรียกว่า “ภาษาของอำนาจ” แบบต่างๆ เช่น ภาษาของวงการที่ให้ความช่วยเหลือประชาชน ภาษาวิชาการ คำว่า “วิกฤตการณ์” “สาธารณสมบัติ” ซึ่งสร้างความชอบธรรมให้ฝ่ายปกครองเพื่อคงอำนาจไว้ ชาวการเมืองก็เป็นภาษาของอำนาจ รวมทั้งภาษาอังกฤษด้วยที่มีอำนาจไปทั่วโลก วิโรจน์ อรุณมานะกุล (2547) ซึ่งให้เห็นอำนาจที่ซ่อนอยู่ในภาษา ซึ่งนักการเมืองรู้จักนำมาใช้ เพื่อโฆษณาตนเอง เพื่อเบี่ยงเบนประเด็น และเพื่อเสกสร้างความเป็นจริง ฯลฯ ทำให้ตนเองได้มาซึ่งอำนาจในสังคม นอกจากนี้ผลงานของศิริพร ภักดีผาสุข (2547) และ สาวิตรี คทวณิช (2543, 2548, 2550, 2552) ก็สนใจประเด็นนี้เช่นกัน ศิริพร ภักดีผาสุข วิเคราะห์ความหมายของสมญานามของนักการเมืองที่สื่อมวลชนตั้งให้ ทำให้เห็นว่าภาษาสื่อมีอำนาจควบคุมนักการเมืองระดับหนึ่ง ส่วน สาวิตรี คทวณิชใช้แนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (critical discourse analysis) วิเคราะห์ภาษาของนักการเมือง และภาษาวิชาการ ตามแนวของ Fairclough (2001) ทำให้เห็นว่าภาษาเหล่านี้มีอิทธิพลต่อชาวบ้านอย่างมาก

ภาษาในแวดวงต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ในสังคมดังกล่าวข้างต้น เรียกว่า ภาษาแห่งอำนาจ ซึ่งหมายถึง ภาษาที่นอกจากจะสื่ออารมณ์ ความรู้สึก ความรู้ ความคิดให้ผู้รู้และเข้าใจแล้ว ยังมีอิทธิพลอย่างมากต่อมนุษย์ในสังคม สามารถควบคุมและชี้นำให้มนุษย์ รู้สึก คิด เชื่อ หรือปฏิบัติตามคนที่ใช้ภาษาได้

1.4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับวัจนลีลาและทำเนียบภาษา

วัจนลีลา (speech style) หมายถึงรูปแบบของภาษาที่ต่างกันตามสถานการณ์การใช้ ส่วนทำเนียบภาษา (register) หมายถึงภาษาประเภทหนึ่งที่แตกต่างกันกับอีกประเภทตามบริบท หน้าที่ หรือสถานการณ์ สองคำนี้มีความหมายคล้ายกันมากจนบางคนใช้สลับกันไปมา แต่ในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า วัจนลีลา ในความหมายรูปแบบหรือลักษณะของภาษา เช่น วัจนลีลาเป็นทางการ วัจนลีลาส่วนตัว ฯลฯ และใช้คำว่า ทำเนียบภาษา ในความหมายว่า ประเภทของภาษา เช่น ภาษากฎหมาย ภาษาสื่อ ภาษาวิชาการ ฯลฯ

ผลงานวิจัยเรื่องวัจนลีลาที่เก่าที่สุด และถือเป็นผลงานคลาสสิก คือ งานของมาร์ติน โจส (Joos 1962) เรื่อง นาฬิกาห้าเรือน (*The Five Clocks*) ซึ่งวิเคราะห์รูปแบบของภาษาอังกฤษตามการใช้ในสถานการณ์ต่างๆ แบ่งเป็น 5 แบบ (เปรียบเหมือนนาฬิกา 5 เรือนที่บอกเวลาต่างกัน) ได้แก่ (1) วัจนลีลาตายตัว (frozen style) เป็นภาษาพิธีการที่มีความอลังการ ชับช้อน และเก่าแก่ ลักษณะเด่นทางภาษาคือใช้ประโยคชับช้อน และคำที่ใช้กันมาแต่โบราณ (2) วัจนลีลาเป็นทางการ (formal style) เป็นภาษาที่จริงจัง และมุ่งให้สารสนเทศ ลักษณะเด่นทางภาษาคือใช้ประโยคสมบูรณ์ และคำที่เป็นทางการ (3) วัจนลีลาหารือ (consultative style) เป็นภาษากลางๆ ที่ใช้ในการติดต่อธุรกิจ และสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน ลักษณะเด่นทางภาษาคือ การละคำ การใช้คำต่างประเทศ และประโยคโครงสร้างไม่สมบูรณ์ (4) วัจนลีลาเป็นกันเอง (casual style) เป็นภาษาที่คุ้นเคย ไม่เคร่งขรึม ลักษณะเด่นทางภาษาคือ การละคำ และการใช้คำสแลง (5) วัจนลีลาสนิทสนม (intimate style) เป็นภาษาที่ใช้กับคนที่สนิทที่สุด เป็นภาษาที่ผ่อนคลายที่สุด มีลักษณะเด่น คือ การใช้คำย่อ และการใช้ศัพท์เฉพาะกลุ่มที่คนนอกไม่เข้าใจ รูปประโยคและคำมีความกร่อนมากที่สุด

ผลงานของโจส ถึงแม้จะไม่ได้แสดงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยละเอียด หรือให้สถิติใดๆ เพื่อยืนยันความคิด แต่ก็กลายเป็นแม่แบบของการศึกษาเรื่องวัจนลีลาในภาษาต่างๆ ต่อมาอย่างไรก็ตามนับว่ามีช่องว่างของเวลาระหว่างโจสกับผลงานด้านวัจนลีลาในเวลาต่อมาเพราะเป็นเวลาถึงสามทศวรรษหลังจากโจส จึงเกิดผลงานที่มุ่งวิเคราะห์ภาษาด้านวัจนลีลา ได้แก่ ผลงานหลายชิ้นที่ต่อเนื่องของดักลาส ไบเบอร์ (Biber 1988, 1995, 2006) งานวิจัยเหล่านี้มีจุดเด่นคือวิเคราะห์ทำเนียบภาษาหลากหลาย เช่น ภาษาบทบรรณาธิการ ภาษานวนิยาย ภาษาในการสัมภาษณ์ ภาษาในอารมณ์ขัน ฯลฯ ข้อมูลที่ใช้เป็นคลังข้อมูลในคอมพิวเตอร์ และใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผลการวิจัยจึงละเอียดและชัดเจน เช่นแสดงให้เห็นเป็นสเกลว่า ทำเนียบภาษาใดมีคุณลักษณะด้านความห่างจากผู้ฟังมากหรือน้อยเมื่อเปรียบเทียบกัน เช่น ภาษาในเอกสารราชการมีความห่างจากผู้ฟังมากที่สุด รองลงมาคือเอกสารวิชาการ บทบรรณาธิการ นวนิยาย ปาฐกถา และที่น้อยที่สุดคือการสนทนาทางโทรศัพท์ เป็นต้น ซึ่งไบเบอร์ก็ได้แสดงให้เห็นตัวอย่างของข้อความต่อเนื่องของแต่ละทำเนียบภาษา พร้อมทั้งชี้ให้เห็นว่าลักษณะใดทางภาษาที่เป็นลักษณะเด่นของแต่ละทำเนียบภาษา ไบเบอร์ไม่ได้จำกัดการวิเคราะห์อยู่เพียงภาษาอังกฤษเท่านั้น ระยะ

หลังๆ เขาย้ายขอบเขตการวิเคราะห์ทำเนียบภาษาไปถึงภาษาอื่นๆ ด้วยเช่น ภาษาเกาหลี โซมาลี และนูกูเลเลตูวาลวน โครงการวิจัยที่เสนอนี้ได้ประโยชน์จากแนวคิดและผลการวิเคราะห์ของไบเบอร์อย่างมาก

งานวิจัยของเจฟฟรี ลีช และคณะ (Leech et al 2009) ใช้ฐานข้อมูลที่เป็นคลังข้อมูลที่ใหญ่มาก เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ของภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ และอังกฤษแบบอเมริกัน ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 ถึง ทศวรรษที่ 1990 ระยะเวลาห่างกัน 30 ปี ผลงานนี้ถึงแม้ไม่ได้เจาะจงวิเคราะห์วัจนลีลาหรือทำเนียบภาษาโดยตรง แต่ก็แสดงให้เห็นว่าลักษณะทางไวยากรณ์บางอย่างอ่อนไหวต่อทำเนียบภาษา เช่น รูปประโยคแบบไม่ใช้กริยาแท้ ในตัวอย่าง *Lewis told him what clothes to bring along* พบมากในภาษาหนังสือพิมพ์มากกว่าทำเนียบภาษาอื่นๆ วิธีการเชิงปริมาณที่ใช้ในงานของลีชทำให้เห็นชัดเจนว่ารูปภาษาแบบใดใช้มากน้อยเพียงใดในพัฒนาการตามกาลเวลา ผลงานนี้มีอิทธิพลต่อโครงการวิจัยที่กำลังเสนอนี้ในแง่ของการเสนอผลที่ชัดเจน และการตีความคุณลักษณะจากลักษณะเด่นทางวากยสัมพันธ์ที่วิเคราะห์

หนังสือรวมบทความซึ่งอลาติสและคณะเป็นบรรณาธิการ (Alatis et al 2002) มีหลายบทความที่ศึกษาทำเนียบภาษาวิชาชีพ (the professionals) แต่วิเคราะห์ในเชิงมหัพภาค กล่าวคือพิจารณาในแง่ปัญหาระดับชาติ เช่น ปัญหาโรงเรียนสองภาษา ที่มีคำถามว่าภาษาที่ใช้ในการศึกษาควรเป็นสองภาษาหรือภาษาเดียว ปัญหาภาษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ซึ่งทำให้เกิดสาขาวิชาใหม่เรียกว่า นิติภาษาศาสตร์ (forensic linguistics) ซึ่งใช้ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ในการอธิบายและตรวจสอบหลักฐานที่ใช้ในกระบวนการทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และปัญหาของภาษาที่สัมพันธ์กับวงการแพทย์ และเทคโนโลยี ถึงแม้ผลงานนี้ไม่ได้แสดงการวิเคราะห์ด้านวากยสัมพันธ์ แต่ก็ย้ำให้เห็นความสำคัญของภาษาในแวดวงต่างๆ ซึ่งสนับสนุนความคิดที่ปรากฏในโครงการนี้ด้วย

ในสังคมไทย การวิเคราะห์วัจนลีลาส่วนใหญ่พบในการศึกษาด้านวรรณคดี ซึ่งมักใช้คำว่า “โวหาร” หรือ “ภาพพจน์” มีหลายประเภท เช่น อุปมาอุปไมย บุคลาธิษฐาน นามนัย อุปลักษณะ ทำให้เกิดความซาบซึ้งในวรรณคดี และทำให้วรรณคดีมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ นอกจากนั้นยังมีงานด้านวรรณคดีที่วิเคราะห์วัจนลีลาของนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียง เช่น ธเนศ เวศร์ภาดา (2533) วิเคราะห์วัจนลีลาในงานร้อยแก้วของอังคาร กัลยาณพงศ์ นฤมล อินทรลักษณ์ (2522) ศึกษาวัจนลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์ ไขว้งาม อาภาพร พันธุ์พฤกษ์ (2547) ศึกษาวัจนลีลาในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตของสุรชัย จันทิมาธร และกันยารัตน์ พรหมวิเศษ (2544) วิเคราะห์วัจนลีลาในสารคดีโทรทัศน์ โลกสลบสี่

ในด้านภาษาศาสตร์พบวิทยานิพนธ์ที่มุ่งวิเคราะห์วัจนลีลาจำนวนน้อยกว่าทางวรรณคดี ที่พบส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์ภาษากฎหมายและภาษาโฆษณา เช่น วาทีรัตน์ กระจำพจน์ (2525) กอบพร จันทนาคร (2530) กาญจนา โรจนพานิช (2539) กฤติกา ผลเกิด (2546) และมุลลี พรโชคชัย (2538) วิเคราะห์วัจนลีลาของภาษากฎหมาย และทำให้เห็นว่าภาษากฎหมายต่างจากภาษาปกติ เช่น การใช้ประโยคความรวมมากจนเป็นที่สังเกต เป็นต้น ที่วิเคราะห์วัจนลีลา

ของภาษาโฆษณา มีตัวอย่างเช่น ศักดิ์สิทธิ์ ลิ้มกุลาคมน์ (2534) เปรียบเทียบภาษาโฆษณาในสื่อโทรทัศน์และนิตยสาร กาญจวัฒน์ โกสิยกุล (2545) ศึกษาวจนลีลาและอิทธิพลของโฆษณาเครื่องสำอางในนิตยสารผู้หญิง นอกจากนั้นยังมีงานที่วิเคราะห์วจนลีลาของนักการเมืองเช่น อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2547) และวจนลีลาของภาษาสื่อ เช่น ทิสวัสดิ์ ชำรงสานต์ (2542) ซึ่งวิเคราะห์บทบาทบรรณาธิการของนิตยสารภาษาฝรั่งเศส

นอกจากแนวการศึกษาวจนลีลาดังกล่าว ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาการแปรของภาษาตามวจนลีลา โดยกำหนดให้วจนลีลาเป็นตัวแปรอิสระ มีอิทธิพลต่อการเลือกรูปแปร แนวคิดนี้ริเริ่มโดยวิลเลียม ลาบอฟ (Labov 1972) ที่แสดงให้เห็นว่าวจนลีลาที่ต่างกัน เช่น การพูดเป็นกันเอง การสัมภาษณ์ การอ่านข้อความต่อเนื่อง และการอ่านรายการคำ ฯลฯ ทำให้คนออกเสียงมาตรฐานในความถี่ที่ต่างกัน แนวคิดนี้ปรากฏในงานวิจัยการแปรของการออกเสียงในภาษาไทยหลายเรื่อง เช่น แสงจันทร์ ตริยกุล (2529) ศึกษาการแปรของเสียง ร ล ตามวจนลีลาในกลุ่มผู้ประกาศข่าว พบว่าในการอ่านข่าว อ่านรายการคำ ผู้พูดออกเสียง ร และ ล เป็นเสียงมาตรฐาน มากกว่าเมื่อพูดคุยแบบกันเอง ในทำนองเดียวกัน สุริดา พูลทรัพย์ (2537) ก็พบว่าวจนลีลามีผลต่อการออกเสียง ร และ ล ของนักเรียนไทยด้วย และศิริรัตน์ ศิริวิสูตร (2537) พบว่าการออกเสียง ล เป็น [l] ในคำยืมภาษาอังกฤษก็ขึ้นอยู่กับความเป็นทางการของวจนลีลา นอกจากนั้น จิตติมา มณฑาศวิน (2537) พบว่าวจนลีลามีผลต่อการใช้รูปแบบทางวากยสัมพันธ์ในภาษาฝรั่งเศส

ผลงานในแนววิจัยอย่างไบบอร์ (Biber 1988, 1995, 2006) ทำซึ่งกล่าวข้างต้น ยังมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นตำรา หนังสือ หรือคู่มือ จากการสำรวจสิ่งตีพิมพ์ทั้งในและต่างประเทศ พบว่ามีหนังสือ ตำรา และคู่มือที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษจำนวนมากที่มีเนื้อหาบอกลักษณะ หรือสอนการเขียนทำเนียบภาษาต่างๆ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเฉพาะทำเนียบภาษาที่โครงการนี้ศึกษาเท่านั้น ทำเนียบภาษาวิชาการ พบเป็นจำนวนมหาศาล มีทั้งตำราเรื่องการเขียนวิทยานิพนธ์ และการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ เช่น Hartley (2008), Murray and Moore (2006) และ Henson (2005) ทำเนียบภาษากฎหมาย พบว่าส่วนใหญ่สอนให้เขียนเรียงความ รายงาน หรือการโต้แย้งการให้เหตุผลทางกฎหมาย เช่น Murray and DeSanctis (2009), Zillman (2008), Ray (2006) McKay and Charlton (2005) ทำเนียบภาษาสื่อพบว่ามีทั้งตำราการพูดและการเขียนผ่านสื่อต่างๆ อาทิ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เช่น Stovall (1990), Tolson (2006), Maloney and Rubenstein (1980) ส่วนทำเนียบภาษาการเมือง พบหนังสือ ที่อธิบายภาษาการเมืองให้เข้าใจมากกว่าจะสอนการเขียน หรือพูดทางการเมือง เช่น Craith (2007), Fetzer and Lauerbach (2007), Silberstein (2004)

เกี่ยวกับมโนทัศน์เรื่อง วจนลีลา ซึ่งหมายถึงรูปแบบของภาษาที่ต่างกันตามสถานการณ์การใช้ภาษาในสังคม รูปแบบที่ต่างกันแสดงให้เห็นจากลักษณะเด่นทางไวยากรณ์ วจนลีลาแต่ละวจนลีลามักมีตัวบ่งชี้ ดังจะเห็นได้ในบทความเรื่อง The history of be fixing to: grammaticization, sociolinguistic distribution and emerging literary spaces (Smith 2009). แสดงการเปลี่ยนแปลงของคำกริยา *fix* ซึ่งเปลี่ยนมาเป็นคำที่หมายถึง *decide* เช่น *He fix'd to*

come with some *éclat* to Town ส่วน *be fixing to* มีความหมายคล้าย *be going to* เป็นตัวบ่งชี้ว่าเงินลีลาไม่เป็นทางการ เช่น *'I thought you knew they were fixing to runaway and get married.'* *I heard father say* คำนี้นิยมใช้ในอินเทอร์เน็ต แต่เป็นรูปที่ถูกตำหนิ ยังไม่มาตรฐานดังจะเห็นได้จากข้อความดังนี้

The original posting

I'm fixing to go to a university and I am fixing to have some hard classes. I don't know whether to do boxing one day a week or two days.... I plan to stay in boxing for 3 years. What's your advice?

Response

Go to school and get an education. Your grammar sucks.

เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ สังคมไทยยังขาดแคลนงานวิจัยด้านเงินลีลา และสิ่งตีพิมพ์ประเภทตำราหรือคู่มือที่สอนการเขียนทำเนียบภาษาต่างๆ เท่าที่พบในการสำรวจ มีเรื่องการเขียนทางธุรกิจมากที่สุด สำหรับการเขียนทางวิชาการ พบเพียงคู่มือการเขียนบทความหรือรายงานที่ให้คำแนะนำแบบสังเขปเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเอกสารประกอบการอบรม ส่วนทำเนียบภาษาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่เสนอนี้ กล่าวได้ว่าแทบไม่มีเลย ดังนั้น หากได้มีโอกาสนำผลการวิจัยมาสังเคราะห์ให้เป็นตำราการเขียนทำเนียบภาษาต่างๆ ที่ศึกษา ก็จะอำนวยความสะดวกแก่สังคมอย่างมาก

จากการทบทวนผลงานในอดีตที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเงินลีลา สรุปได้ว่ามีงานที่ศึกษาเงินลีลาในเชิงคุณค่า หรือสุนทรียะทางวรรณคดี ในเชิงลักษณะเฉพาะของบุคคล เช่น ศิลปินชื่อดัง หรือผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ ในเชิงลักษณะทางภาษาของทำเนียบภาษาต่างๆ และในเชิงเป็นตัวแปรที่ทำให้การออกเสียงหรือการใช้รูปแบบทางไวยากรณ์ต่างกัน ส่วนผลงานที่เกี่ยวข้องกับทำเนียบภาษาโดยตรงมักเป็นตำราหรือคู่มือการใช้ภาษาให้มีประสิทธิภาพและถูกต้อง ผลงานที่พิจารณาทำเนียบภาษาในแง่ที่เกี่ยวข้องกับสังคมมีที่มองบทบาทของทำเนียบภาษาระดับชาติ และที่มองความสัมพันธ์กับอำนาจ เช่น การทำให้ตนเองสูงกว่า สำคัญกว่าคนอื่น การหลอกลวงให้ตนเองได้เปรียบ การใช้ภาษาสร้างภาพเพื่อประโยชน์ทางการเมือง เป็นต้น งานวิจัยที่ตอบโจทย์ว่าทำเนียบภาษาที่ต่างกันมีตัวบ่งชี้อะไรทางเงินลีลา และทำไมต้องมีตัวบ่งชี้เช่นนั้น ยังไม่มีใครทำการที่จะตอบโจทย์ดังกล่าวผู้วิจัยคงต้องอาศัยความเชี่ยวชาญทางภาษาศาสตร์ด้านวากยสัมพันธ์ และนำปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อทำเนียบภาษามาพิจารณาด้วย แนวทางเช่นนี้เป็นแนวการวิจัยที่ใช้ในโครงการนี้

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

1.5.1 การแบ่งโครงการย่อย

เนื่องจากงานวิจัยนี้ครอบคลุมทำเนียบภาษาสำคัญถึง 4 ประเภท ได้แก่ ภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และ ภาษาวิชาการ ถึงแม้จะทำเนียบภาษาเหล่านี้จะมีลักษณะร่วมในแง่ที่เป็นภาษาแห่งอำนาจ แต่ก็มี ความแตกต่างในด้านวิจนลีลา โครงการนี้จึงแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็นโครงการย่อย 4 โครงการ แต่ละโครงการมีผู้วิจัย 2 คนรับผิดชอบ นอกจากนี้ ยังมี ส่วนการสังเคราะห์ภาพรวมซึ่งอาศัยผลการวิจัยของโครงการย่อยทั้งหมดรวมกันอีกด้วย ดังนั้น โครงการวิจัยนี้จึงแบ่งเป็น 5 ส่วนดังนี้

โครงการย่อยที่ 1	เรื่อง การวิเคราะห์วิจนลีลาภาษากฎหมายไทย
ผู้วิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ อาจารย์ ดร.นัทธชนัน นาถประทาน
โครงการย่อยที่ 2	เรื่อง การวิเคราะห์วิจนลีลาภาษาการเมืองไทย
ผู้วิจัย	อาจารย์ ดร.อนงค์นาฏ นุศาสตร์เลิศ อาจารย์นัฐวุฒิ ไชยเจริญ
โครงการย่อยที่ 3	เรื่อง การวิเคราะห์วิจนลีลาภาษาสื่อไทย
ผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา อินทรมพรรย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปณินดา เลอเลิศยุติธรรม
โครงการย่อยที่ 4	เรื่อง การวิเคราะห์วิจนลีลาภาษาวิชาการไทย
ผู้วิจัย	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธาสินี ปิยะสุนทร
ภาคการสังเคราะห์	บทสรุปและสังเคราะห์ภาษาแห่งอำนาจ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (หัวหน้าโครงการ)

อนึ่ง ในการดำเนินการวิจัย ทุกโครงการย่อยมีแนวทางเดียวกัน และมีขั้นตอนเหมือนกัน แต่ต่างกันที่รายละเอียดของเนื้อหา และการทบทวนวรรณกรรม ดังนั้นในรายงานวิจัยของแต่ละโครงการ ก็จะมีการอธิบายรายละเอียดของการทบทวนวรรณกรรม การคัดเลือกข้อมูล การแสดงผลการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันไป ส่วนที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นขั้นตอนโดยรวม ที่ทุกโครงการมีร่วมกัน

1.5.2 ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์คือข้อความต่อเนื่อง (text) ภาษาไทยที่คัดเลือกจากประเภทย่อยที่สำคัญของแต่ละทำเนียบภาษา เช่น ภาษากฎหมาย ผู้วิจัยคัดเลือกกฎหมายที่สำคัญซึ่งมีผลกระทบต่อคนหมู่มากในสังคมไทย ได้แก่กฎหมายมหาชน (public law) เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา รวมทั้งเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้าน เช่น ในเรื่องครอบครัว การเงิน มรดกและที่ดิน เป็นต้น สำหรับภาษาการเมือง ผู้วิจัยคัดเลือกข้อความต่อเนื่องจากภาษาที่ใช้ในการหาเสียง ภาษาในรัฐสภา ภาษาที่ใช้ในเวทีการเมือง และการประกาศหรือชี้แจงทางการเมือง ภาษาสื่อจำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะภาษาข่าวหรือรายงานข่าวและภาษาโฆษณา ข้อมูลที่ได้มาโดยคัดเลือกข้อความต่อเนื่องจากรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ ส่วนภาษาวิชาการคัดเลือกข้อความต่อเนื่องจากภาษาที่ใช้ในการเขียนตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ และบทความในวารสารวิชาการ ข้อมูลทั้งหมดอยู่ในรูปข้อความต่อเนื่องที่สามารถสืบค้นประโยค หรือการใช้คำตามที่ระบุได้

1.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

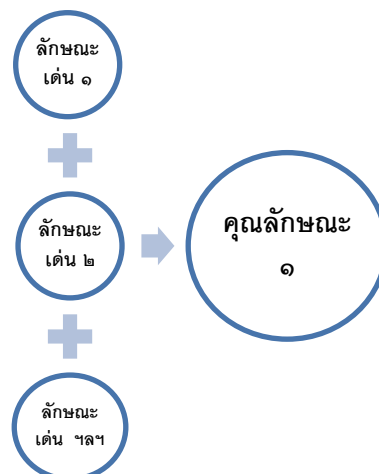
ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยมีขั้นตอนดังนี้

- (1) กำหนด **คุณลักษณะ** (attribute) ต่างๆ ของทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภท คุณลักษณะหมายถึงคุณสมบัติที่บ่งบอกว่าเป็นทำเนียบภาษานั้นๆ ในการกำหนดคุณลักษณะ ผู้วิจัยพิจารณาหน้าที่และวัตถุประสงค์ของแต่ละทำเนียบภาษา ตลอดจนความคาดหวังของสังคมที่อยากให้ทำเนียบภาษาเป็นอย่างไรที่สังคมต้องการ ในที่สุดผู้วิจัยได้คุณลักษณะของทำเนียบภาษาทั้งหมด ซึ่งอาจซ้อนเหลื่อมหรือต่างกันก็ได้ เช่น คุณลักษณะ **แจ้งชัด** (explicit) **สั้นกะทัดรัด** (concise) **แสดงอำนาจ** (authoritative) **แสดงทัศนคติ** (attitudinal) **สุภาพนุ่มนวล** (polite and gentle) **เบี่ยงบัง** (hedging) **มุ่งให้สารสนเทศ** (informative) **เป็นส่วนตัว** (personal) **เว้นระยะห่างจากผู้ฟัง** (distanced) **ชักนำให้คนเชื่อ** (persuasive) **เป็นอัตวิสัย** (subjective) ฯลฯ
- (2) วิเคราะห์**ลักษณะเด่นทางภาษา** ทั้งเชิงคุณภาพ (รูปแบบ) และปริมาณ (ความถี่ในการปรากฏ) กล่าวคือ วิเคราะห์รูปประโยคแบบต่างๆ การใช้คำแบบต่างๆ และโครงสร้างสัมพันธ์สาร ที่ผู้วิจัยมีสมมติฐานว่าสอดคล้องกับแต่ละคุณลักษณะของทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภท
- (3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเด่นทางภาษากับคุณลักษณะของแต่ละทำเนียบภาษา ซึ่งผลการวิเคราะห์ใช้จัดลำดับทำเนียบภาษาตามคุณลักษณะแต่ละชนิดได้ (ดูตัวอย่างแนวการวิเคราะห์ในตารางที่ 1)

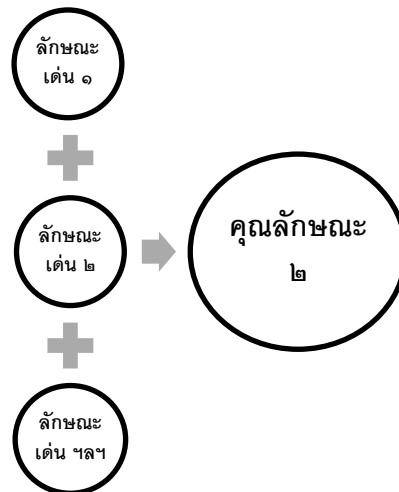
ตารางที่ 1 แนวการวิเคราะห์ลักษณะเด่นทางภาษาเพื่อเชื่อมโยงกับคุณลักษณะ
ของทำเนียบภาษา (ตามสมมติฐานของผู้วิจัย)

คุณลักษณะ	ลักษณะเด่นทางภาษา	ทำเนียบภาษา (จัดลำดับตามลักษณะเด่นทางภาษาจากมากไปหาน้อย)
<u>แจ่มชัด</u>	การกล่าวซ้ำ, การอ้างถึง (reference), ประโยคซับซ้อน, คำเชื่อม, คำวิเศษณ์, ประโยคหัวเรื่องในย่อหน้า, ฯลฯ	ภาษากฎหมาย > ภาษาวิชาการ > ภาษาสื่อ > ภาษาการเมือง
<u>แสดงอำนาจ</u>	คำสรรพนาม, คำกริยา, คำวิเศษณ์, ประโยคคำสั่ง, ฯลฯ	ภาษากฎหมาย > ภาษาการเมือง > ภาษาวิชาการ > ภาษาสื่อ
<u>เบี่ยงบัง</u>	คำช่วยกริยา, คำแสดงทัศนะ (modality), คำวิเศษณ์, ประโยคกำกวม (ambiguous), อุปลักษณ์ (metaphor), ฯลฯ	ภาษาการเมือง > ภาษาวิชาการ > ภาษาสื่อ > ภาษากฎหมาย
<u>เว้นระยะห่างจากผู้ฟัง</u>	ประโยคกรรมวาจก, คำลงท้าย, ประโยคคำสั่ง, คำสรรพนาม, ฯลฯ	ภาษากฎหมาย > ภาษาวิชาการ > ภาษาสื่อ > ภาษาการเมือง

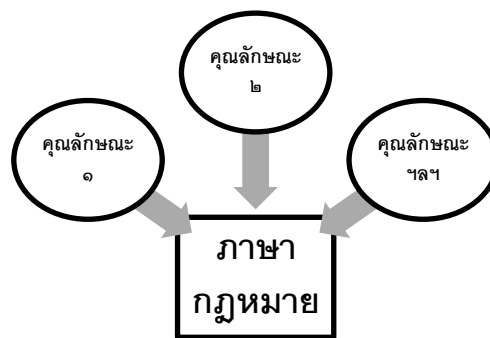
- (4) สรุปลักษณะทางภาษาที่เป็นลักษณะเด่นของแต่ละคุณลักษณะ (ดูแนวการวิเคราะห์ในภาพที่ 1, 2 แล้วสรุปคุณลักษณะสำคัญของแต่ละทำเนียบภาษา คือ ภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการ (ดูแนวการวิเคราะห์ในภาพที่ 3, 4)

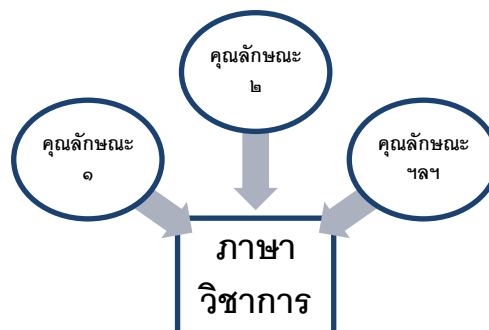
ภาพที่ 1 สรุปลักษณะเด่นทางภาษาที่บ่งชี้คุณลักษณะ ๑

ภาพที่ 2 สรุปลักษณะเด่นทางภาษาที่บ่งชี้คุณลักษณะ ๒

ภาพที่ 3 สรุปคุณลักษณะที่บ่งชี้ภาษากฎหมาย

ภาพที่ 4 สรุปคุณลักษณะที่บ่งชี้ภาษาวิชาการ

- (5) เปรียบเทียบลักษณะเด่นทางภาษากับคุณลักษณะของทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภทเพื่อสรุปความเหมือนซึ่งทำให้เห็นภาพรวมของภาษาแห่งอำนาจ และความต่างซึ่งทำให้เห็นตัวบ่งชี้ของแต่ละทำเนียบภาษา
- (6) ขั้นสุดท้ายคือสังเคราะห์ไวยากรณ์ของแต่ละทำเนียบภาษาที่พึงจะเป็น เพื่อบรรลุหน้าที่และวัตถุประสงค์ในสังคมไทย

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางภาษาศาสตร์ที่เน้นการวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปทางวจนลีลาของทำเนียบภาษาต่างๆ ไม่ใช่การวิเคราะห์ทางวจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics) ไม่ใช่การศึกษาด้านวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (critical discourse analysis) และไม่ใช่การวิเคราะห์ทางสังคมวิทยา รัฐศาสตร์ หรือนิติศาสตร์

1.7 ประโยชน์ของการวิจัยโครงการนี้

1.7.1 สร้างองค์ความรู้ทางทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคม เกี่ยวกับมิติการแปรของภาษาตามบริบททางสังคม

1.7.2 ให้แนวคิดใหม่ในการวิเคราะห์วิภาษหน้าที่ (functional variety) วจนลีลาและทำเนียบภาษา

1.7.3 สร้างองค์ความรู้ด้านไวยากรณ์ของภาษาไทยที่ใช้แตกต่างกันตามหน้าที่หรือสถานการณ์ ทำให้ไวยากรณ์ของภาษาไทยสมบูรณ์ขึ้น

1.7.4 ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการสอนวิชาการเขียนทำเนียบภาษาต่างๆ ของภาษาไทย ซึ่งมีในหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทยแทบทุกสถาบัน

1.7.5 ผลการวิจัยนำไปสู่ตำราการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง

1.7.6 ผลการวิจัยทำให้คนไทยตระหนักรู้ความสำคัญของการใช้ภาษา และรู้เท่าทันคนที่ใช้ภาษาแห่งอำนาจ

1.8 การเผยแพร่ผลการวิจัย

การเผยแพร่ผลการวิจัยอยู่ในรูปแบบหลากหลาย ซึ่งรายละเอียดแสดงไว้ในภาคผนวกของชุดรายงานการวิจัยนี้ โดยสังเขป มีการนำเสนอในรูปแบบดังนี้

- (1) บทความตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ

- (2) บทความตีพิมพ์ในหนังสือรวมเล่ม
- (3) บทความเสนอในการประชุมวิชาการต่างประเทศ และในประเทศที่ผู้วิจัยสมัครเข้าร่วม
- (4) บทความเสนอในการประชุมวิชาการประจำปีที่โครงการนี้เป็นผู้จัด
- (5) รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ซึ่งเป็นชุดรายงานนี้ ประกอบด้วย 6 ส่วน แบ่งเป็น
รายงาน 6 เล่มตามเนื้อหา ดังนี้

เล่มที่ 1 ภาพรวมงานวิจัย (บทสังเคราะห์)
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

เล่มที่ 2 ผลการวิเคราะห์ห้วงเวลาภาษากฎหมายไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ
อาจารย์ ดร.นัทธชนัน นาถประทาน

เล่มที่ 3 ผลการวิเคราะห์ห้วงเวลาภาษากฎหมายไทย
อาจารย์รัฐวุฒิ ไชยเจริญ
อาจารย์ ดร.อนงค์นาฏ นุศาสตร์เลิศ

เล่มที่ 4 ผลการวิเคราะห์ห้วงเวลาภาษาสื่อไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.กิติมา อินทร์มพรรย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปันนดา เลอเลิศยุติธรรม

เล่มที่ 5 ผลการวิเคราะห์ห้วงเวลาภาษาวิชาการไทย
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธาสินี ปิยพสุนทรา

เล่มที่ 6 ภาคผนวก

บทที่ 2

บทสังเคราะห์ภาษาแห่งอำนาจ

บทสังเคราะห์นี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยโครงการ ภาษาแห่งอำนาจ: การวิเคราะห์วัจนลีลาของภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการในสังคมไทย ผลการสังเคราะห์ได้มาจากการสรุปและตีความเนื้อหาในรายงานผลการวิเคราะห์วัจนลีลาที่คณะผู้วิจัยนำเสนอไปในรายงานของโครงการย่อยที่ 1 ถึงโครงการย่อยที่ 4 ในบทสังเคราะห์นี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะจำลองภาพของภาษาแห่งอำนาจในสังคมไทยซึ่งอาจนำไปสู่แบบจำลองสากลของภาษาแห่งอำนาจด้วย

2.1 ภาษามนุษย์

ก่อนไปสู่ประเด็นภาษากับอำนาจ น่าจะเป็นการเหมาะสมหากมีการทบทวนลักษณะพื้นฐานของภาษามนุษย์ก่อน ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้ด้วยความเคยชินในชีวิตประจำวันอย่างเป็นธรรมชาติมากจนอาจไม่ได้ตระหนักว่าภาษาไม่ใช่สัญชาตญาณ ความสามารถทางภาษาต้องได้มาด้วยการเรียนรู้ เอ็ดเวิร์ด ซาเพียร์ (Sapir 1921: 8) นักภาษาศาสตร์รุ่นคลาสสิก ให้คำจำกัดความ “ภาษา” ว่า “ภาษา คือวิธีการสื่อสารที่ไม่ใช่สัญชาตญาณ เป็นวิธีการเฉพาะของมนุษย์เพื่อสื่อความคิด อารมณ์ และความต้องการ โดยใช้ระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์จงใจสร้างขึ้น คือระบบการสื่อสารด้วยการพูด” เป็นที่แน่นอนว่าภาษาเป็นสมบัติของมนุษย์โดยเฉพาะ สัตว์ไม่มีภาษา มีแต่ระบบการสื่อสาร ผลงานวิจัยต้นแบบที่แสดงให้เห็นว่าภาษามนุษย์มีลักษณะอย่างไร และแตกต่างจากระบบการสื่อสารของสัตว์อย่างไร ได้แก่ บทความคลาสสิกของชาร์ลส์ เอฟ ฮ็อกเก็ต (Hockett 1960) ที่ต้องการสร้างทฤษฎีกำเนิดภาษามนุษย์และอธิบายว่าภาษามนุษย์วิวัฒนาการอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากระบบการสื่อสารของวานรพวกหนึ่งที่เป็นบรรพบุรุษของมนุษย์ ซึ่งฮ็อกเก็ตเรียกว่า โปรโตโฮมินอยด์ (prothominoids) ฮ็อกเก็ตอธิบายว่าภาษาของพวกโปรโตโฮมินอยด์วิวัฒนาการมาเป็นภาษามนุษย์ได้อย่างไร หรือพูดให้ชัดเจนก็คือ การอธิบายว่าภาษาของวานรพวกนั้นพัฒนาถึงขั้นที่ไม่เคยมีจนกลายมาเป็นลักษณะที่เหมือนภาษามนุษย์อย่างไร

ฮ็อกเก็ต (Hockett 1960) เสนอทฤษฎีว่าภาษามนุษย์รวมกับระบบการสื่อสารของสัตว์ทุกชนิดมีลักษณะรวมกันทั้งหมด 13 ประการ แต่มีลักษณะอยู่ 4 ประการที่เป็นของภาษามนุษย์เท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ระบบการสื่อสารของสัตว์มีลักษณะไม่เกิน 9 ลักษณะ ส่วนภาษามนุษย์ มีเพิ่มขึ้นอีก 4 ลักษณะ

ลักษณะทั้ง 13 ประการของระบบการสื่อสารของมนุษย์และสัตว์มีดังนี้

- (1) **ช่องทางสื่อสารด้วยการพูดและฟัง (vocal-auditory channel)** หมายถึงระบบการสื่อสาร ส่วนใหญ่ใช้ปากพูดและหูฟังเป็นพื้นฐาน
- (2) **การแผ่กระจายทุกทิศทางและการรับตามทิศทาง (broadcast transmission and directional reception)** หมายความว่าเสียงที่ใช้สื่อสารกระจายไปทุกทิศทาง แต่ผู้รับรู้ได้ว่าเสียงมาจากทิศทางใด
- (3) **การคงอยู่ชั่วระยะเวลาอันสั้น (rapid fading)** หมายถึงเสียงพูดหรือเสียงร้องหายไปด้วยความรวดเร็ว ไม่คงอยู่นาน
- (4) **การแลกเปลี่ยนกันได้ (interchangeability)** หมายถึงเลียนแบบกันได้
- (5) **ผลย้อนกลับทั้งหมด (total feedback)** หมายถึงผู้พูดได้ยินทุกคำที่พูดออกไป
- (6) **มีจุดมุ่งหมายเฉพาะ (specialization)** หมายถึงไม่มีหน้าที่อื่นนอกจากเพื่อสื่อสาร
- (7) **มีความหมาย (semanticity)** หมายถึงมีความหมายอย่างหนึ่งอย่างใดในตัวเอง
- (8) **มีความเป็นนิรนัย (arbitrariness)** กล่าวคือเป็นสิ่งที่สมมติ หรือเป็นสิ่งที่ไม่มีเหตุผล เช่น คำในภาษามนุษย์เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นให้แทนความหมายที่ต้องการ การที่ของสิ่งเดียวกันมีคำเรียกต่างกันในภาษาที่ต่างกัน เป็นเพราะลักษณะนิรนัย
- (9) **ประกอบด้วยส่วนที่แยกจากกันได้อย่างชัดเจน (discreteness)** เช่นคำ 1 คำประกอบด้วยเสียงที่แยกจากกันได้
- (10) **การพูดถึงสิ่งที่ไม่อยู่ต่อหน้าได้ (displacement)** หมายถึงพูดถึงสิ่งที่ไม่อยู่ตรงหน้าผู้พูดในเวลาพูดได้ การสื่อสารของสัตว์ส่วนใหญ่ต้องสื่อสารถึงสิ่งที่ปรากฏต่อหน้าเท่านั้น ไม่สามารถเล่าเรื่องถึงอดีต หรืออนาคตได้ แต่ภาษามนุษย์สามารถทำได้
- (11) **ผลิตภาวะ (productivity)** หมายถึงการพูดประโยคใหม่ได้ไม่รู้จบ หรือไม่มีข้อจำกัดในการใช้ภาษา เช่นสามารถสร้างคำใหม่ หรือข้อความใหม่ได้ตลอดเวลา
- (12) **การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (traditional transmission)** หมายถึงถ่ายทอดจากคนรุ่นอายุหนึ่งไปยังอีกรุ่นอายุหนึ่ง โดยการเรียนการสอน ภาษามนุษย์มีคุณสมบัติข้อนี้ คือไม่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม ต่างกันกับเสียงเห่าของสุนัขหรือเสียงร้องของแมลงซึ่งถ่ายทอดทางพันธุกรรม
- (13) **แบบแผนสองนัย (Duality of patterning)** หมายถึงมีระบบสองชั้น คือ ส่วนที่มีความหมายประกอบด้วยส่วนที่ไม่มีมีความหมาย เช่นคำในภาษาซึ่งมีความหมายประกอบด้วยเสียงซึ่งไม่มีความหมาย บางภาษามีเสียงสระและพยัญชนะจำนวนน้อย แต่ก็สามารถสร้างคำที่มีความหมายได้ไม่รู้จบ

อีกเกิด กล่าวว่า ภาษามนุษย์เท่านั้นที่มีลักษณะครบถ้วนทั้ง 13 ประการที่กล่าวข้างต้น การสื่อสารของสัตว์มีไม่ครบ จะมีลักษณะใดบ้างขึ้นอยู่กับชนิดของสัตว์ แต่อย่างมากที่สุดพบเพียง 9 ลักษณะ คือลักษณะที่ 1 ถึง 9 เท่านั้น ลักษณะ 4 ประการหลังสุดเป็นคุณสมบัติเฉพาะภาษามนุษย์ ได้แก่ 1) การพูดถึงสิ่งที่ไม่อยู่ต่อหน้าได้ (displacement) 2) ผลิตภาวะ หรือ การพูด

ประโยคใหม่ได้ไม่รู้จัก (productivity) 3) การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (traditional transmission) และ 4) แบบแผนสองนัย (duality of patterning)

2.2 ภาษากับสังคม

นอกจากภาษามนุษย์จะมีคุณสมบัติแตกต่างจากระบบการสื่อสารของสัตว์ ดังกล่าวข้างต้น ยังมีความพิเศษอีก คือ ต้องมนุษย์ในสังคมเท่านั้นที่จะมีภาษาหรือต้องการภาษา หากมนุษย์อยู่ตามลำพัง หรือไม่ได้อยู่ในสังคมมนุษย์ ก็จะไม่มีความรู้ภาษา ดังหลักฐานในบทความโดย Curtiss et al. (1974) ซึ่งรายงานการเรียนรู้ภาษาของเด็กอเมริกันชื่อเจนี (Genie) ที่ถูกขังให้อยู่คนเดียวในห้องใต้หลังคาตั้งแต่เป็นเด็กเล็กจนเป็นวัยรุ่น มีคนนำอาหารมาให้กินแต่ไม่ได้พูดกับผู้ใดเลย เมื่อมีคนไปพบ เจนีมีอายุ 13 ปี พูดภาษาอะไรไม่ได้เลย ไม่สามารถสื่อสารแบบมนุษย์ได้ ต่อมาเจนีได้เรียนภาษาอังกฤษโดยมีครูสอน และสามารถสื่อสารกับคนอื่นได้ในที่สุด

การที่มนุษย์ต้องใช้ภาษาเมื่ออยู่ในสังคม ทำให้ภาษากับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก หากสังคมมีความหลากหลายของผู้คนและสถานการณ์ ภาษาก็จะมีความหลากหลายด้วย นักภาษาศาสตร์สังคมเรียกปรากฏการณ์ที่ภาษาที่มีความหลากหลายเช่นนี้ว่า **การแปรของภาษา** (linguistic variation)

วิลเลียม ลาบีอฟ (Labov 1972) กล่าวว่า การแปรของภาษามีคำอธิบายเสมอหากนำปัจจัยทางสังคมเข้ามาพิจารณา ลาบีอฟ (Labov 1972: 188) ตั้งข้อสังเกตว่าคนส่วนใหญ่มักคิดว่าการแปรของภาษาเป็นการแปรอิสระ คือการแปรที่ไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยน และไม่มีคำอธิบายว่าทำไมจึงมีการแปร เช่น *working* แปรกับ *workin*; *Who is he talking to?* แปรกับ *To whom is he talking to?*; *It's easy for him to talk* แปรกับ *For him to talk is easy*. ซึ่งลาบีอฟยืนยันว่าการแปรที่พบได้ทั่วไปเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคม และมีความหมายทางสังคมทั้งสิ้น

นักภาษาศาสตร์สังคมส่วนใหญ่ (เช่น Labov 1972, 2001, Wardhaugh 1992, Holmes 2013) เห็นพ้องต้องกันว่าปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อภาษามี 2 มิติ คือ มิติตัวผู้พูด เช่น ปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่อาศัย อายุ เพศ ชั้นสังคม ชาติพันธุ์ และมิติสถานการณ์ หรือหน้าที่ของภาษา เช่น ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูด-ผู้ฟัง เวลา-สถานที่ เรื่องที่พูด และวัตถุประสงค์ของการพูด

การแปรตามตัวผู้พูดทำให้เกิด **วิธภาษา** (language varieties) ที่เรียกว่า **ภาษาย่อย** (dialect) เช่น ภาษาผู้หญิง ภาษาวัยรุ่น ภาษาคนชั้นสูง ภาษาไทยถิ่นใต้ ฯลฯ ส่วนการแปรตามสถานการณ์ทำให้เกิดวิธภาษาที่เรียกว่า **ทำเนียบภาษา** (register) เช่น ทำเนียบภาษากฎหมาย ทำเนียบภาษาหนังสือพิมพ์ ทำเนียบภาษาการเมือง ทำเนียบภาษาวิชาการ ฯลฯ

งานวิจัยนี้เน้นทำเนียบภาษา โดยมุ่งวิเคราะห์ทำเนียบภาษาที่สำคัญ 4 ประเภท ได้แก่ ทำเนียบภาษากฎหมาย ทำเนียบภาษาสื่อ ทำเนียบภาษาการเมือง และทำเนียบภาษาวิชาการ ซึ่งอาจเรียกให้สั้นลงว่า ภาษากฎหมาย ภาษาสื่อ ภาษาการเมือง และภาษาวิชาการ ตามลำดับ

2.3 ทำเนียบภาษากับวัจนลีลา

คำว่าทำเนียบภาษากับคำว่า วัจนลีลา (style) มีความหมายใกล้เคียงกันมากจนมีบางคนใช้แทนกัน ดังกล่าวข้างต้น ทำเนียบภาษา หมายถึง วิชาภาษาที่แตกต่างจากวิชาภาษาอื่นตามปัจจัยด้านสถานการณ์ ส่วนวัจนลีลา หมายถึง ลักษณะหรือท่วงทำนองการพูดหรือการเขียนที่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หรือบริบทของการใช้ภาษา ซึ่งอันที่จริงก็คือปัจจัยเดียวกันกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทำเนียบภาษา วัจนลีลามักแบ่งประเภทตามความเป็นทางการในการใช้ภาษา มาร์ตินโจส (Joos 1962) แบ่งวัจนลีลาออกเป็น 5 ประเภทตามระดับความเป็นทางการ เรียงลำดับจากที่เป็นทางการมากที่สุด ไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ วัจนลีลาตายตัว (frozen style) วัจนลีลาเป็นทางการ (formal style) วัจนลีลาหารือ (consultative style) วัจนลีลาเป็นกันเอง (casual style) และวัจนลีลาสนิทสนม (intimate style)

วัจนลีลากับทำเนียบภาษาเกี่ยวพันกันอย่างมาก การระบุลักษณะเด่นของทำเนียบภาษาหรือกำหนดความแตกต่างระหว่างทำเนียบภาษาหนึ่งกับอีกทำเนียบภาษาหนึ่ง มักเพ่งเล็งที่คุณลักษณะ (attribute) หรือคุณสมบัติที่เป็นนามธรรมของวัจนลีลา เช่นทำเนียบภาษากฎหมายมีวัจนลีลาที่ประกอบคุณลักษณะเด่น เช่น ความแจ่มชัด ความเป็นกลาง (ความเป็นวัตถุวิสัย) ความซับซ้อน เป็นต้น

การยืนยันหรือสรุปให้แน่นอนว่าวัจนลีลาใดมีคุณลักษณะใด ขึ้นอยู่กับหลักฐานหรือตัวบ่งชี้ทางภาษา มิฉะนั้นจะเป็นการประเมินลอยๆ การวิเคราะห์ภาษาจึงมีความสำคัญ ส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์ทางไวยากรณ์ และการใช้คำ แต่ถ้าเป็นภาษาพูดก็อาจมีการวิเคราะห์ด้านเสียงด้วย

งานวิจัยนี้วิเคราะห์ลักษณะหรือรูปแบบทางภาษาเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางวัจนลีลาของทำเนียบภาษาที่เลือกมาอย่างเฉพาะเจาะจง 4 ประเภท คือ ทำเนียบภาษากฎหมาย ทำเนียบภาษาการเมือง ทำเนียบภาษาสื่อ และทำเนียบภาษาวิชาการ และสังเคราะห์ภาพรวมของอำนาจในภาษาโดยตีความจากคุณลักษณะที่สรุปได้

2.4 คุณลักษณะทางวัจนลีลากับตัวบ่งชี้ทางภาษา

ทำเนียบภาษาที่ใช้ในบริบทสังคมล้วนมีคุณลักษณะที่บ่งบอกอัตลักษณ์ ซึ่งอาจเรียกว่า **คุณลักษณะทางวัจนลีลา (stylistic attribute)** คำนี้ใช้อธิบายคุณลักษณะของสิ่งอื่นก็ได้ เช่น ผลงานที่มีการออกแบบ หรือวัตถุที่ชุดค้นได้ทางโบราณคดี ในที่นี้ คุณลักษณะ หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นนามธรรม และประกอบกันเข้าเป็นอัตลักษณ์ของวิชาภาษาแบบใดแบบหนึ่ง

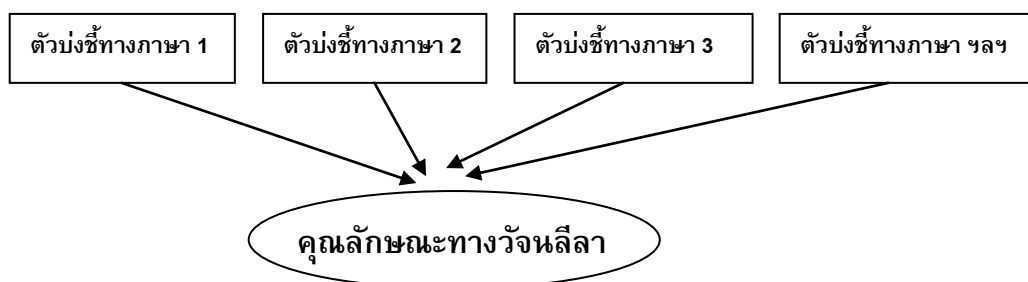
คุณลักษณะทางวัจนลีลาแต่ละคุณลักษณะถูกกำหนดโดยลักษณะเด่นทางภาษา จำนวนหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งลักษณะ ดังนั้นในโครงการนี้ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ลักษณะเด่นทางภาษาแล้วกำหนดคุณลักษณะทางวัจนลีลาของทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภท ผลการวิเคราะห์พบคุณลักษณะ 14 ประการดังนี้

- 1) ความแจ่มชัด
- 2) ความซับซ้อน
- 3) ความเป็นทางการ
- 4) ความเป็นวัตรปฏิบัติ
- 5) การบังคับ-ชี้แนะ
- 6) ความถูกต้องแม่นยำ
- 7) ความขัดแย้งขัดคำ (ความเที่ยงตรง)
- 8) ความซื่อสัตย์
- 9) ความปิดบังอำพราง
- 10) ความสั้นกระชับ
- 11) ความเป็นอัตวิสัย
- 12) การโน้มน้าว
- 13) ความเป็นปึกแผ่น
- 14) ความเบี่ยงบัง

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาสรุปเชิงนัยทั่วไป (generalization) และสังเคราะห์แบบจำลองเรื่อง การระบุคุณลักษณะทางวจนลีลาของภาษาไทยด้วยตัวบ่งชี้ทางภาษาได้ ดังต่อไปนี้

2.5 แบบจำลองการกำหนดคุณลักษณะทางวจนลีลา

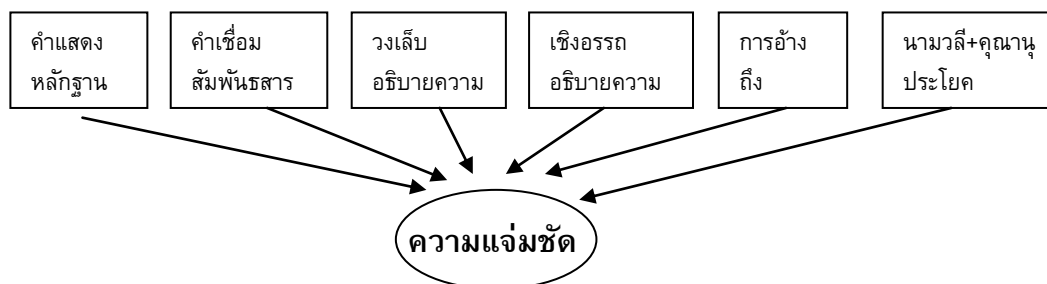
ภาพรวม

ภาพที่ 1 คุณลักษณะถูกกำหนดโดยตัวบ่งชี้ทางภาษา

ภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการที่จะกำหนดแต่ละคุณลักษณะทางวจนลีลา ผู้วิจัยต้องยืนยันด้วยตัวบ่งชี้ทางภาษา ซึ่งเป็นลักษณะเด่นทางไวยากรณ์หรือการใช้คำที่วิเคราะห์ได้จากข้อมูลของแต่ละทำเนียบภาษา ต่อไปนี้เป็นแบบจำลองของแต่ละคุณลักษณะที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ภาษาแห่งอำนาจทั้ง 4 ประเภท

2.5.1 คุณลักษณะความแจ่มชัด (explicitness)

ภาพที่ 2 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความแจ่มชัด

ความแจ่มชัด หมายถึง ลักษณะการให้ข้อมูลที่ชัดเจน ครบถ้วน ทำให้อ่านหรือผู้ฟังเข้าใจสารไปในทางเดียวกับผู้ส่งสาร ไม่เกิดความสับสน ภาษาที่แจ่มชัดต้องไม่กำกวม คลุมเครือ หรือตีความได้หลายแง่มุม ภาพที่ 2 แสดงตัวบ่งชี้หรือลักษณะเด่นทางภาษาของคุณลักษณะความแจ่มชัด 6 ลักษณะ คือ

1) การใช้คำแสดงหลักฐานหรือให้เห็นภาพ

การใช้คำแสดงหลักฐานหรือให้เห็นภาพ เช่นคำว่า คือ ด้วย โดย เช่น อย่าง ดัง คำเหล่านี้ บ่งชี้ว่าข้อความที่ตามมาเป็นหลักฐานหรือประจักษ์พยานสนับสนุนข้อความที่กล่าวข้างหน้า

2) การใช้คำแสดงการเชื่อมโยงความ หรือ คำเชื่อมสัมพันธสาร

การใช้คำแสดงการเชื่อมโยงความ หรือ คำเชื่อมสัมพันธสาร เช่น ดังนั้น เนื่องจาก แม้ (แม้ แม้ว่า ถึงแม้ว่า) อย่างไรก็ตาม ดังนี้ นอกจากนั้น นอกจากนี้ ทำให้ข้อความต่อเนื่องเป็นที่เข้าใจได้อย่างชัดเจน เพราะมีความเชื่อมโยงกันอย่างดี

3) การใช้วงเล็บเพื่ออธิบายความ

การใช้วงเล็บทำให้สิ่งที่กล่าวมีความกระชับชัดเจนมากขึ้น

4) การใช้เชิงอรรถเพื่ออธิบายความ

การใช้เชิงอรรถช่วยกำจัดความสงสัยของผู้อ่านเกี่ยวกับประเด็นที่เสนอ

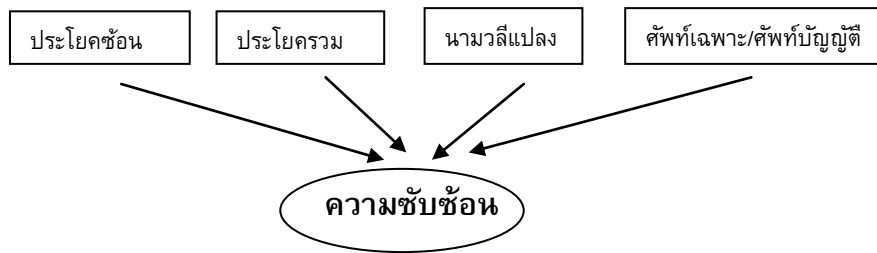
5) การอ้างถึง (referencing)

การอ้างถึง ทำโดยการซ้ำข้อความทั้งหมด การซ้ำข้อความบางส่วน การใช้ตัวบ่งบอก (deixis) ดังกล่าว นั้น นี้ และ เดียวกัน การใช้คำแทน (substitution) เช่น กรณี เรื่อง ประเด็น แทนรายละเอียดที่พูดก่อนหน้านี้ ทั้งหมดนี้เป็นกลวิธีที่เพิ่มความชัดเจนของเนื้อความ

6) นามวลีที่มีส่วนขยายคุณานุประโยค ที่ ซึ่ง อัน

การใช้คุณานุประโยคขยายทำให้ข้อความครบถ้วนชัดเจนมากขึ้น

2.5.2 คุณลักษณะความซับซ้อน (complexity)

ภาพที่ 3 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความซับซ้อน

ความซับซ้อน หมายถึง ลักษณะของข้อความที่ยุกยักไม่เรียบง่าย ทำให้เกิดปัญหาในการทำความเข้าใจหรือตีความของผู้รับสาร เช่นทำให้เกิดความสับสนและไม่สามารถจับประเด็นได้ ความยุ่งยากไม่เรียบง่ายอาจเกิดจากการที่สารนั้นมีความยาวมาก มีการใช้รูปแบบทางไวยากรณ์ที่มีหลายชั้นซ้อนกัน หรือการใช้ข้อความเฉพาะที่ผู้รับสารไม่รู้จัก คุณลักษณะความซับซ้อนมีตัวบ่งชี้ทางภาษา 4 ประการ ดังแสดงในภาพที่ 3

1) ประโยคซ้อน (คุณานุประโยค วิเศษณานุประโยค)

การใช้คุณานุประโยคทำให้ข้อความซับซ้อน เช่นตัวอย่างข้างล่างนี้ (คุณานุประโยคคือข้อความที่ขีดเส้นใต้และอยู่ในวงเล็บเหลี่ยม)

(1) คน[ที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน[ที่ตนเองมุ่งหวัง]]มักไม่เข้าใจคน[ที่ล้มเหลว] [ซึ่งคนส่วนใหญ่ในสังคมมองว่าเป็นคน[ที่อ่อนแอและไม่มี ความพยายาม]].

วิเศษณานุประโยคก็เช่นกัน สามารถทำให้ประโยคซับซ้อนมากขึ้น เช่นตัวอย่างข้างล่าง (วิเศษณานุประโยค คือข้อความที่ขีดเส้นใต้และอยู่ในวงเล็บเหลี่ยม)

(2) [เมื่อทำการคำนวณค่าสถิติโดยแยกตัวแปรทั้งสองตัวออกจากกัน [ตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ในวัตถุประสงค์]] พบว่าผลที่ได้ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ [เพราะผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่าผลจะออกมาตรงกันข้าม]

2) ประโยครวม แต่, และ, หรือ

ประโยครวมมีคำว่า และ แต่ หรือ เป็นตัวบ่งชี้ ดังตัวอย่าง

(3) การทดลองที่ผู้วิจัยออกแบบให้กลุ่มทุกประเด็นปัญหาและให้เชื่อมโยงกัน เป็นงานที่ต้องใช้เวลาและใช้งบประมาณมากแต่ต้องให้มีความผิดพลาดน้อยที่สุดเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณค่าหรือมีประโยชน์ต่อสังคม

(4) หากควรเชื่อได้ว่าเป็นที่ดินแปลงเดียวกันแล้ว ให้[จดชื่อเจ้าของที่ดินข้างเคียงเท่าที่ทราบกำกับไว้ในแผนที่จำลอง] และ [แสดงให้เห็นสภาพและทำเลที่ตั้งของที่ดินที่ยึด] และ [แสดงด้วยว่าอยู่ใกล้ไกลจากสถานที่ราชการหรือที่ชุมนุมชน หรือทางบกทางน้ำ ประมาณระยะทางเท่าใด]

- (5) [ในกรณีที่รู้ว่าเกิดในเดือนใดแต่ไม่รู้วันเกิด ให้นำวันที่หนึ่งแห่งเดือนนั้นเป็นวันเกิด] แต่ [ถ้าพ้นวิสัยที่จะหยั่งรู้เดือนและวันเกิดของบุคคลใด ให้นำอายุบุคคลนั้นตั้งแต่วันต้นปีปฏิทิน ซึ่งเป็นปีที่บุคคลนั้นเกิด]
- (6) มาตรา 32 บุคคลใด[1 มีกายพิการ] หรือ 1 [1 มีจิตพื้นเพไม่สมประกอบ] หรือ 1 [1 ประพฤติสุรุยสุรายเสเพลเป็นอาชญา] หรือ 1 [1 ดิตสุรายาเมา] หรือ 1 [1 มีเหตุอื่นใดทำนองเดียวกันนั้น] [2 จนไม่สามารถจะจัดทำกรงานโดยตนเองได้] หรือ 2 [2 จัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของ[3 ตนเอง] หรือ 3 [3 ครอบครัว] เมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้

ประโยครวมดังที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นนี้ทำให้ภาษามีวจนลีลาซับซ้อน

3) นามวลีแปลง

นามวลีแปลง คือ คำนามที่ได้มาด้วยการเติมคำว่า การ หรือ ความ ไปที่หน้าคำกริยา ทำให้ได้มนทัศน์ที่เป็นนามธรรม เข้าใจยากกว่าใช้คำกริยาโดยตรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (คำที่ขีดเส้นใต้คือนามวลีแปลง)

- (7) ผลการวิจัยพบว่าหลังการทดลอง กลุ่มทดลองเดินแบบหนักสลับเบา มีค่าสมรรถภาพการใช้ ออกซิเจนสูงสุดของแต่ละบุคคลเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มทดลองเดินแบบต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- (8) ในช่วงทศวรรษที่ 1950 ถึงต้นทศวรรษที่ 1960 เศรษฐกิจของสิงคโปร์ส่วนใหญ่ พึ่งพาวัตถุดิบพื้นฐานอย่างง่าย ๆ ภายในประเทศ เช่น การตัดและแปรรูปไม้ การทำสวนยางพารา การต่อเรือ การหลอมดีบุก การเผาอิฐก่อสร้าง การปลูกผัก และ การเลี้ยงสัตว์
ตัวอย่าง เศรษฐกิจ คือ การตัดสินใจของผู้บริโภคและผู้ผลิต การเข้ามาเกี่ยวข้องกับรัฐ ในทางเศรษฐกิจคือ การเข้ามาดูแลว่า การตัดสินใจ เหล่านี้จะช่วยให้ การจัดสรรทรัพยากร ที่มีอยู่นั้นเกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวมหรือไม่อย่างไร
- (9) ในอดีตมีการตีความว่า ระบบเศรษฐกิจสุโขทัยเป็นระบบเศรษฐกิจเสรี แต่การค้นคว้าของนักประวัติศาสตร์ในเวลาต่อๆ มา ได้มีการตั้งข้อสังเกตว่าระบบเศรษฐกิจเสรีของสุโขทัยนั้นโดยแท้จริงแล้ว เป็นระบบเศรษฐกิจเสรีในเรื่องใดและระดับใดบ้าง

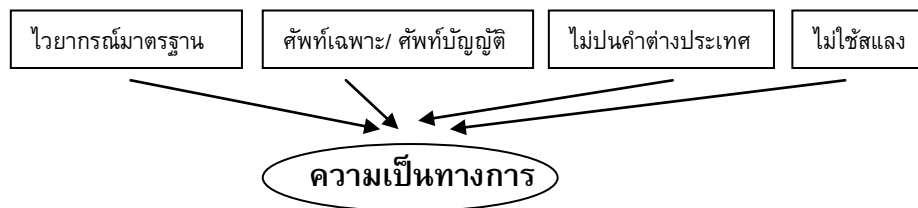
4) การใช้ศัพท์เฉพาะ / ศัพท์บัญญัติ

ศัพท์เฉพาะ เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะวงการหรือสาขาวิชา เป็นที่เข้าใจกันในหมู่นักในวงการหรือสาขานั้นเท่านั้น อาจมีรูปเหมือนภาษาทั่วไป หรือต่างจากภาษาทั่วไปก็ได้ แต่ความหมายมีความเฉพาะกลุ่มมาก จนทำให้คนนอกกลุ่มไม่เข้าใจ ส่วนศัพท์บัญญัติ คือคำที่หน่วยงานหรือบุคคลที่เชื่อถือจงใจสร้างขึ้นเพื่อเทียบเท่าคำในภาษาต่างประเทศ ศัพท์บัญญัติถือเป็นศัพท์เฉพาะที่นักปราชญ์ หรือนักวิชาการจงใจสร้างขึ้น การใช้ศัพท์เฉพาะจึงทำให้เกิดความซับซ้อน เช่น คำว่า “สิ่งของ” ความหมายทั่วไป หมายถึง วัตถุต่างๆ ของ หรือข้าวของ แต่

ความหมายเฉพาะในภาษากฎหมาย หมายถึง สหสัมพันธ์ที่ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาได้ ให้รวมทั้งจดหมาย โทรเลขและเอกสารอย่างอื่น ๆ คำว่า “อาวุธ” ความหมายทั่วไป หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการทำร้าย ทำลาย ป้องกัน ต่อสู้ หรือฆ่า แต่ในทางกฎหมาย ความหมายรวมถึงสิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพ แต่ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 2555ข) คำว่า “สินบิณฑิ” ไม่มีใช้ทั่วไป ใช้เฉพาะในกฎหมาย หมายถึง ทรัพย์สินส่วนตัวและทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากการสมรส และหลังการสมรสรวมกัน เช่นเดียวกัน คำว่า “บุริมสิทธิ” ก็เป็นศัพท์เฉพาะทางกฎหมายเท่านั้น หมายถึง สิทธิของเจ้าหนี้ในการที่จะได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้คนอื่น ๆ คำว่า “อาชญาบัตร” เป็นศัพท์เฉพาะภาษาหมายถึง ใบอนุญาตซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ออกให้แก่ผู้รับอนุญาตเพื่อให้เครื่องมือทำการประมง

นอกจากนี้ ในวงการวิชาการสาขาต่างๆ คำศัพท์เฉพาะสามารถพบเห็นได้เป็นจำนวนมาก เช่น ภาคอุตสาหกรรม การเงิน ตลาดทุน ภาคบริการ ภาวะถดถอยของเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ การชะลอตัว การกระตุ้นเศรษฐกิจ เหล่านี้เป็นคำศัพท์เฉพาะในสาขาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งทำให้ภาษาซับซ้อนเพราะคนทั่วไปไม่เข้าใจ

2.5.3 คุณลักษณะความเป็นทางการ (formality)

ภาพที่ 4 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นทางการ

ความเป็นทางการ หมายถึงการยึดติดกับรูปแบบที่กำหนดโดยกฎระเบียบหรือแบบแผน ที่สืบทอดกันมา ในการใช้ภาษา ความเป็นทางการเกิดจากการหลีกเลี่ยงลักษณะเป็นกันเอง หรือลักษณะที่ไม่เป็นไปตามกฎ ดังแสดงในภาพที่ 4 คุณลักษณะความเป็นทางการมีตัวบ่งชี้ 4 ประการ คือ 1) การใช้คำและไวยากรณ์ตามมาตรฐาน 2) การใช้ศัพท์เฉพาะ/ ศัพท์บัญญัติ 3) การหลีกเลี่ยงการปนคำต่างประเทศ 4) การหลีกเลี่ยงสแลง ภาษาปาก คำหยาบ คำย่อ

1) การใช้คำและไวยากรณ์ตามมาตรฐาน

มาตรฐาน หมายถึงหลักเกณฑ์ หรือกฎระเบียบที่สังคมยอมรับว่าถูกต้อง เช่น กฎเกณฑ์ที่ระบุไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หนังสือไวยากรณ์ไทยที่ใช้ในการเรียนการสอน การสะกดคำให้ถูกต้อง การเลือกใช้คำให้ตรงความหมาย การใช้รูปประโยคตามกฎ ล้วนเป็นตัวบ่งชี้ของการใช้ไวยากรณ์มาตรฐาน

2) การใช้ศัพท์เฉพาะ / ศัพท์บัญญัติ

ตัวบ่งชี้นี้เป็นอันเดียวกันกับที่กล่าวข้างต้นในฐานะตัวบ่งชี้ความซับซ้อน ในที่นี้เป็นตัวบ่งชี้ความเป็นทางการด้วย เนื่องจากมีกฎเกณฑ์การใช้ตามความหมายที่กำหนดไว้อย่างเข้มงวด

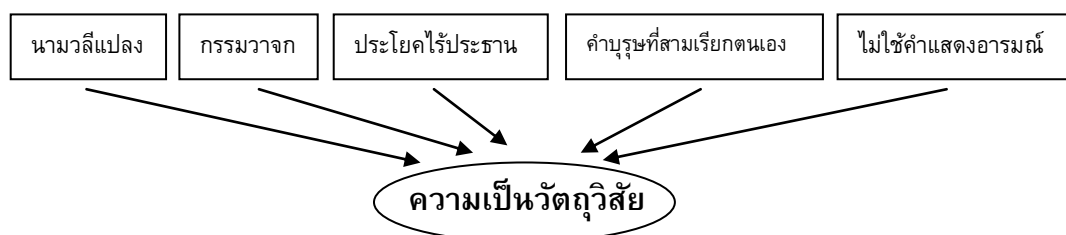
3) การหลีกเลี่ยงการปนคำต่างประเทศ

การจงใจไม่ใช้คำต่างประเทศปนในภาษาไทย เป็นตัวบ่งชี้ความเป็นทางการ เช่น บทสรุปของรายงานวิจัยนี้ย่อรายละเอียดได้ครบ แต่ยังขาด *generalization* ต้องแก้ไขเป็น บทสุดท้ายของรายงานวิจัยนี้ย่อประเด็นต่างๆได้ครบ แต่ยังขาดการสรุปนัยทั่วไป (*generalization*) ในการเขียนหรือพูดแบบไม่เป็นทางการ การใช้คำต่างประเทศปนในภาษาไทยถือว่ายอมรับได้

4) การหลีกเลี่ยงสแลง ภาษาปาก คำหยาบ คำย่อ

ลักษณะเด่นอีกประการของความเป็นทางการ คือ การจงใจไม่ใช้คำสแลง เช่น เมื่ออก เร็ดอิน คู่จิ้น เยอะ ฯลฯ การเลี่ยงภาษาปาก เช่น เยอะแยะ ไม่ไหวเลย ตัวช่วย เลี่ยงคำหยาบ เช่น ไอ้ห่า ไอ้ควาย และเลี่ยงคำย่อ เช่น สปช สปก รธน (รัฐธรรมนูญ)

2.5.4 คุณลักษณะความเป็นวัตถุวิสัย (objectivity)

ภาพที่ 5 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นวัตถุวิสัย

ความเป็นวัตถุวิสัย หมายถึง การไม่แสดงที่ท่าที่โน้มเอียงหรือเข้าข้างไปทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รวมถึงการไม่แสดงความรู้สึกเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย เห็นอกเห็นใจ เสียใจ หรือชื่นชมยินดี ซึ่งเกิดจากความคิดหรือทัศนคติส่วนตัวของผู้ส่งสารเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเสนอมุมมองตามเหตุผล หลักฐาน หรือข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเชิงประจักษ์ หรือที่เรียกว่าเป็นวัตถุวิสัย ซึ่งตรงกันข้ามกับความเป็นอัตวิสัย (subjectivity) ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นความเป็นวัตถุวิสัย ได้แก่ 1) นามวลีแปลง 2) กรรมวาจก 3) ประโยคไร้ประธาน 4) การใช้คำบุรุษที่สามเรียกตัวผู้วิจัยเอง 5) การหลีกเลี่ยงการใช้คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก (ดังภาพที่ 5)

1) นามวลีแปลง

ตัวบ่งชี้นี้เป็นอันเดียวกับที่กล่าวข้างต้น ในฐานะตัวบ่งชี้คุณลักษณะความซับซ้อน แต่นามวลีแปลงก็เป็นลักษณะเด่นของคุณลักษณะความเป็นวัตถุวิสัยด้วย เพราะเป็นการกล่าวกลางๆ ลอยๆ ไม่ระบุผู้กระทำ เช่น มีการทดลองในอดีตเพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้. การ

กล่าวเช่นนี้เป็นการรักษาความไม่เอนเอียง ความไม่ยึดตัวบุคคลเป็นหลัก แต่เน้นที่การกระทำซึ่งก็คือความเป็นวัตถุวิสัยนั่นเอง

2) กรรมมาจาก

ประโยคกรรมมาจาก หมายถึงประโยคที่ประธานของประโยคเป็นผู้ถูกกระทำ คำกริยาคือ ถูก + สกรรมกริยา เช่น กฎหมายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ถูกกำหนดขึ้นในแต่ละวัฒนธรรม คำศัพท์ทางด้านกฎหมายในพจนานุกรมเหล่านี้ถูกแปลเป็นภาษาของประเทศสมาชิกเก่าในสหภาพยุโรปทั้ง 15 ประเทศ ประโยคประเภทนี้ทำให้ข้อความมีความเป็นวัตถุวิสัย เพราะไม่ระบุผู้ทำ เน้นข้อเท็จจริงอย่างเป็นกลางโดยไม่ต้องให้ความดีความชอบแก่ผู้ใด

3) ประโยคไร้ประธาน

ประโยคไร้ประธาน คือประโยคที่ไม่มีประธานที่สัมพันธ์กับคำกริยา แต่ผู้อ่านอาจรู้ว่าประธานที่ถูกละไปเป็นอะไร เพราะสามารถเดาได้จากบริบท เช่น ผลการวิจัย พบว่า แบบแผนการออกกำลังกายแบบท่ารำไม้พลองกระบี่กระบอง ประกอบด้วยท่าออกกำลังกาย 6 ท่า ในประโยคนี้ประธานที่ละไป คือตัวผู้เขียนเอง ข้อความ ผลการวิจัย ไม่ใช่ประธาน เป็นเพียงหัวเรื่อง การเอาตัวเองออกไปจากการบอกเล่าเช่นนี้ ทำให้คำกล่าวลดความเป็นอัตวิสัยลง และทำให้เกิดวัตถุวิสัยมากขึ้น

ในบางประโยค ไม่ชัดเจนว่าประธานที่ละไปหมายถึงตัวผู้เขียนหรือบุคคลอื่น เช่น ด้วยเหตุนี้จึงน่าจะสรุปได้ว่าการที่แคว้นสุโขทัยเป็นแคว้นรากฐานของสังคมไทย และการเริ่มต้นของสุโขทัยก็ย่อมต้องได้รับอิทธิพลจากแหล่งอารยธรรมดั้งเดิม ประโยคไร้ประธานเช่นนี้มีความคลุมเครืออยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตาม การไม่ระบุว่าผู้ทำเป็นใครทำให้น้ำหนักของประโยคไปตกอยู่ที่คำกริยา ซึ่งสื่อถึงการกระทำ ทำให้ข้อความฟังดูเป็นวัตถุวิสัยมากขึ้น

4) การใช้คำบุรุษที่สามเรียกตัวผู้วิจัยเอง

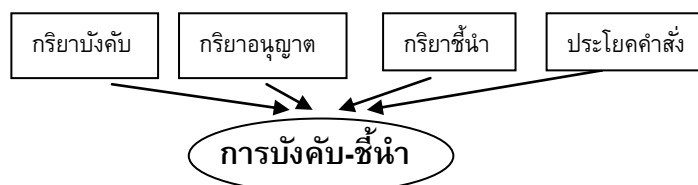
การใช้คำบุรุษที่สามเรียกตนเอง เป็นกลวิธีที่ลดความเป็นส่วนตัว คำที่พบว่าใช้มากคือ “ผู้วิจัย” เช่น หลังเสร็จสิ้นการทดลอง ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มทดลองที่มีต่อการออกกำลังกายแบบท่ารำไม้พลองกระบี่กระบอง คำอื่นที่มีใช้รองลงมา คือ “ผู้เขียน” คำดังกล่าวนี้พบมากในการเขียนทางวิชาการของคนไทย ซึ่งในภาษาอังกฤษพบว่าใช้คำสรรพนามบุรุษที่หนึ่งมากกว่า เช่น *I will assume that the steps are too familiar to warrant repetition here. Let me provide an illustration of this problem.*

5) การหลีกเลี่ยงการใช้คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก

คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก เป็นการแสดงความเป็นกลาง มีการตัดสิน มีการประเมิน และมีการแสดงทัศนคติที่เอนเอียง ดังนั้นหากต้องการให้ภาษามีความเป็นวัตถุวิสัย ต้องหลีกเลี่ยง

คำพวกนี้โดยเด็ดขาด เช่น ผลการวิจัยเป็นสิ่งที่น่าผิดหวังมาก. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในหมู่บ้านที่ผู้คนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสงสาร. ความสำเร็จที่น่าชื่นชมมาจากการวางนโยบายที่เลิศล้ำของประเทศสิงคโปร์ คำว่า น่าผิดหวัง น่าสงสาร น่าชื่นชม เลิศล้ำ และคำอื่นๆในทำนองนี้ต้องหลีกเลี่ยงหากต้องการให้ภาษาที่พูดหรือเขียนมีความเป็นวัตถุวิสัย

2.5.5 คุณลักษณะการการบังคับ-ชี้แนะ

ภาพที่ 6 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะการบังคับ-ชี้แนะ

การบังคับ-ชี้แนะหมายถึงการใช้ภาษาที่สื่อความถึงการบอกให้ผู้อื่นทำบางสิ่งบางอย่างตามที่ผู้พูดต้องการ ผู้พูดหรือ ผู้ส่งสารอาจเป็นผู้ที่มีอำนาจบังคับ (authority) หมายถึง อำนาจในการสั่งให้ทำหรือไม่ให้ทำ อำนาจในการสั่งให้ปฏิบัติ และอำนาจในการกำหนดว่าสิ่งนั้นๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำ การแสดงอำนาจบังคับพบมากในภาษากฎหมาย แสดงให้เห็นว่าผู้ส่งสารมีอำนาจในการบังคับให้ผู้รับสารปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตามคุณลักษณะนี้รวมการชักจูงให้ผู้ฟังทำตามโดยไม่บังคับด้วย เรียกการชี้แนะ ตัวบ่งชี้ของการบังคับ-ชี้แนะ ตามภาพที่ 6 ได้แก่ 1) การบังคับ 2) การอนุญาต 3) การชี้แนะ 4) ประโยคคำสั่ง

1) การบังคับ

คำกริยาบังคับที่เป็นตัวบ่งชี้คุณลักษณะการแสดงอำนาจบังคับได้แก่ คำว่า ห้าม ให้ ต้อง จำต้อง พึง สั่ง บังคับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (10) ห้ามจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๘ ใช้ยื่นขอจดทะเบียนหรือเข้าเกี่ยวข้องกับไม่ว่าในทางใดกับชื่อทางการค้าเครื่องหมายการค้าและเครื่องหมายบริการดังกล่าวของโจทก์
- (11) ให้จำเลยที่ ๑ ใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์เดือนละ ๕๐๐,๐๐๐ บาท นับแต่วันฟ้อง
- (12) การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม
- (13) ผู้รับจ้างจำต้องยอมให้ผู้ว่าจ้างหรือตัวแทนของผู้ว่าจ้างตรวจตราการงานได้ตลอดเวลาที่ทำอยู่นั้น
- (14) ค่าฤชาธรรมเนียมทำสัญญาเช่นนั้น คู่สัญญาพึงออกใช้เสมอกันทั้งสองฝ่าย
- (15) ศาลชั้นต้นก็ชอบที่จะสั่งงดสืบพยาน
- (16) ท่านบังคับให้มีรายการดังนี้ คือ (1) ชื่อห้างหุ้นส่วน (2) วัตถุประสงค์ของห้างหุ้นส่วน

2) กริยาอนุญาต

คำกริยาอนุญาตที่เป็นตัวบ่งชี้คุณลักษณะบังคับ-ชี้แนะ โดยใช้อำนาจบังคับตามสถานภาพของตน ได้แก่คำว่า อนุญาต อาจ สามารถ ให้ ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(17) พนักงานเจ้าหน้าที่อนุญาตให้ออกใบจองต่อไป

(18) ผู้ฟ้องคดีจึงเป็นผู้ขาดคุณสมบัติตามข้อ ๑ ของประกาศสอบราคาจ้าง และข้อ ๓ ของเอกสารสอบราคาจ้างอันเป็นสาระสำคัญที่ไม่อาจผ่อนผันได้

(19) บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาล

(20) การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่...โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งให้กระทำได้

(21) บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้

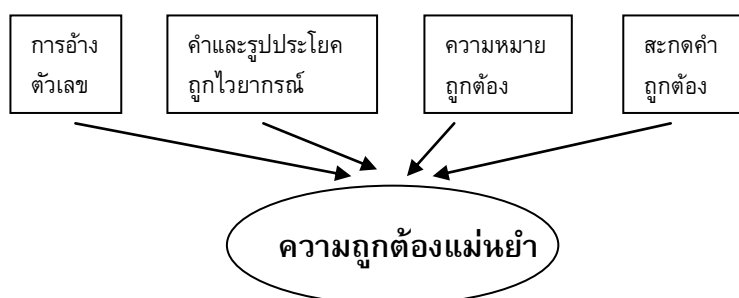
3) กริยาชี้แนะ

กริยาชี้แนะ คือคำกริยาที่สื่อความหมายในเชิงเสนอแนะว่าผู้ฟังควรทำอะไรและผู้พูดต้องการอะไร เช่น สมควร เห็นควร เชิญชวน ขวน เสนอ แนะนำ ควร ยาก ประสงค์ ต้องการ หวัง คำกริยาเหล่านี้ก็เป็นตัวบ่งชี้คุณลักษณะการบังคับ-ชี้แนะ

4) ประโยคคำสั่ง

ลักษณะทางภาษาอีกลักษณะที่บ่งชี้การบังคับหรือชี้แนะ คือประโยคคำสั่ง ซึ่งหมายถึงประโยคที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยา แต่ประธานที่ไม่ปรากฏคือบุรุษที่สอง เช่น ติดตามการประชุม คณะกรรมการปาล์มน้ำมันวันนี้. ทดลองด้วยตัวเองสิครับ

2.5.6 คุณลักษณะความถูกต้องแม่นยำ (accuracy)

ภาพที่ 7 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความถูกต้องแม่นยำ

ความถูกต้องแม่นยำ หมายถึง การระบุข้อมูลที่ถูกต้อง ตรวจสอบได้ ที่มีได้เป็นการประมาณการหรือคาดคะเนเอาเองของผู้ส่งสาร ภาษาที่มีความถูกต้องแม่นยำต้องแสดงความมั่นใจของผู้เขียน และปราศจากความสับสน โดยเฉพาะในการใช้คำ เช่น ศัพท์เฉพาะ หรือการกล่าว

เป็นประโยค ตลอดจนคำอธิบายประเด็นต่างๆ ดังแสดงในภาพที่ 7 ความถูกต้องแม่นยำมีตัวบ่งชี้ 4 ประการ ได้แก่ 1) การอ้างตัวเลข 2) การใช้คำและรูปประโยคที่ถูกไวยากรณ์ 3) การใช้คำถูกต้องตามความหมาย 4) การสะกดคำที่ถูกต้อง

1) การอ้างตัวเลข

เพื่อความถูกต้องแม่นยำ ไม่ต้องเดา หรือตีความ ในภาษากฎหมาย และภาษาวิชาการมีการอ้างตัวเลข เพื่อระบุเวลา สถานที่ และข้อเท็จจริงอื่นๆ เช่น เล่มของวารสาร ตัวบทกฎหมาย

2) การใช้คำและรูปประโยคที่ถูกไวยากรณ์

ความถูกต้องแม่นยำอาจแสดงโดยการใช้คำและประโยคที่ถูกไวยากรณ์ เช่น ในภาษาอังกฤษ คำกริยาต้องมีการเติมหน่วยคำระบุกาล ถ้าไม่ระบุจะถือว่าขาดความถูกต้องแม่นยำ เพราะการแยกอดีตกับปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญในภาษาอังกฤษ คำนามนับได้ในภาษาอังกฤษก็ต้องแสดงรูปบุรุษว่าเป็นเอกพจน์หรือพหูพจน์ จึงจะทำให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ

ส่วนในภาษาไทย มีตัวอย่างเช่น การใช้คำราชาศัพท์ที่ถูกต้องตามกฎหมายของไวยากรณ์ไทย การใช้คำลักษณนามที่ถูกต้อง เช่น กษัตริย์ 3 องค์ นักวิชาการ 3 คน ภิกษุ 3 รูป ฤๅษี 3 ตน ช้าง 3 เชือก แมว 3 ตัว การแยกความแตกต่างเช่นนี้เป็นผลของวัฒนธรรมไทย จึงมีความสำคัญที่ต้องใช้ให้ถูกต้อง การใช้รูปประโยคที่ถูกต้องก็ทำให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ ประโยคที่มีโครงสร้างหลวมๆ เช่น นักวิชาการศึกษาภาษากลุ่มชาติพันธุ์ภาคสนามระยะเวลานาน ถือว่าไม่ถูกไวยากรณ์เพราะขาดคำเชื่อมและคำกริยาหลัก ต้องแก้เป็น นักวิชาการที่ศึกษาภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์มักออกภาคสนามเป็นระยะเวลานาน

3) การใช้คำถูกต้องตามความหมาย

การใช้คำถูกต้องตามความหมาย คือ การเลือกคำโดยดูความหมายให้ตรงกับบริบท ต้องระวังคำที่มีความคล้ายกัน เช่น ภาพพจน์ กับ ภาพลักษณ์ ลิขสิทธิ์ กับ สิทธิบัตร กริยา กับ กิริยา วัตถุประสงค์ กับ เป้าหมาย ทศนะ กับ ทศนคติ โจทย์ กับ โจทก์ ภาษาวิชาการเน้นเรื่องนี้มาก เพื่อให้มีความถูกต้องชัดเจน

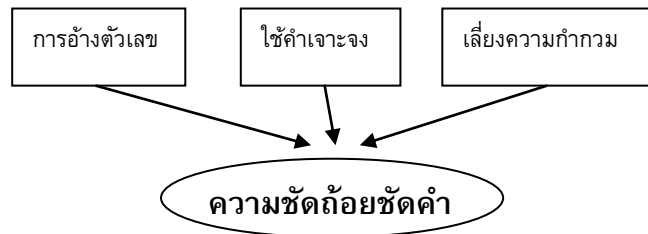
4) การสะกดคำที่ถูกต้อง

การสะกดคำที่ถูกต้องก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่ทำให้เกิดความถูกต้องแม่นยำในการใช้ภาษาที่พบมาก เช่น การใช้ ฏ สะกดแทน ฎ ในคำว่า กฎ และ กฎหมาย การสับส่นระหว่าง กระ กับ กะ เช่น กระเพาะ แต่ กะเพรา กระทะ แต่ กะทิ

2.5.7 คุณลักษณะความขัดถ้อยขัดคำ / ความเที่ยงตรง (precision)

ความขัดถ้อยขัดคำ คือการพูดหรือเขียนโดยใช้ถ้อยคำที่เที่ยงตรง และไม่คลุมเครือ เช่น การพูดว่า ในปี พ.ศ. 2485 มีความขัดถ้อยขัดคำมากกว่า พูดว่า ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง พูด

ว่า เขาเกิดในเดือนเมษายน ชด้อยชดค้ำกว่า เขาเกิดในเดือนที่ร้อนจัด บริษัทมีกำไรเพิ่มขึ้น 70 เปอร์เซนต์ของกำไรปีที่แล้ว ชด้อยชดค้ำกว่า บริษัทมีกำไรเพิ่มขึ้นมากอย่างน่าพอใจจากปีที่แล้ว ตัวบ่งชี้ความชด้อยชดค้ำหรือความเที่ยงตรง ดังแสดงในภาพ 8 ได้แก่ 1) การอ้างตัวเลข บอกปริมาณ วัน เวลา สถานที่ 2) การใช้คำเจาะจง 3) การหลีกเลี่ยงความกำกวม

ภาพที่ 8 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความชด้อยชดค้ำ

1) การอ้างตัวเลข

การอ้างตัวเลข เพื่อบอกปริมาณ วัน เวลา สถานที่ ถือว่าทำให้การสื่อสารด้วยภาษามีความเจาะจง ชด้อยชดค้ำ และมีความเที่ยงตรง ไม่คลุมเครือ เช่น ในปีพ.ศ. 2549 มีความชด้อยชดค้ำมากกว่า ประมาณทศวรรษที่แล้ว มีคนร้อยละ 51.45 ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ มีความชด้อยชดค้ำมากกว่า มีคนประมาณกึ่งหนึ่งไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอนี้

2) การใช้คำเจาะจง

คำเจาะจง (specific word) หมายถึงคำที่มีความหมายเฉพาะชัดเจน ไม่ใช่คำทั่วไป หรือ คำจำกัดกลุ่ม เช่น ผู้หญิง มีความหมายเจาะจงกว่า คน และ ผู้หญิงสาว ก็มีความหมายเจาะจงกว่า ผู้หญิง ปลาจาวะเม็ด ปลากระพง ปลาเก๋า ปลาสำลี เป็นคำเจาะจง แต่คำว่า ปลาทะเล หรือ ปลา เป็นคำที่มีความหมายทั่วไป การใช้คำเจาะจงทำให้เกิดความชด้อยชดค้ำ

3) การหลีกเลี่ยงความกำกวม

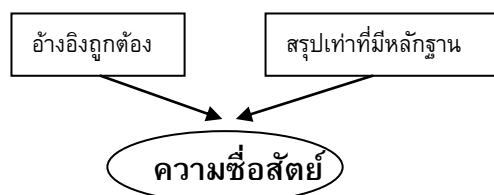
ลักษณะทางภาษาอีกประการที่ทำให้เกิดความชด้อยชดค้ำ คือ การหลีกเลี่ยงความกำกวม ประโยคที่กำกวม คือประโยคที่มีความหมายสองนัย ซึ่งทำให้ผู้รับสารตีความต่างกันไป เป็นลักษณะที่ทำให้ภาษาไม่มีความชด้อยชดค้ำ ตัวอย่างความกำกวมมีดังนี้

(22) เจลอาบน้ำขวดไวน์ 750ML Ebou ผลิตจากสารสกัดไวน์แดง ช่วยผ่อนคลาย ทำให้ผิวกายเนียนนุ่ม ขาวกระจ่างใส

ข้อความนี้มีความกำกวม ความหมายแรกคือสารสกัดไวน์แดงช่วยให้เกิดความผ่อนคลาย ทำให้ผิวกายเนียนนุ่ม ขาวกระจ่างใส ความหมายที่สอง คือ เจลอาบน้ำทำให้เกิดผลเช่นนั้น ข้อความเช่นนี้ทำให้ภาษาไม่มีความชด้อยชดค้ำ

2.5.8 คุณลักษณะความซื่อสัตย์ (honesty)

ความซื่อสัตย์ หมายถึงความรับผิดชอบที่ผู้พูดหรือผู้เขียนต้องตระหนักตลอดเวลาว่า จะต้องเสนอทุกอย่างโดยไม่ดัดแปลงหรือตกแต่งข้อมูลให้เป็นอย่างที่ต้องการ ตลอดจนการสรุปข้อความของตนเองและของผู้อื่นอย่างไม่บิดเบือน คุณลักษณะความซื่อสัตย์แสดงโดย 1) การอ้างอิงแหล่งที่มาของสารสนเทศ หรือข้อมูลอย่างถูกต้อง และ 2) การไม่สรุปเกินจริง ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความซื่อสัตย์

1) การอ้างอิงที่ถูกต้อง

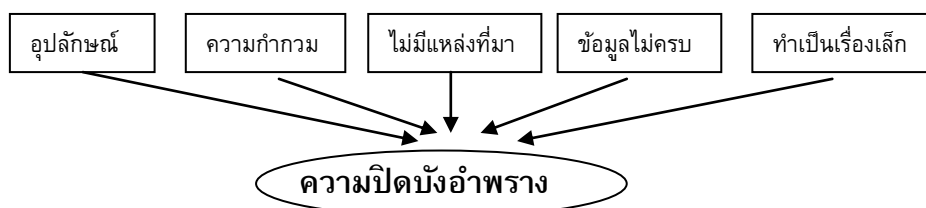
การอ้างอิงที่ถูกต้อง คือการบอกว่านำสารสนเทศมาจากที่ใด หรือจากใคร เป็นการแสดงความรับผิดชอบ และในขณะเดียวกันก็เป็นการให้เกียรติแก่เจ้าของความคิด ข้อมูล หรือผลงาน การนำผลงานของคนอื่นมาโดยไม่อ้างอิง เป็นการลักลอบผลงานผู้อื่น (plagiarism) การอ้างอิงที่เป็นที่รู้จักกันดี คือการระบุชื่อของเจ้าของผลงานที่ผู้เขียนนำมากล่าวไว้ในผลงานของตน และต้องให้รายละเอียดไว้ด้วยในรายการอ้างอิง หากการอ้างอิงทำแบบไม่เป็นระบบหรือชัดเจนถูกต้องก็จะถือว่ามิเจตนาลักลอบผลงานผู้อื่นเช่นกัน

นอกจากนั้นการอ้างอิงยังรวมถึงการระบุแหล่งที่มาของข้อมูล และการระบุชื่อผู้เสนอสารสนเทศ เช่น การบอกชื่อผู้อ่านข่าว ชื่อผู้ดำเนินรายการ เป็นต้น เหล่านี้ถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ความซื่อสัตย์ในการใช้ภาษาเช่นกัน

2) การสรุปเท่าที่มีหลักฐาน

การสรุปเท่าที่มีหลักฐาน หมายถึงการตีความ ย่อความ สรุปความตรงตามหลักฐานหรือข้อมูลที่มี ไม่จินตนาการเพิ่ม หรือเติมแต่งประเด็นเพิ่มขึ้นเอง การทำเช่นนั้นถือว่าไม่ซื่อสัตย์

2.5.9 คุณลักษณะความปิดบังอำพราง (concealing)

ภาพที่ 10 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความปิดบังอำพราง

ความปิดบังอำพราง หมายถึง การใช้ภาษาเพื่อปิดบัง หรือลงให้เข้าใจไปทางอื่น หรือซ่อนข้อมูลบางประการไว้ กลวิธีทางภาษาที่สะท้อนถึงคุณลักษณะการปิดบังอำพราง มี 5 ประการดังแสดงในภาพที่ 10 ได้แก่ 1) การใช้อุปลักษณ์ 2) การใช้ประโยคกำกวม 3) การไม่ระบุแหล่งที่มาหรือผู้กระทำอย่างชัดเจน 4) การให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน และ 5) การทำให้ดูเป็นเรื่องเล็ก

1) การใช้อุปลักษณ์

อุปลักษณ์คือการพูดถึงสิ่งหนึ่งโดยใช้คำเปรียบเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เช่น

(23) โพลล์เผยแพร่รัฐบาลสอบผ่านผลงาน 6 เดือน (เปรียบเทียบเป็นที่ยอมรับเหมือนการสอบผ่าน)

(24) จุดประเด็นกู่คะแนนนิยม โหมโรงเลือกตั้งผู้ว่าฯกทม.(เปรียบเทียบเตรียมการเลือกตั้งเหมือนการโหมโรงในการแสดง)

การใช้อุปลักษณ์เป็นการเลี่ยงไม่พูดตรงๆ ถือเป็นการปิดบังอำพรางความคิดที่แท้จริงไว้ข้างใน

2) การใช้ประโยคกำกวม

ประโยคกำกวมทำให้ภาษามีคุณลักษณะปิดบังอำพราง ตรงข้ามกับคุณลักษณะความชัดเจนชัดคำที่กล่าวข้างต้น ตัวอย่างประโยคกำกวม เช่น

(25) บริการซ่อมบำรุงรถจักรยานยนต์ฮอนด้าของท่านให้พร้อมใช้งาน ฟรี เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่อง น้ำมันเฟืองท้าย เปลี่ยนหัวเทียน ใส่กรองอากาศ ฟรี เช็กสภาพเครื่องยนต์พร้อมใช้งาน

ตัวอย่างนี้มีความกำกวมซึ่งเกิดจากการปรากฏของคำว่า “ฟรี” ทำให้ไม่ชัดเจนว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ฟรี ผู้รับสารอาจตีความได้ว่าสิ่งที่ฟรีคือการบริการซ่อมบำรุงรถจักรยานยนต์ฮอนด้า การเปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่อง น้ำมันเฟืองท้าย ฯลฯ หรือ การเช็กสภาพเครื่องยนต์ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทุกประการที่กล่าวมารวมกัน ลักษณะของภาษาเช่นนี้แสดงการปิดบังอำพราง

3) การไม่ระบุแหล่งที่มาอย่างชัดเจน

การไม่ระบุข้อมูลให้ชัดเจน โดยการใช้คำสรรพนาม เขา การใช้ประโยค มี ก็เป็นตัวบ่งชี้การปิดบังอำพราง เช่น

(26) เขารู้ว่ากันว่ากินปลาแล้วฉลาด (การใช้คำว่า เขา ทำให้ไม่รู้ชัดเจกว่าใครเป็นคนกล่าว)

(27) มีข่าวอีกกระแสว่า รัฐบาลอาจลงมติอนุมัติแผนรัดเข็มขัดมูลค่า 2.8 หมื่นล้านบาท (การใช้ประโยค “มี” เป็นการกล่าวเลื่อนลอย โดยไม่ระบุว่าแหล่งข่าวให้ชัดเจน)

4) การให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน

การให้ข้อมูลขาดๆวันๆ หรือไม่เต็มที่ ก็บ่งชี้ความปิดบังอำพราง เช่น

(28) จากผลการทดลองใช้จริงในกลุ่มผู้ใช้ 109 ท่านเห็นผลได้อย่างชัดเจนภายใน 3 สัปดาห์

การให้จำนวน แต่ไม่ระบุให้เต็มทีว่าเป็นจำนวนทั้งหมด หรือบางส่วน เป็นการแสดงเจตนาปิดบังอำพราง

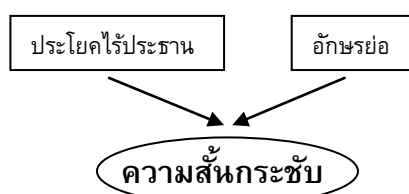
5) การทำให้ดูเป็นเรื่องเล็ก

การใช้คำที่ทำให้ข้อความสื่อความว่าเป็นเรื่องเล็ก ไม่ยาก ก็เป็นการปิดบังอำพราง พบมากในภาษาสื่อ ประเภทโฆษณา เช่นคำที่ขีดเส้นใต้ในตัวอย่างข้างล่างนี้

(29) ช่วยจัดขบวนอย่างง่ายดาย เพียงแค่หาบริเวณชนที่ต้องการกำจัด

(30) แค่เสียเวลาเพียงไม่กี่นาที

2.5.10 คุณลักษณะความสั้นกระชับ (conciseness)

ภาพที่ 11 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความสั้นกระชับ

ความสั้นกระชับ หมายถึง การให้ข้อมูลที่สั้น กระชับรัดแต่ครอบคลุมใจความสำคัญทั้งหมด ใช้เมื่อต้องสื่อสารสู่คนในวงกว้างในระยะเวลาอันรวดเร็ว ลักษณะเด่นทางภาษาที่สะท้อนถึงคุณลักษณะความสั้นกระชับ ได้แก่ 1) การใช้ประโยคไร้ประธาน และ 2) การใช้อักษรย่อ

1) การใช้ประโยคไร้ประธาน

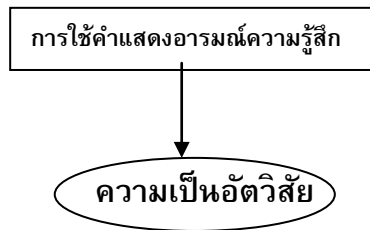
ลักษณะนี้กล่าวไปแล้วข้างต้นในฐานะตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นวัตถุวิสัย แต่ในที่นี้ประโยคไร้ประธานทำให้ข้อความสั้นกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ

2) การใช้อักษรย่อ

การใช้อักษรย่อ เช่น พ.ศ. สปช. คสช. ช่วยลดความยาวของข้อความ นำไปสู่ความสั้นกระชับ

2.5.11 คุณลักษณะความเป็นอัตวิสัย

ความเป็นอัตวิสัย มีความหมายตรงข้ามกับความเป็นวัตถุวิสัย หมายถึง ความไม่เป็นกลาง ความเอนเอียง ความมีอคติ การตัดสิน หรือการแสดงออกขึ้นอยู่กับความรู้สึกส่วนตัว คุณลักษณะความเป็นอัตวิสัยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญคือการใช้คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก

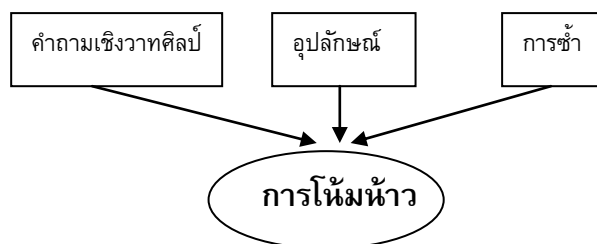

ภาพที่ 12 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นอรรถวิสัย

ตัวอย่างคำแสดงอารมณ์ความรู้สึก เช่น

- (31) ส่วนที่จังหวัดพังงามีเหตุน่าสลด
- (32) มีอุปนิสัยที่ยิ่งที่ศีรษะของเหยื่ออย่างโหดเหี้ยม
- (33) ฮือฮาแผด 3 ครั้งแรกเมืองคอน

2.5.12 คุณลักษณะการโน้มน้าว (persuasion)

ภาพที่ 13 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะการโน้มน้าว

โน้มน้าว มีความหมายตามพจนานุกรมว่า “ชักชวนให้เห็นดีเห็นงามหรือให้โอนอ่อนตาม” (ราชบัณฑิตยสถาน 2546: 599) ดังนั้น คุณลักษณะการโน้มน้าวของภาษาจึงหมายถึง ลักษณะการใช้ภาษาที่ผู้ส่งสารมีจุดประสงค์ที่จะจูงใจให้ผู้รับสารเห็นดีเห็นงาม โอนอ่อน หรือคล้อยตามสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการ โดยอาศัยกลวิธีทางภาษาแบบต่างๆ ได้แก่ 1) คำถามเชิงวาทศิลป์ 2) อุปลักษณ์ 3) การซ้ำ

1) คำถามเชิงวาทศิลป์

คำถามเชิงวาทศิลป์ (rhetorical question) หมายถึงคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ กล่าวคือ ผู้พูดกล่าวด้วยรูปประโยคคำถาม คือใช้คำแสดงการถาม เช่น หรือ หรือไม่ หรือเปล่า ไหม อะไร ใคร ไหน ทำไม ยัง ไง อย่างไร ในประโยค โดยที่แท้จริงแล้วไม่ได้มีเจตนาถาม เช่น

- (34) พี่น้องเชื่อไหมครับ กว่าจะเอาโรงพยาบาลเข้ามาได้หลายชั่วโมง
- (35) แล้วผมก็มาเป็นรัฐบาลต่างกันตรงไหนครับ กระบวนการก็มีแค่นี้

2) อุปลักษณ์

ลักษณะนี้ได้กล่าวแล้วข้างต้นในฐานะเป็นตัวบ่งชี้คุณลักษณะการปิดบังอำพราง แต่ในหัวข้อนี้อุปลักษณ์บ่งชี้คุณลักษณะการโน้มน้าวด้วย เพราะทำให้ภาษาที่สื่อไปฟังดูน่าประทับใจ ส่งผลให้ผู้ฟังคล้อยตามได้ง่ายขึ้น เช่นการใช้คำว่า พ่อ เพื่อหมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นอุปลักษณ์ที่ประชาชนประทับใจ รู้สึกอบอุ่นว่าประชาชนไทยทั้งหมดมีพ่อคนเดียวกัน โน้มน้าวให้เกิดความรัก ความสามัคคีได้

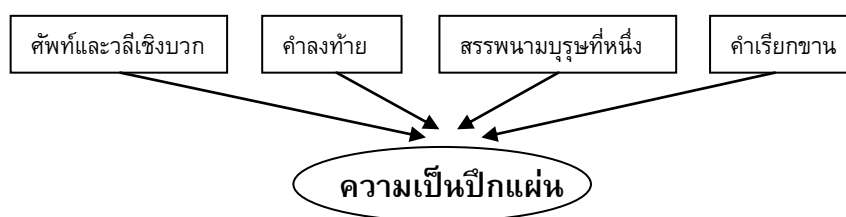
3) การซ้ำ

การซ้ำ (repetition) หมายถึง การที่ผู้พูดมีความพยายามที่จะใช้ภาษาในลักษณะของการเน้นย้ำหลายครั้งในข้อความที่ต้องการจะสื่อสาร โดยมีการเน้นย้ำคำและวลีอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการกล่าวซ้ำคำหรือกลุ่มของคำที่มีโครงสร้างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

(36) ต้องมีคนโกรธ ต้องมีคนแค้น โดยธรรมชาติ

(37) ผมไม่อยากเห็นพี่น้องประชาชนไทยเข้าใจผิด ผมไม่อยากเห็นพี่น้องประชาชนได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ผมไม่อยากให้พี่น้องประชาชนแม่แต่คนเดียว กลุ่มเดียว โกรธหรือเกลียด

2.5.13 คุณลักษณะความเป็นปึกแผ่น (solidarity)

ภาพที่ 14 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นปึกแผ่น

ความเป็นปึกแผ่น หมายถึงความสัมพันธ์แน่นแฟ้นระหว่างคนที่มีความรู้สึกร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีอุดมการณ์เหมือนกัน มีแนวความประพฤติปฏิบัติเหมือนกัน ความเป็นปึกแผ่นมักเกิดจากการเป็นสมาชิกของชมรมหรือสังคมเดียวกัน และมักเกิดระหว่างคนที่มีสถานภาพทางสังคมเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม ความเป็นปึกแผ่นอาจเกิดระหว่างคนที่มีสถานภาพไม่เท่าเทียมกันก็ได้ แต่ต้องเป็นกรณีที่คนที่มีสถานภาพสูงกว่าใช้ภาษาที่ทำให้เห็นว่าตนลดตัวลงมาตนเท่าเทียมกับคนที่มีสถานภาพต่ำกว่า ดังตัวอย่างคลาสสิกเรื่องการใช้สรรพนามคำเรียกขานในภาษายุโรปที่คนที่มีสถานภาพไม่เท่าเทียมปรับการใช้สรรพนามให้เท่ากัน (Brown and Gilman 1960) ลักษณะเด่นทางภาษาที่บ่งชี้ความเป็นปึกแผ่นในภาษาไทย ได้แก่ 1) คำศัพท์และวลีเชิงบวก 2) คำลงท้าย 3) สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง 4) คำเรียกขาน ดังแสดงในภาพที่ 14

1) คำศัพท์และวลีเชิงบวก

ลักษณะหนึ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ความเป็นปึกแผ่น คือการใช้คำศัพท์และวลีเพื่อสร้างความรู้สึกเชิงบวก ได้แก่การใช้คำกริยา ขอ, ขออนุญาต เพื่อแสดงการถ่อมตัวของผู้พูดและสร้างความรู้สึกเชิงบวกให้แก่ผู้ฟัง ทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่น

(38) ผมขอเรียกร้องว่า สื่อสารมวลชนทุกแขนงต้องระมัดระวังในเรื่องของการจัดสรรเวลาต่างๆให้เหมาะสม

(39) ขออนุญาตแจ้งให้ทราบว่า รัฐมีนโยบายให้ประชาชนออมเงิน

2) คำลงท้าย

คำลงท้าย คือคำที่เติมข้างท้ายประโยคโดยไม่เป็นส่วนประกอบของโครงสร้างประโยค คำลงท้ายส่วนใหญ่สื่อความหมายด้านทัศนภาวะ เช่น ชะ (เสีย) เกอะ นะ หน้อย ฯลฯ และมีที่บอกสถานภาพชาย-หญิง และแสดงความสุภาพด้วย การใช้คำลงท้ายบอกสถานภาพทำให้เกิดความสุภาพ ซึ่งแสดงความถ่อมตนของผู้พูด แต่ในขณะเดียวกันคำลงท้ายบอกทัศนภาวะทำให้เกิดความเป็นกันเอง นำไปสู่ความเป็นปึกแผ่นระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ดังตัวอย่าง (40), (41)

(40) ฆ่าตัดตอนกำลังจะมาอีกแล้ว เพราะฉะนั้นถ้าใครกลัวตายเลิกชะเกอะ แต่ไม่ใช่ตำรวจฆ่านะ คุณจะฆ่ากันเอง

(41) วันนี้ที่เดินทางมาที่นี่ ก็มีท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมาด้วย ช่วยเขยิบขึ้นมามาหน้อย ครับ เดี๋ยวมองไม่เห็นนะครับ

3) สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง

การใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งทำให้เกิดความเป็นส่วนตัว ซึ่งสร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และนำไปสู่ความเป็นปึกแผ่น โดยเฉพาะสรรพนามบุรุษที่หนึ่งที่รวมผู้ฟังด้วย ดังตัวอย่างข้างล่างนี้ (คำสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง คือคำที่ขีดเส้นใต้)

(42) เราควรภูมิใจในวัฒนธรรมของเรา

(43) ผมอยากจะให้พวกเราได้เห็นภาพแล้วจะได้เข้าใจ

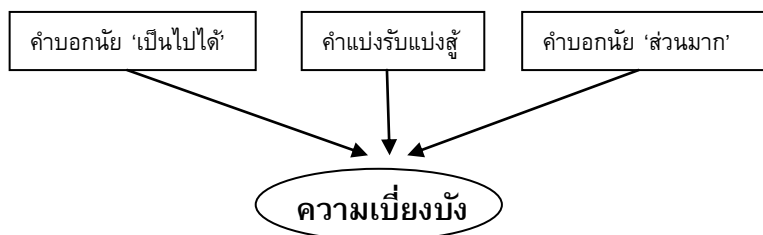
4) คำเรียกขาน

คำเรียกขาน คือคำหรือวลีที่ใช้เรียกบุคคลที่ผู้พูดต้องการพูดด้วย เป็นคำที่อยู่ข้างหน้าประโยค และไม่เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างประโยค เช่น อาจารย์ครับ คุณรัชนี้ ท่านผู้ฟังที่เคารพ น้อง แต่ ตัว ต้อย ฯลฯ การใช้คำเรียกขานเป็นการให้เกียรติแก่ผู้ฟัง ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี และเป็นการกระชับความสัมพันธ์ นำไปสู่ความเป็นปึกแผ่น ดังตัวอย่าง (44), (45)

(44) พี่น้อง+ที่เคารพรัก แม้ว่าผมจะได้กล่าวถึงงานจำนวนมากที่เราจำเป็นต้องทำต่อไป แต่เราคงไม่ได้เริ่มต้นจากศูนย์ครับ

(45) ผู้นำองค์กรท้องถิ่น ผู้นำองค์กรชุมชน และแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน วันนี้ถือเป็นครั้งที่สองที่...

2.5.14 คุณลักษณะความเบี่ยงบัง (hedging)

ภาพที่ 15 ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเบี่ยงบัง

ความเบี่ยงบัง เป็นคุณลักษณะที่เกิดจากการที่ผู้เขียนเลี่ยงที่จะพูดสิ่งที่ไม่แน่ใจ โดยลดความรุนแรง ความตรงไปตรงมาของข้อความลง หรือแสดงออกทางภาษาอย่างไม่เต็มที่ มีความคลุมเครือ และแอบซ่อนนัยบางประการไว้ ความเบี่ยงบังไม่เหมือนกับความปิดบังอำพราง ที่กล่าวข้างต้น กล่าวคือ ความเบี่ยงบังทำเพื่อให้เห็นความไม่แน่ใจของผู้พูดหรือผู้เขียน ส่วนความปิดบังอำพราง ทำเพื่อลวงผู้ฟังหรือผู้อ่านให้เข้าใจผิด และผลประโยชน์ก็จะตกแก่ผู้พูดหรือผู้เขียน ความเบี่ยงบังมีตัวบ่งชี้ คือ 1) คำบอกนัย 'เป็นไปได้' 2) คำแบ่งรับแบ่งสู้ 3) คำบอกนัย 'ส่วนมาก' ตามภาพที่ 15

1) คำบอกนัย 'เป็นไปได้'

คำบอกนัย 'เป็นไปได้' คือคำที่แสดงความหมายเป็นนัยว่าเหตุการณ์ที่ประโยคสื่อความนั้นมีความเป็นไปได้ว่าจะเกิดขึ้น การสื่อเป็นนัยถึงความเป็นไปได้ เป็นเพราะผู้พูดไม่แน่ใจว่าสิ่งที่พูดจะเป็นจริงร้อยเปอร์เซ็นต์หรือไม่ คำที่เป็นตัวบ่งชี้ได้แก่ คำว่า *โอกาส* และ *แนวโน้ม* ดังตัวอย่าง

(46) สารเคมีทำให้มี*โอกาส*ที่เซลล์จะเป็นมะเร็งมากขึ้น

(47) การฝึกซ้อม มี*แนวโน้ม*ทำให้อัตราการเต้นของหัวใจขณะพักลดลง

จะสังเกตได้ว่าหากตัดคำว่า *โอกาส* และ *แนวโน้ม* ออก ความหมายเชิงนัยว่า 'เป็นไปได้' จะหมดไปทันที ทำให้ความหมายของประโยคมีความตายตัวมากที่สุดในแง่ความจริง การใช้คำบอกนัย 'เป็นไปได้' จึงทำให้เกิดการเบี่ยงบัง

2) คำแบ่งรับแบ่งสู้

คำแบ่งรับแบ่งสู้ หมายถึงคำที่สื่อความหมายในเชิงที่ผู้พูดไม่แน่ใจกับสิ่งที่พูด จึงพูดแบบ "เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง" คำที่เป็นตัวบ่งชี้ ได้แก่ *อาจ* *สามารถ* *น่า* *มัก* *คง* *บาง* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(48) อาการปวดท้องในช่วงเวลาที่มีประจำเดือน อาจเริ่มปวดเมื่อใกล้ๆ จะมี ประจำเดือน หรือปวดขณะมีประจำเดือน

(49) การออกกำลังกายแบบแอโรบิก หรือที่มีการกระโดด สามารถเพิ่มมวลกระดูกได้

(50) จากประวัติไม่สามารถบอกได้ชัดเจนว่าน่าจะรุนแรงหรือไม่ เพียงใด

- (51) การตั้งชื่อเรื่องมักตั้งตามชื่อตัวละครเอกฝ่ายชาย เช่น ขุนช้างขุนแผน รามเกียรติ์ ลิลิตพระลอ
- (52) มาตรฐานข้างต้นคงจะได้รับการประเมินว่า จะนำไปใช้ได้จริงและเหมาะสม กับสภาพท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทย
- (53) ในบางราย ต้องได้รับการรักษา เช่น การหยุดเลือดด้วยการส่องกล้อง การ อุดหลอดเลือดบริเวณที่มีเลือดออก

3) คำบอกนัย ‘ส่วนมาก’

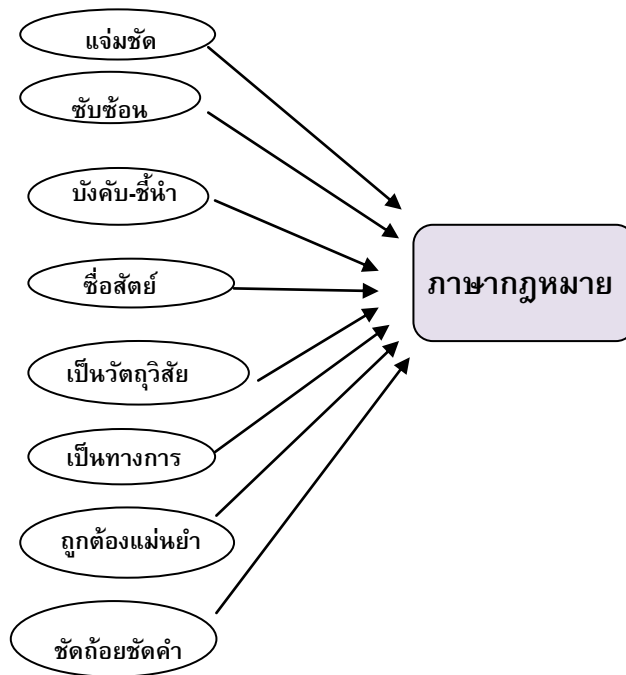
คำบอกนัย ‘ส่วนมาก’ หมายถึงคำที่สื่อความหมายว่าสิ่งที่กล่าวเป็นความจริงกับหลายกรณี หรือเป็นความจริงในภาวะทั่วไปเมื่อไม่มีอะไรที่ผิดปกติเกิดขึ้น แต่ถ้ามีปัจจัยพิเศษเกิดขึ้น คำกล่าวก็จะเป็นความจริง การเบี่ยงเบนทำนองนี้เป็นการป้องกันตัวเองของผู้พูดในกรณีไม่มั่นใจกับคำกล่าวหรือข้อสรุปของตน คำบอกนัย ‘ส่วนมาก’ ได้แก่ ส่วนใหญ่ และ โดยทั่วไป ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

- (53) ผู้ป่วยที่เป็นไวรัสตับอักเสบบีเรื้อรังส่วนใหญ่ไม่จำเป็นต้องใช้ยารักษา เพราะเป็นระยะที่สงบ
- (54) โดยทั่วไป ยาในกลุ่มนี้จะสามารถเปิดเส้นเลือดได้ผลในราว 50-70%

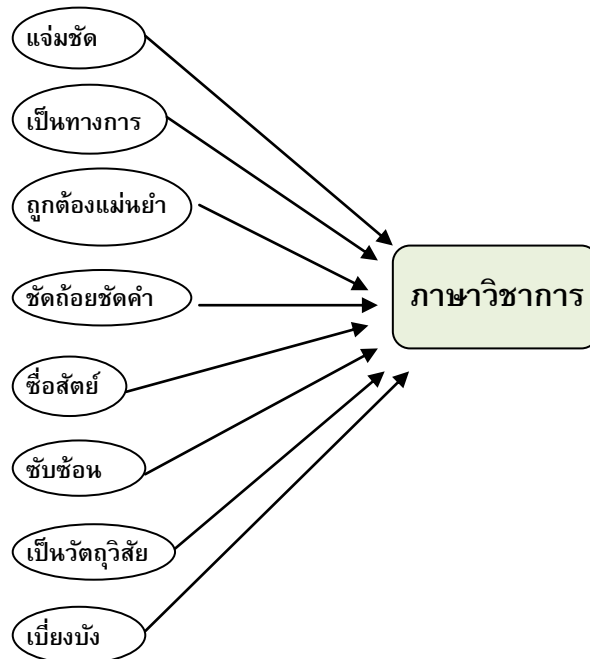
ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นการใช้คำที่บ่งชี้ความเบี่ยงเบนในภาษา และเป็นที่น่าสนใจว่า คุณลักษณะความเบี่ยงเบนน่าจะมีความเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความซื่อสัตย์ ซึ่งคุณลักษณะทั้งสองประการนี้เป็นคุณลักษณะเด่นของภาษาวិชาการ

2.6 คุณลักษณะของภาษากฎหมาย ภาษาวិชาการ ภาษาสื่อ และภาษาการเมือง

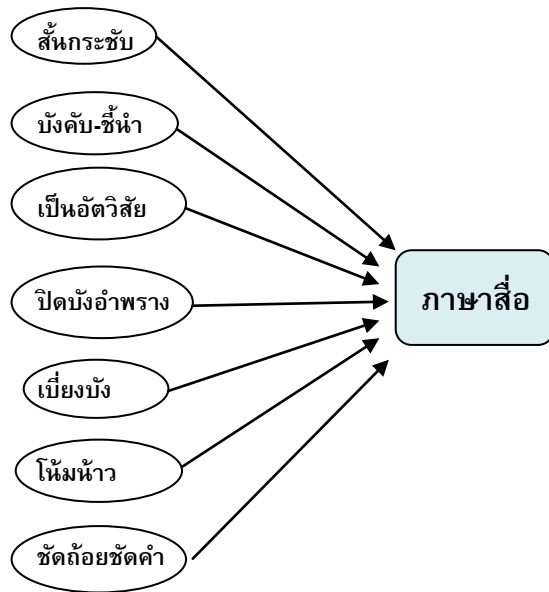
จากผลการวิเคราะห์วัจนลีลาของทำเนียบภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการ ซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงไว้อย่างละเอียดในรายงานของโครงการย่อย 1-4 และจากแบบจำลองคุณลักษณะทางวัจนลีลากับตัวบ่งชี้ทางภาษาที่แสดงข้างต้น (ดูภาพที่ 1-15) ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์แบบจำลองคุณลักษณะของทำเนียบภาษาแต่ละประเภท ทั้งนี้โดยอาศัยผลการประเมินจากความถี่ของการปรากฏสูงในอันดับ 1 และ 2 ซึ่งแสดงด้วยตัวหนาในตารางที่ 1 แบบจำลองนี้จะทำให้เห็นภาพลักษณ์ของทำเนียบภาษาแต่ละประเภท อีกทั้งยังให้ความรู้ใหม่ที่กระจ่างชัดว่าวิธภาษาที่คนทั่วไปรู้สึกแตกต่างกันนั้น แตกต่างกันด้วยคุณสมบัติใด ตามที่แสดงในภาพที่ 16-19

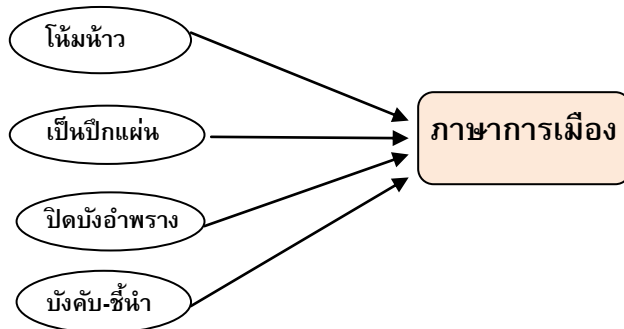
ภาพที่ 16 คุณลักษณะของภาษาภวหมาย

ภาพที่ 17 คุณลักษณะของภาษาวิชาการ

ภาพที่ 18 คุณลักษณะของภาษาสื่อ

ภาพที่ 19 คุณลักษณะของภาษาการเมือง

2.7 ลำดับความสำคัญของคุณลักษณะในภาษาแห่งอำนาจ

จากแบบจำลองคุณลักษณะของทำเนียบภาษาแต่ละประเภท พร้อมผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่ทำให้ตัดสินใจว่าคุณลักษณะใดมีความเด่นมากที่สุดในทำเนียบภาษาใด และสามารถสังเคราะห์ภาพความสัมพันธ์ของภาษาแห่งอำนาจทั้ง 4 ภาษาได้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลำดับความสำคัญของคุณลักษณะใน 4 ทำเนียบภาษา¹

คุณลักษณะ	ทำเนียบภาษาเปรียบเทียบกันในแง่คุณลักษณะ
ความซับซ้อน	กฎหมาย > วิชาการ > สื่อ = การเมือง
การบังคับ-ชี้แนะ	กฎหมาย > สื่อ > การเมือง > วิชาการ
ความแจ่มชัด	วิชาการ > กฎหมาย > สื่อ = การเมือง
ความเป็นวัตถุวิสัย	กฎหมาย > วิชาการ > การเมือง > สื่อ
ความเป็นทางการ	วิชาการ > กฎหมาย
ความถูกต้องแม่นยำ	วิชาการ > กฎหมาย > สื่อ > การเมือง
ความขัดถ้อยขัดคำ	วิชาการ > กฎหมาย > สื่อ > การเมือง
ความซื่อสัตย์	วิชาการ > กฎหมาย > สื่อ > การเมือง
ความเปี่ยงบัง	วิชาการ > สื่อ > การเมือง > กฎหมาย
ความสิ้นกระชั้น	สื่อ
ความเป็นอัตวิสัย	สื่อ > การเมือง
ความปิดบังอำพราง	สื่อ > การเมือง > วิชาการ > กฎหมาย
ความโน้มน้าว	การเมือง > สื่อ > วิชาการ > กฎหมาย
ความเป็นปึกแผ่น	การเมือง > สื่อ > วิชาการ > กฎหมาย

เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภทตามคุณลักษณะ จะเห็นความเหมือนและความแตกต่างได้ชัดเจน และสามารถแบ่งทำเนียบภาษาทั้ง 4 ออกเป็นสองกลุ่มซึ่งอยู่คนละขั้วกัน คือ กลุ่ม วิชาการ-กฎหมาย และ กลุ่ม สื่อ-การเมือง ทั้งนี้โดยพิจารณาจากความถี่ในการปรากฏของตัวบ่งชี้คุณลักษณะในแต่ละทำเนียบภาษา (ดูรายละเอียดในรายงานโครงการย่อยที่ 1-4) ซึ่งในที่นี้ประเมินว่าทำเนียบภาษาที่คุณลักษณะใดมีความเด่นเป็นลำดับ 1 และ 2 จะถือว่ามีความใกล้เคียงกันมากจนอาจอนุมานว่ามีคุณลักษณะร่วมกัน เช่น ในด้านความแจ่มชัด ภาษาวิชาการเด่นมากกว่าภาษากฎหมาย และในด้านความเป็นวัตถุวิสัย ภาษากฎหมายเด่นกว่าภาษาวิชาการ ก็จะอนุมานว่ามีคุณลักษณะเด่นร่วมกันทั้งสองประการ ด้วยหลักคิดเช่นนี้จึงจัดทำเนียบภาษาเป็นกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่มได้ ดังแสดงในตารางที่ 2 และ 3

¹ เครื่องหมาย > หมายความว่าคุณลักษณะตามที่เราปรากฏมากกว่าในทำเนียบภาษาดังกล่าว เครื่องหมาย = หมายความว่าเหมือนกัน และในช่องที่ไม่มีเครื่องหมายทำเนียบภาษา หมายความว่า ไม่พบคุณลักษณะที่เรา หรือคุณลักษณะนั้นๆ ไม่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 2 คุณลักษณะของภาษาวิชาการ-กฎหมาย

คุณลักษณะ	ทำเนียบภาษาเปรียบเทียบกันในแง่คุณลักษณะ	
	[-บังคับ-ชี้หน้า]	[+บังคับ-ชี้หน้า]
	[+เบี่ยงบัง]	[-เบี่ยงบัง]
[ซับซ้อน]	ภาษาวิชาการ	ภาษากฎหมาย
[แจ่มชัด]		
[เป็นวัตถุวิสัย]		
[เป็นทางการ]		
[ถูกต้องแม่นยำ]		
[ขัดถ้อยขัดคำ]		
[ข้อสัจ]		

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าภาษาวิชาการและภาษากฎหมายมีความคล้ายคลึงกันมากดังจะเห็นได้ว่ามีคุณลักษณะร่วมกันถึง 7 คุณลักษณะ ที่แสดงในคอลัมน์ที่หนึ่ง ซึ่งหากกล่าวพรรณนาโดยรวมง่าย ๆ ก็คือเป็นภาษากลุ่มเอจริงเอจิง ที่ผู้เขียนต้องใช้ความระมัดระวังและทักษะเป็นพิเศษ ภาพที่คนทั่วไปมองภาษาวิชาการ กับภาษากฎหมายคือเป็นภาษาที่ยาก แต่ชัดเจน ไม่เอนเอียง เป็นทางการ ถูกต้อง เทียบตรงและข้อสัจ เชื่อถือได้ อย่างไรก็ตามทำเนียบภาษาทั้งสองประเภทก็ได้เหมือนกันไปทุกประการ แต่มีลักษณะต่างกันแบบคนละขั้วบางประการ ดังแสดงโดยคุณลักษณะที่ตรงข้ามกัน 2 ประการ กล่าวคือ ภาษาวิชาการไม่มีการบังคับ-ชี้หน้าแต่มีการเบี่ยงบัง ส่วนภาษากฎหมายไม่มีการเบี่ยงบัง แต่มีการบังคับ-ชี้หน้า

ในทำนองเดียวกัน ภาษาสื่อและภาษาการเมืองก็จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันได้ ดังแสดงในตารางที่ 3 เพราะมีความคล้ายคลึงกันมาก โดยมีคุณลักษณะร่วมกัน 4 ประการ แต่ก็มีความแตกต่างกันอยู่ 1 ประการ คือภาษาสื่อต้องมีความสั้นกระชับ แต่ภาษาการเมืองไม่ต้องมี

ตารางที่ 3 คุณลักษณะของภาษาสื่อ-การเมือง

คุณลักษณะ	ทำเนียบภาษาเปรียบเทียบกันในแง่คุณลักษณะ	
	[+สั้นกระชับ]	[-สั้นกระชับ]
[เป็นอัตวิสัย]	ภาษาสื่อ	ภาษาการเมือง
[ปิดบังอำพราง]		
[โน้มน้าว]		
[เป็นปึกแผ่น]		

นอกจากจะจัดทำเนียบภาษาเป็น 2 กลุ่มหรือ 2 ขั้วตรงข้ามกันดังแสดงข้างต้น ยังเป็นที่สังเกตได้ว่า เราสามารถจัดกลุ่มย่อยรองลงมาอีกได้ ซึ่งถึงแม้อาจเห็นได้ไม่ชัดเท่ากลุ่มใหญ่ดังกล่าว แต่ก็มีที่น่าสนใจ กล่าวคือ ภาษากฎหมายรวมกลุ่มกับภาษาสื่อได้ในแง่มีคุณลักษณะการบังคับ-ชี้นำ เหมือนกัน ถึงแม้ว่าจะมีระดับของอำนาจบังคับต่างกันก็ตาม ส่วนภาษาวิชาการกับภาษาสื่อก็มีคุณลักษณะร่วมกันประการหนึ่ง คือ ความเปื่อยบ่ง ซึ่งแม้วัตถุประสงค์อาจต่างกันก็ตาม ดังแสดงในตารางที่ 4 และ 5

ตารางที่ 4 คุณลักษณะของภาษากฎหมาย-สื่อ

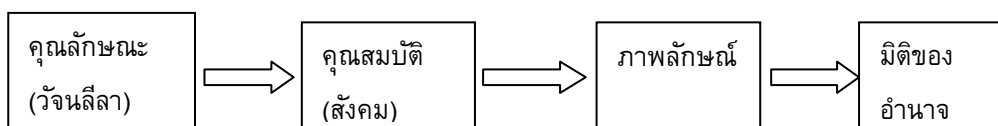
คุณลักษณะ	ทำเนียบภาษาเปรียบเทียบกันในแง่คุณลักษณะ	
[บังคับ-ชี้นำ]	ภาษากฎหมาย	ภาษาสื่อ

ตารางที่ 5 คุณลักษณะของภาษาวิชาการ-สื่อ

คุณลักษณะ	ทำเนียบภาษาเปรียบเทียบกันในแง่คุณลักษณะ	
[ความเปื่อยบ่ง]	ภาษาวิชาการ	ภาษาสื่อ

2.8 “อำนาจ” ในภาษา

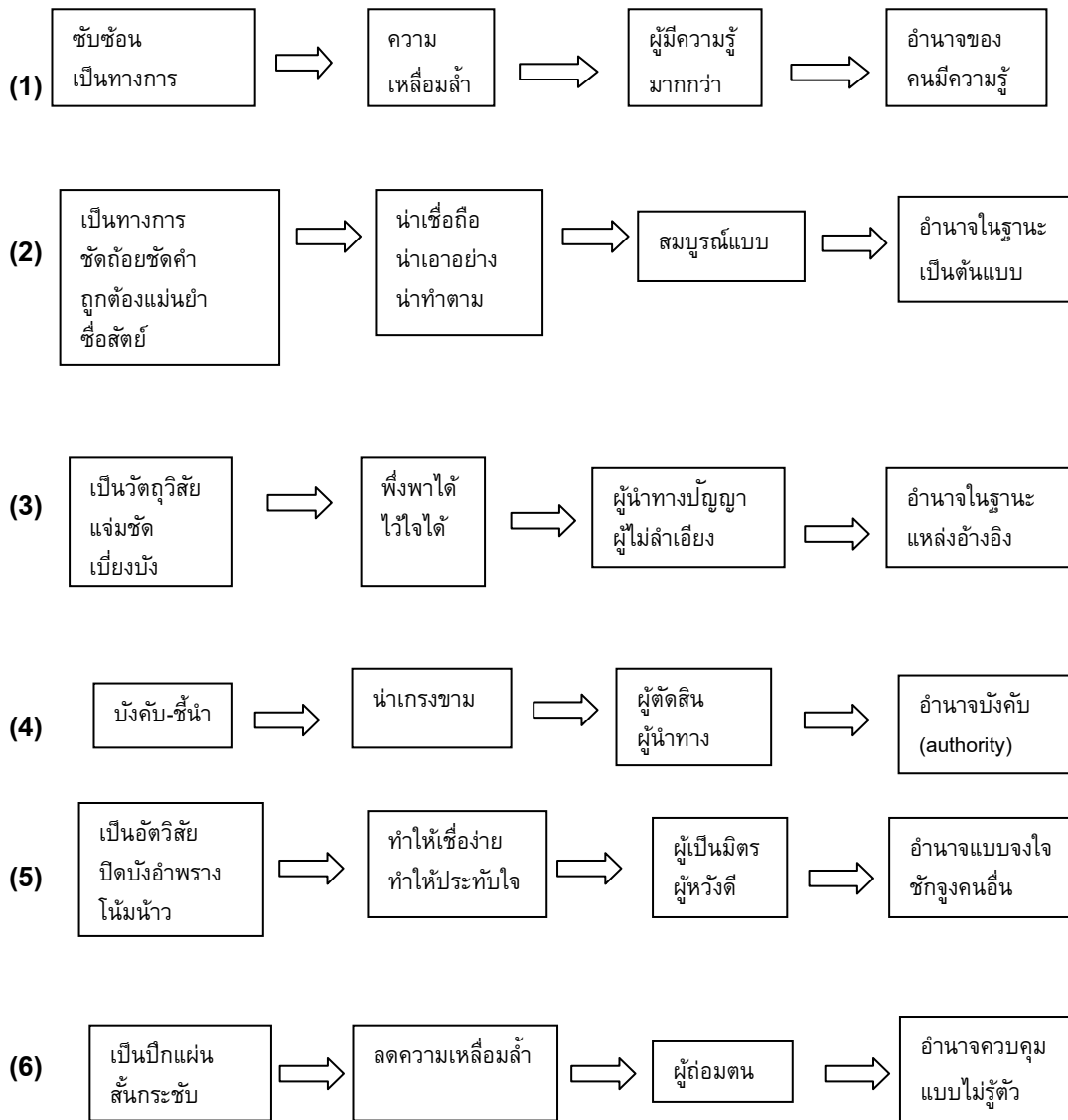
ทำเนียบภาษาที่เลือกมาศึกษาล้วนเป็นภาษาแห่งอำนาจ แต่อำนาจที่ว่าเป็นอย่างไรแบบจำลองเรื่องคุณลักษณะกับทำเนียบภาษาที่แสดงข้างต้นนำไปสู่แนวคิดใหม่ที่ว่าคุณลักษณะในภาษาทั้ง 4 ประเภท สามารถนำไปสู่การตีความคุณสมบัติทางสังคมของแต่ละทำเนียบภาษา และคุณสมบัติทางสังคมก็นำไปสู่การสรุปภาพลักษณ์ที่ปรากฏต่อสาธารณะซึ่งในที่สุดผลการตีความจะสามารถนำเราไปสู่ความเข้าใจว่าอำนาจในทำเนียบภาษาดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร ภาพที่ 20 แสดงแนวการสังเคราะห์แบบจำลองคุณสมบัติ ภาพลักษณ์ และอำนาจในภาษาแห่งอำนาจ

ภาพที่ 20 แบบจำลองแนวการสรุปอำนาจในภาษา

คุณสมบัติทางสังคม หมายถึงลักษณะของทำเนียบภาษาที่พิจารณาจากมุมมองของสังคม เป็นคุณสมบัติที่เกิดจากคุณลักษณะของทำเนียบภาษา **ภาพลักษณ์** เป็นการตีความจากคุณสมบัติทางสังคมอีกทีหนึ่ง ส่วน**มิติของอำนาจ** หมายถึงลักษณะของอำนาจในด้านต่างๆ

ภาพที่ 21 ข้างล่างนี้ ซึ่งมี 6 ตอน เป็นผังที่สังเคราะห์ขึ้นเพื่ออธิบายว่าอำนาจในภาษาเกิดขึ้นอย่างไร

ภาพที่ 21 (1-6) จากคุณลักษณะของวจนลีลาไปสู่อำนาจในสังคม

- (1) ทำเนียบภาษาที่มีคุณลักษณะชั้นชั้นและเป็นทางการ ซึ่งได้แก่ภาษาวิชาการและภาษากฎหมาย เป็นภาษาที่สร้างความเหลื่อมล้ำในสังคม คือทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนมีความรู้กับคนไม่มีความรู้ เพราะคนมีความรู้เท่านั้นที่สามารถเข้าถึงหรือเข้าใจภาษากฎหมายและภาษาวิชาการที่ชั้นชั้นและเป็นทางการ ภาพลักษณ์ของภาษากฎหมายและภาษาวิชาการ จึงเป็นภาพของคนมีความรู้มากกว่าคนส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงมีอำนาจเหนือคนไม่มีความรู้
- (2) คุณลักษณะความเป็นทางการ ความชัดถ้อยชัดคำ ความถูกต้องแม่นยำ และความเชื่อสัจย์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของภาษาวิชาการและภาษากฎหมายทำให้ทำเนียบภาษาทั้งสองนี้มีคุณสมบัติ

น่าเชื่อถือ น่าเอาอย่าง น่าทำตาม อันทำให้เกิดภาพลักษณ์ความสมบูรณ์แบบ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ภาษาวិชาการ และภาษากฎหมายมีอำนาจในฐานะเป็นต้นแบบให้สังคม ผู้ใดหรือสิ่งใดที่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นต้นแบบก็จะมีอำนาจโดยอัตโนมัติ เพราะมีอิทธิพลต่อสังคมในทางที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

(3) ภาษาที่มีคุณลักษณะความเป็นวัตถุวิสัย ความแจ่มชัด ซึ่งได้แก่ภาษาวิชาการและภาษากฎหมาย มีคุณสมบัติเป็นที่ไวใจได้ ฟังพาได้ เพราะเป็นกลาง การแสดงให้เห็นว่าทุกคำกล่าวชัดเจน เป็นกลางจึงนำไปสู่ภาพลักษณ์ของผู้นำทางปัญหาที่ไม่ลำเอียง ดังนั้นภาษากฎหมายและภาษาวิชาการจึงมีอำนาจในฐานะเป็นแหล่งอ้างอิงของสังคม

อนึ่ง ภาษาวิชาการมีคุณลักษณะความเที่ยงบังด้วย ซึ่งคุณลักษณะนี้ยังทำให้ภาษาวิชาการฟังพาได้ เพราะเป็นกลไกให้ภาษาวิชาการสะท้อนความจริงมากที่สุด ส่วนใดหรือความคิดใดที่อาจไม่เป็นจริงตามที่กล่าวก็มีการยอมรับแบบซื่อตรงและแสดงไว้เช่นนั้น คุณลักษณะนี้ทำให้ภาษาวิชาการมีความตรงไปตรงมามากที่สุด ไม่มีการบิดเบือน หรือไม่ระมัดระวังคำกล่าว ภาษาวิชาการจึงมีอำนาจเป็นแหล่งอ้างอิงของสังคมด้วยคุณลักษณะนี้ด้วย

(4) คุณลักษณะบังคับ-ชี้นำ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของภาษากฎหมายและภาษาสื่อ ทำให้สังคมมองว่ามีคุณสมบัติน่าเกรงขาม และมีภาพลักษณ์ของผู้ตัดสินและผู้นำทาง จึงมีอำนาจ (power) แบบอำนาจบังคับ (authority) ซึ่งเป็นอำนาจตามหน้าที่ หรืออำนาจที่ได้รับการสถาปนา

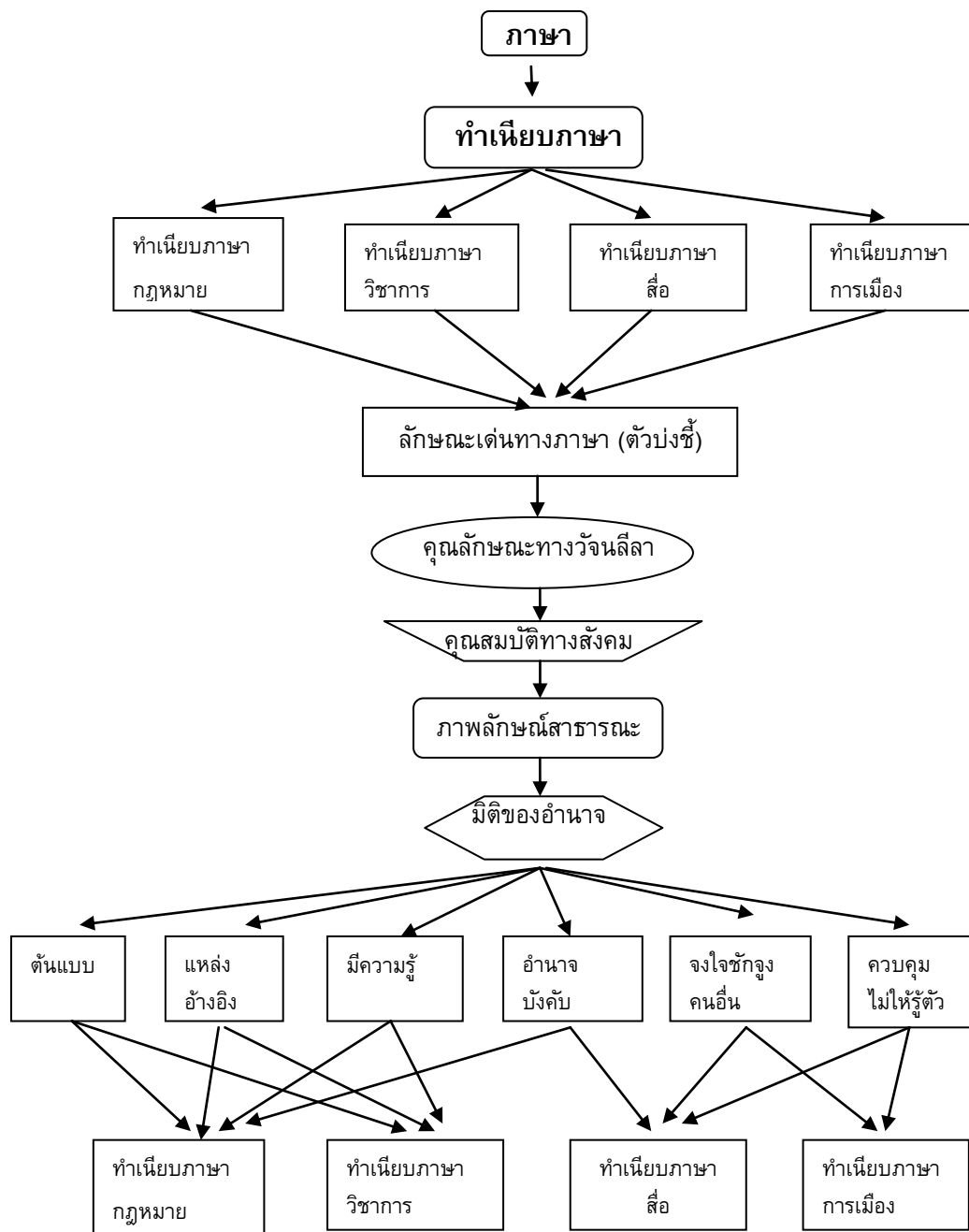
อนึ่ง เป็นที่น่าสนใจว่าคุณลักษณะบังคับ-ชี้นำทำให้ภาษากฎหมายและภาษาสื่อมีส่วนเหมือนกัน ในขณะที่ภาษาวิชาการไม่มีคุณลักษณะนี้เลย ตามหลักฐานในงานวิจัยนี้ แสดงว่าภาษาวิชาการมีอำนาจควบคุมสังคมด้วยวิธีอื่น ไม่ใช่ด้วยอำนาจบังคับ

(5) คุณลักษณะความเป็นอัตวิสัย ความปิดบังอำพราง และความโน้มน้าว ทำให้ภาษาการเมืองและภาษาสื่อมีคุณสมบัติน่าประทับใจ น่าเชื่อ และมีภาพลักษณ์ของผู้เป็นมิตร ผู้หวังดี อำนาจของภาษาสื่อและภาษาการเมืองจึงเป็นอำนาจที่จูงใจชักจูงเพื่อเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมของคนสังคม โดยไม่ต้องบังคับ แต่เป็นการโน้มน้าวให้เชื่อด้วยความเต็มใจ ซึ่งความเป็นอัตวิสัยก็มีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจด้วย ต่างจากอำนาจที่มาจากภาษากฎหมายซึ่งเป็นอำนาจบังคับ และอำนาจของภาษาวิชาการที่เกิดจากความศรัทธาของสังคม

(6) คุณลักษณะความเป็นปึกแผ่น เป็นคุณลักษณะเด่นภาษาการเมืองและภาษาสื่อ ความสันกระชับเป็นคุณลักษณะเด่นของภาษาสื่อ โดยรวมแล้วทั้งสองคุณลักษณะนี้ น่าจะทำให้มีคุณสมบัติทางสังคมในเชิงลดความเหลื่อมล้ำ ทำให้เกิดความเท่าเทียม ทำให้ภาษาสื่อ และภาษาการเมืองมีภาพลักษณ์ของผู้ถ่อมตน เข้ากับชาวบ้านได้ อำนาจของภาษาสื่อและภาษาการเมืองจึงเป็นอำนาจที่ควบคุมคนแบบไม่ให้รู้ตัว

2.9 สรุป

ทำเนียบภาษาที่มีอำนาจในสังคมเรียกว่า ภาษาแห่งอำนาจ งานวิจัยนี้ศึกษาภาษาแห่งอำนาจ 4 ประเภท ได้แก่ ภาษากฎหมาย ภาษาวิชาการ ภาษาสื่อ และภาษาการเมือง ผลการวิเคราะห์ลักษณะเด่นทางภาษาของแต่ละทำเนียบภาษาดังกล่าวทำให้สามารถกำหนดคุณลักษณะสำคัญของแต่ละทำเนียบภาษาได้ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวยังทำให้สามารถตีความและสรุปความหมายของ “อำนาจ” ในภาษาได้ ภาพที่ 22 แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอำนาจ

ภาพที่ 22 แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอำนาจ

ภาพข้างต้นอาจดูเรียบง่าย แต่ทุกคนควรตระหนักว่าการใช้ภาษาจริงๆ มีความซับซ้อนมากกว่าที่แสดงในภาพ กล่าวคือ อาจมีการซ้อนเหลื่อมกัน เช่นภาษาสื่อบางชนิดอาจมีลักษณะเป็นภาษาวิชาการ หรือในทางตรงข้ามภาษาวิชาการที่หนักไปในทางประชาสัมพันธ์ก็จะมีลักษณะคล้ายภาษาสื่อ ภาษาสื่อกับภาษาการเมืองก็มิได้เหมือนกันทุกประการอย่างที่แสดงในภาพ เช่นภาษาสื่อมักมีความสั้นกระชับ แต่ภาษาการเมืองไม่มีคุณลักษณะนี้ ถึงแม้ว่าภาษาทั้งสองจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงการแปรสภาพในประเภทเดียวกันด้วย อย่างไรก็ตามแบบจำลองนี้น่าจะเป็นประโยชน์ในแง่ที่ทำให้คนไทยเข้าใจว่าภาษามีอำนาจได้อย่างไร นอกจากนั้น ยังช่วยให้คนในสังคมตระหนักและไม่ตกเป็นเหยื่อของการใช้อำนาจในภาษาอย่างจงใจเพื่อตักตวงผลประโยชน์จากผู้อื่น

อนึ่ง หากจะให้ภาษาแห่งอำนาจเป็นอุดมคติ อาจทำได้โดยกำจัดหรือลดทอนคุณลักษณะทางลบออกไป แต่คงคุณลักษณะทางบวกไว้ เช่นภาษากฎหมายอาจลดคุณลักษณะความซับซ้อนลงไป ก็จะทำให้คนทั่วไปเข้าใจภาษากฎหมายมากขึ้น เช่นเดียวกัน ภาษาวิชาการอาจลดคุณลักษณะความซับซ้อน และความเป็นทางการลง ก็จะเป็นการปิดช่องว่างระหว่างนักวิชาการกับคนทั่วไปได้บ้าง ภาษาสื่อควรกำจัดคุณลักษณะความเป็นอัตวิสัย และความบิดบังอำพราง พร้อมทั้งลดคุณลักษณะบังคับ-ชี้นำลง ก็จะทำให้จำนวนคนในสังคมที่ถูกหลอกลวง หรือชักนำให้เชื่อสิ่งที่ผิดน้อยลง ส่วนภาษาการเมืองก็เช่นกันควรลดคุณลักษณะการบิดบังอำพราง การบังคับ-ชี้นำ และการโน้มน้าวลงให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ก็อาจช่วยให้ภาษาการเมืองมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤติกา ผลเกิด. 2546. การศึกษาวัจนลีลาของประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กอบพร จันทนาคร. 2530. บทวิเคราะห์เปรียบเทียบภาษาในกฎหมายตราสามดวงและกฎหมายปัจจุบัน: กฎหมายครอบครัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กันยารัตน์ พรหมวิเศษ. 2544. วัจนลีลาในสารคดีโทรทัศน์ โลกสลัปส์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กาญจนา โรจนพานิช. 2539. ภาษากฎหมายไทย: การศึกษาแนวภาษาศาสตร์สังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจวัฒน์ โกสิยกุล. 2545. วัจนลีลาและมายาคติของภาษาโฆษณาเครื่องสำอางในนิตยสารผู้หญิง. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารธุรกิจ.
- จิตติมา มณฑาศวิน. 2537. ความแตกต่างทางวากยสัมพันธ์บางประการในวัจนลีลาภาษาพูดและวัจนลีลาภาษาเขียนในภาษาฝรั่งเศส. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2551. ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิสวัธ ชำรงสานต์. 2542. การศึกษาเปรียบเทียบวัจนลีลาของบทบรรณาธิการในนิตยสาร เล็กซ์ แพรส และ เลอ ปวง (พ.ศ. 2535). วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. 2533. ลีลาในงานร้อยแก้วของอังคาร กัลยาณพงศ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล อินทรลักษณ์. 2522. วัจนลีลาในการเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในกวีนิพนธ์ของไพโรจน์ ไขว่ถาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มลลือ พรโชคชัย. 2538. การศึกษาวัจนลีลาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาทีรัตน์ กระจำพจน์. 2525. วิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 – 6. สารนิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิโรจน์ อรุณมานะกุล. 2547. ภาษา อำนาจ และการเมือง. *รู้ทันภาษา รู้ทันการเมือง*. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน.
- ศักดิ์สิทธิ์ ลิ้มกุลาคมน์. 2534. กลวิธีการใช้คำในภาษาโฆษณา ภาษาไทยทางโทรทัศน์และนิตยสารภาษาไทย วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศิริพร ภักดีผาสุข, 2547. สมญานามนักการเมือง: การละเล่นทางภาษาเพื่อวิจารณ์การเมืองไทยของสื่อมวลชน. *รู้ทันภาษา รู้ทันการเมือง*. เจมส์ศักดิ์ ปิ่นทอง และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน.
- ศิริรัตน์ ศิริวิสูตร. 2537. การแปรของเสียงพยัญชนะท้าย (l) ในคำยืมภาษาอังกฤษในภาษาไทยตามวจนลีลาและพื้นฐานการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาวิตรี คทวณิช. 2543. Intertextuality as Discourse Strategy: The Case of no-confidence Debates in Thailand. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก University of Leeds, UK.
- สาวิตรี คทวณิช. 2548. วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพื่อการพัฒนา: กรณีศึกษาภาษาของนักการเมืองสตรีในประเทศไทย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สาวิตรี คทวณิช. 2550. วาทกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับบุคคลทั่วไป: กรณีศึกษาการสื่อสารวิทยาศาสตร์สุขภาพในประเทศไทย (ระยะที่ 2). สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย
- สาวิตรี คทวณิช. 2552. การวิเคราะห์วาทกรรมการเมืองในสังคม: กรณีศึกษาภาษาการเมืองภาคประชาชน, Politics outside Political Establishments: An Analysis of Discourse on Politics in Thailand. คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- แสงจันทร์ ตรีภูม. 2529. การแปร ของ ร และ ล ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ตามวจนลีลา: การศึกษาการออกเสียงของผู้ประกาศข่าวประจำสถานีวิทยุกระจายเสียง ภาค เอฟ เอ็ม ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธิดา พูลทรัพย์. 2537. การแปรตามวจนลีลาของ (ร) และ (ล) ในพยัญชนะควบกล้ำในภาษาไทยกรุงเทพฯ ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมปีที่ 4 โรงเรียนศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2547. วจนลีลาทักษิณ วาทศิลป์กับใจประชาชน. *รู้ทันภาษา รู้ทันการเมือง*. เจมส์ศักดิ์ ปิ่นทอง และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน.
- อาภาพร พันธุ์พฤษ. 2547. วจนลีลาในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตของสุรชัย จันทิมาธร. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Alatis, James E., Heidi E. Hamilton, Ai-Hui Tan (eds.). 2002. *Linguistics, Language, and The Professions: Education, Journalism, Law, Medicine, and Technology*. Georgetown University Round Table on Languages and Linguistics 2000. Washington, D.C.: Georgetown University Press.
- Beard, Adrian. 2000. *The Language of Politics*. London: Routledge.
- Biber, Douglas. 1988. *Variation across Speech and Writing*. Cambridge: Cambridge

- University Press.
- Biber, Douglas. 1995. *Dimensions of Register Variation. A Cross-linguistic Comparison*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Biber, Douglas. 2006. *University Language: A Corpus-based Study of Spoken and Written Registers*. Amsterdam ; Philadelphia : J. Benjamins.
- Blommaert, Jan and Chris Bulcaen. 1997. *Political Linguistics*. Amsterdam: John Benjamin Publishing Company.
- Brown and Gilman 1960. The pronouns of power and solidarity. In *Style in Language*, edited by T.B. Sebeok. M.I.T. Press. Pages 253-276.
- Craith, Mairead Nic (ed.). 2007. *Language, Power and Identity Politics*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Curtiss, Susan, Victoria A Fromkin, Stephen D. Krashen, David;Rigler, Marilyn Rigler, 1974. The linguistic development of Genie. *Language* 50 (3):528 554.
- Fairclough, N. 2001. *Language and Power*. Addison-Wesley Longman Ltd.
- Fetzer, Anita and Gerda Eva Lauerbach. 2007. *Political Discourse in the Media: Cross-cultural Perspectives*. Amsterdam,Philadelphia: J. Benjamins Pub. Co.
- Gibbons, John (ed.). 1994. *Language and the Law*. Addison Wesley Publishing Company.
- Hartley, James. 2008. *Academic Writing and Publishing: A Practical Guide*. New York: Routledge.
- Henson, Kenneth T. 2005. *Writing for Publication: Road to Academic Advancement*. Boston: Pearson/Allyn & Bacon.
- Hockett, Charles F. 1960. The origin of speech. *Scientific American* 203, 88-111.
- Holmes, Janet. 2013. *Introduction to Sociolinguistics, Fourth Edition*. London and New York: Routledge.
- Joos, Martin. 1962. *The Five Clocks. A Linguistic Excursion into the Five Styles of English Usage*. New York: Harcourt, Brace, and World.
- Joseph, John E. 2006. *Language and Politics. Edinburgh Textbooks in Applied Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Labov. 1972. *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Labov, William. 2001. *Principles of Linguistic Change, Volume II, Social Factors*. Oxford and Cambridge: Blackwell.
- Lakoff, George. 2006. *Simple Framing: An Introduction to Framing and Its Uses in Politics*. <http://integral-options.blogspot.com/2009/04/simple-framing-by-george-lakoff.html>
- Lasswell, Harold D., Nathan Leites and Associates. 1949. *Studies in Quantitative*

- Semantics: Language of Politics*. Cambridge, Massachusetts: the M.I.T. Press.
- Leech, Geoffrey, Marianne Hundt, Christian Mair, Nicholas Smith. 2009. *Change in Contemporary English: A Grammatical Study*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Maloney, Martin and Paul Max Rubenstein. 1980. *Writing for the Media*. Englewood Cliffs., New Jersey: Prentice-Hall.
- Mckay, William R. and Helen E. Charlton. 2005. *Legal English. How to Understand and Master the Language of Law*. Edinburgh Gate: Pearson Education Limited.
- Millar, Robert McColl. 2005. *Language, Nation and Power. An Introduction*. New York: Palgrave Macmillan.
- Murray, Michael D. and Christy Hallam DeSanctis. 2009. *Legal Writing and Analysis*. New York, NY: Thomson Reuters/Foundation Press.
- Murray, Rowena and Sarah Moore. 2006. *The Handbook of Academic Writing: A Fresh Approach*. England: Open University.
- Ray, Mary Barnard. 2006. *The Basics of Legal Writing*. St. Paul, MN: Thomson/West.
- Sapir, Edward. 1921. *Language. An Introduction to the Study of Speech*. New York: Harcourt, Brace & World, Inc.
- Silberstein, Sandra. 2004. *War of Words: Language, Politics and 9/11*. / Sandra Silberstein. London: Routledge.
- Smith, K. Aaron. 2009. The history of be fixing to: grammaticization, sociolinguistic distribution and emerging literary spaces. *English Today*, 25: 12-18.
- Stovall, James Glen. 1990. *Writing for the Mass Media*. Second Edition. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Thomas, Linda, Shan Wareing, Ishtla Singh, Jean Stilwell Peccei, Joanna Thornborrow, Jason Jones. 1999. *Language, Society and Power. An Introduction*. Second Edition. London and New York: Routledge.
- Tolson, Andrew. 2006. *Media Talk: Spoken Discourse on TV and Radio*. Edinburgh University Press.
- Waughaugh, Ronald. 1992. *An Introduction to Sociolinguistics*. Oxford: Blackwell.
- Wilson, John. 1990. *Politically Speaking. The Pragmatic Analysis of Political Language*. Oxford: Basil Blackwell limited.
- Zillman, Donald N. 2008. *Strategic Legal Writing*. Cambridge: Cambridge University Press.